

A

Rakaca-völgy és oldalvölgyei (HUAN20002) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület fenntartási terve

Jósvafő
2014

Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság
Ügyfél

BioAqua Pro Kft.
Zöld Akció Egyesület
Partner

Szakmai koordinátor
dr. Boldogh Sándor
dr. Juhász Péter

Vezető szakértők
dr. Kiss Béla
Krajnyák Cecília

Közreműködő szakértők

Barati Sándor
Barati Balázs
dr. Boldogh Sándor
Demeter Zoltán
Farkas Emese
Farkas Roland
Farkas Tünde
dr. Gulyás Gergely
Hegyessy Gábor
Huber Attila
Hudák Katalin
Horváth Soma
dr. Juhász Péter
Kiss József
Mizsei Edvárd
dr. Müller Zoltán
Spéder Ferenc
dr. Szomorad Ferenc
Tóth Viktor
Virók Viktor
Visnyovszky Tamás
Zsolyomi Tamás

Ez a dokumentáció a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény értelmében szerzői jogvédelem alatt áll. A dokumentáció nyilvános, a megfelelő hivatkozások mellett szabadon felhasználható és terjeszthető!

Tartalomjegyzék

I. Natura 2000 fenntartási terv.....	2
1. A terület azonosító adatai.....	3
1.1. Név.....	3
1.2. Azonosító kód.....	3
1.3. Kiterjedés.....	3
1.4. A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek.....	3
1.4.1. Jelölő élőhelyek (kiemelt jelentőségű élőhely*).....	3
1.4.2. Jelölő fajok (kiemelt jelentőségű faj*).....	3
1.5. Érintett települések.....	4
1.6. Egyéb védettségi kategóriák.....	5
1.7. Tervezési és egyéb előírások.....	5
1.7.1. Természetvédelmi kezelési terv.....	5
1.7.2. Településrendezési eszközök (Országos rendezési tervkataszter szerint).....	6
1.7.3. Körzeti erdőtervek és üzemtervek.....	7
1.7.4. Körzeti vadgazdálkodási tervek és üzemtervek.....	8
1.7.6. Halgazdálkodási tervek.....	8
1.7.7. Vízyűjtő-gazdálkodási terv.....	8
2. Veszélyeztető tényezők.....	9
3. Kezelési feladatok meghatározása.....	31
3.1. Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése.....	31
3.2. Kezelési javaslatok.....	31
3.2.1. Élőhelyek kezelése.....	31
3.2.2. Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztés.....	60
Az egyes élőhelyrekonstrukciós javaslatok a kezelési egységeknél szerepelnek.....	60
3.2.3. Fajvédelmi intézkedések.....	60
3.2.4. Kutatás, monitorozás.....	62
3.2.5. Mellékletek.....	64
3.3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogi háttér és a tulajdonviszonyok függvényében.....	68
3.3.1. Agrártámogatások.....	68
3.3.2. Pályázatok.....	71
3.4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja.....	72
3.4.1. Felhasznált kommunikációs eszközök.....	72
3.4.2. A kommunikáció címzettjei.....	73
3.4.3. Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel.....	76
4. Térképek.....	77

I. Natura 2000 fenntartási terv

1. A terület azonosító adatai

1.1. Név

Tervezési terület neve:	Rakaca-völgy és oldalvölgyei kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület (kjKTT)
-------------------------	---

1.2. Azonosító kód

Tervezési terület azonosítója:	HUAN20002
--------------------------------	-----------

1.3. Kiterjedés

Tervezési terület kiterjedése	2082,23 ha
-------------------------------	------------

1.4. A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek

1.4.1. Jelölő élőhelyek (kiemelt jelentőségű élőhely*)

- 6240* - Szubpannon sztyeppék
- 91E0* - Enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*)
- 6410 - Kékperjés láprétek meszes, tőzeges vagy agyagbemosódásos talajokon (*Molinion caeruleae*)
- 6430 - Síkságok és a hegyvidéktől a magashegységig tartó szintek hidrofil magaskórós szegélytársulásai
- 6440 - Folyóvölgyek *Cnidion dubii*hoz tartozó mocsárrétjei
- 6510 - Sík- és dombvidéki kaszálórétek (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*)
- 7230 - Mészkedvelő üde láp- és sásrétek
- 91M0 - Pannon cseres-tölgyesek

1.4.2. Jelölő fajok (kiemelt jelentőségű faj*)

- piros kígyószisz (*Echium russicum*)
- magyar nőszirm (*Iris aphylla* ssp. *hungarica*)
- leánykökörcsin (*Pulsatilla grandis*)
- díszes légivadász (*Coenagrion ornatum*)
- tompa folyamkagyló (*Unio crassus*)
- nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*)
- vérfű-hangyaboglárka (*Maculinea teleius*)
- zempléni futrinka (*Carabus zawadzskii*)
- nagy hőscincér (*Cerambyx cerdo*)
- harántfogú törpecsiga (*Vertigo angustior*)
- Petényi-márna (*Barbus meridionalis*)
- vágó csík (*Cobitis taenia*)
- halványfoltú küllő (*Gobio albipinnatus*)

- szivárványos ökle (*Rhodeus sericeus amarus*)
- nyugati piszedenevér (*Barbastella barbastellus*)
- csonkafülű denevér (*Myotis emarginatus*)
- kis patkósdenevér (*Rhinolophus hipposideros*)
- ürge (*Spermophilus citellus*)
- sárga gyapjasszövő (*Eriogaster catax*)

1.5. Érintett települések

A tervezési terület által érintett helyrajzi számok listáját az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekkel érintett földrészekről szóló 14/2010. (V. 11.) KvVM rendeletet tartalmazza. A Natura 2000 területek által érintett helyrajzi számokat és így a Natura 2000 jogi státuszt is a KvVM rendelet rögzíti, térképi megjelenítéssel is. A jogi jelleg a megosztással keletkező utód helyrajzi számokra is kiterjed.

Település	Megye	Érintett terület (ha)
Büttös	Borsod-Abaúj-Zemplén	98,17
Csenyéte	Borsod-Abaúj-Zemplén	79,16
Debréte	Borsod-Abaúj-Zemplén	101,07
Felsőgagy	Borsod-Abaúj-Zemplén	1,61
Gagybátor	Borsod-Abaúj-Zemplén	97,34
Gagyvendégi	Borsod-Abaúj-Zemplén	43,1
Galvács	Borsod-Abaúj-Zemplén	59,54
Kány	Borsod-Abaúj-Zemplén	26,71
Keresztéte	Borsod-Abaúj-Zemplén	9,13
Krasznokvajda	Borsod-Abaúj-Zemplén	7,16
Litka	Borsod-Abaúj-Zemplén	138,05
Meszes	Borsod-Abaúj-Zemplén	127,26
Pamlény	Borsod-Abaúj-Zemplén	9,46
Percse	Borsod-Abaúj-Zemplén	0,73
Rakaca	Borsod-Abaúj-Zemplén	333,35
Rakacaszend	Borsod-Abaúj-Zemplén	174,71
Szászfá	Borsod-Abaúj-Zemplén	126,87
Szemere	Borsod-Abaúj-Zemplén	593,61
Tornabarakony	Borsod-Abaúj-Zemplén	52,82
Összesen:		2079,85

1.6. Egyéb védettségi kategóriák

Típus	Kód	Név	Kiterjedés (ha)	Védetté nyilvánító jogszabály száma (EMI-KÖTEVIFE hat.)
Ex lege védett láp		Debrétei-patak völgye	56,24	FÖLDHIVATALI BEJEGYEZTETÉS
Ex lege védett láp		Kadobeci-völgy	5,19	FÖLDHIVATALI BEJEGYEZTETÉS
Ex lege védett láp		Bátor-patak völgye	90,26	2195-9/2005
Ex lege védett láp		Bagoly-völgy	18,42	FÖLDHIVATALI BEJEGYEZTETÉS
Ex lege védett láp		Szászfai Nagy-rét	20,6	FÖLDHIVATALI BEJEGYEZTETÉS
Ex lege védett láp		Kígyós-rét	31,35	FÖLDHIVATALI BEJEGYEZTETÉS
Ex lege védett láp		Janka-patak völgye	34,78	FÖLDHIVATALI BEJEGYEZTETÉS
Ex lege védett láp		Keresztétei-patak völgye	33,95	FÖLDHIVATALI BEJEGYEZTETÉS
Ex lege védett láp		Alsó-Galvács	55,95	FÖLDHIVATALI BEJEGYEZTETÉS
Ex lege védett láp		Barakonyi-patak völgye	56,07	FÖLDHIVATALI BEJEGYEZTETÉS
Ex lege védett láp		Kányi-patak völgye	33,95	21958-15/2005
Ex lege védett láp		Rakaca-forrásvidék	181,81	3644-7/2005
Országos ökológiai hálózat		Országos ökológiai hálózat övezet	A tárgyi Natura 2000 terület teljes egészében az Országos Ökológiai Hálózat övezet része. Legnagyobb része magterületbe sorolt, kisebb része ökológiai folyosó, illetve puffer terület.	2003. évi XXVI. törvény az Országos Területrendezési Tervről

1.7. Tervezési és egyéb előírások

1.7.1. Természetvédelmi kezelési terv

- A területre pár éve elkészült a védelemre tervezett Csereháti Tájvédelmi Körzet természetvédelmi kezelési terv tervezete, de a TK védetté nyilvánítása és a kezelési terv kihirdetése nem történt meg.

1.7.2. Településrendezési eszközök (Országos rendezési tervkataszter szerint)

Település	Típus	határozatszám
Csenyéte	Településrendezési terv	8/2004. (12.20) Önkormányzati rendelet
Debréte	-	Nincs rendezési terv, és egyéb településrendezési eszköz a kataszterben
Felsőgagy	Településrendezési terv	9/2004. (XII. 14.) Önkormányzati rendelet
Gagybátor	Település szerkezeti terv	59/2007 (XI.29) határozat
Gagyvendégi	Település szerkezeti terv, Helyi építési szabályzat Szabályozási terv	63/2007 (XI.29) határozat, 11/2007 (XI. 30.) rendelet
Galvács	Település szerkezeti terv, Helyi építési szabályzat Szabályozási terv	15/2006 (II.1) határozat, 3/2006 (II.01.) rendelet
Keresztéte	Helyi építési szabályzat Szabályozási terv	7/2003. (XII.01.) rendelet
Krasznokvajda	Helyi építési szabályzat Szabályozási terv	7/2003. (XI.26.) rendelet
Litka	Település szerkezeti terv, Helyi építési szabályzat Szabályozási terv	11/2005 (VI.27.) határozat, 7/2005. (VI.27.) rendelet
Meszes	Település szerkezeti terv, Helyi építési szabályzat Szabályozási terv	63/2003 (XI.27) határozat, 9/2003. (XI.27.) rendelet
Pamlény		Nincs rendezési terv.
Perecse	Helyi építési szabályzat Szabályozási terv	7/2003. (XI.27.) rendelet
Rakaca	-	Nincs rendezési terv, és egyéb településrendezési eszköz a kataszterben
Rakacaszend	-	Nincs rendezési terv, és egyéb településrendezési eszköz a kataszterben
Szászfá	-	Nincs rendezési terv, és egyéb településrendezési eszköz a kataszterben
Szemere	Helyi építési szabályzat Szabályozási terv	13/2006 (XII. 22.) Rendelet
Tornabarakony	Településfejlesztési koncepció, település szerkezeti terv, Helyi építési szabályzat Szabályozási terv	14/2001 (IX.14) határozat, 7/2002. (XII.13.) rendelet
Kány		Nincs rendezési terv, és egyéb településrendezési eszköz a kataszterben.
Büttös		Nincs rendezési terv, és egyéb településrendezési eszköz a kataszterben

1.7.3.Körzeti erdőtervek és üzemtervek

A jelenleg érvényben levő körzeti erdőtervek nagy részét a már hatályát veszített 1996. évi LIV. tv. („régí erdőtörvény”) alapján készítették el. A természetmegörzési területet érintő körzeti erdőterveket (a körzetek kódját és megnevezését, a 2013. évi erdőterület-adatokat és a korábbi erdőtervezés évét) az alábbi táblázat foglalja össze:

Erdőtervezési körzet kódja	Erdőtervezési körzet megnevezése	Aktuális erdőterület (ha)	Erdőtervezés éve
558	Északerdő Zrt. Hernádvölgyi Erdészeti Igazgatóság (Encs)	332,20	2003
525	Hernádvölgyi Erdőtervezési Körzet	181,30	2003
523	Szendrői Erdőtervezési Körzet	137,56	2007
Összesen:		651,06	---

A 2009. évi XXXVII. tv. („új erdőtörvény”, Evt.) által életbe léptetett új erdőtervezési rendszer szerint a természetmegörzési terület erdőtervezési körzetek szerinti beosztása megváltozott. Az új körzetek nevét, az érintett településeket, a 2013. évi erdőterület-adatokat és a következő (vagy folyamatban levő) erdőtervezés évét az alábbi táblázat foglalja össze:

Erdőtervezési körzet neve	Érintett települések (teljes körű felsorolás)	Aktuális erdőterület (ha)	Következő erdőtervezés éve
Hernádvölgyi Erdőtervezési Körzet	Büttös, Csenyété, Felsőgagy, Gagyvendégi, Kány, Litka, Szemere	431,07	2013
Csereháti Erdőtervezési Körzet	Debrété, Gagybátor, Keresztété, Krasznokvajda, Meszes Pamlény Percse Rakaca Rakacaszend Szászfa Tornabarakony	219,99	2015
Szendrői Erdőtervezési Körzet	Galvács	0,00	2019
Összesen:		651,06	---

Az erdőgazdálkodók részére kiadott erdőgazdálkodási üzemtervek (a 2009. évi XXXVII. tv. életbe lépése után: erdőtervek) elvi szintű érvényessége a korábbi erdőtervezés évét követő évtől számított 10 esztendő (pl. az Északerdő Zrt. Hernádvölgyi Erdészeti Igazgatóság esetében 2004-2013), de az új erdőtervek az érvényesség lejártától függetlenül már az új ütemezés szerint készülnek (ha az üzemterv lejárt, az új erdőterv pedig nem készült el, akkor a gazdálkodó erdőterv-megállapítás révén biztosíthatja folyamatos gazdálkodói tevékenységét).

Érvényes erdőtervek:

- Szendrői 523-as Erdészeti tervezési körzet második erdőterve. Érvényes 2008. január 1.-2017. december 31. Törzskönyvi szám: 4/2008.
- Hernádvölgyi erdőtervezési körzet erdőterve, 60/2013. (VII.19) VM rendelet 5. melléklete

1.7.4. Körzeti vadgazdálkodási tervek és üzemtervek

- II/2. Mátra-Bükk-Csereháti nagyvadas vadgazdálkodási körzet Körzeti vadgazdálkodási terve. Jóváhagyta: Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Miniszter
- Csereháti Vadásztársaság üzemterve Érvényessége: 2013. március 1. - 2014. február 28. Jóváhagyta: B.- A. - Z. megyei Kormányhivatal Földművelésügyi Igazgatósága
- Tornavidéke Vadásztársaság üzemterve Érvényessége: 2013. március 1. - 2014. február 28. Jóváhagyta: B.- A. - Z. megyei Kormányhivatal Földművelésügyi Igazgatósága
- Hunor Diana Egyesült Vadásztársaság üzemterve Érvényessége: 2013. március 1. - 2014. február 28. Jóváhagyta: B.- A. - Z. megyei Kormányhivatal Földművelésügyi Igazgatósága
- Négy Évszak Vadásztársaság üzemterve Érvényessége: 2013. március 1. - 2014. február 28. Jóváhagyta: B.- A. - Z. megyei Kormányhivatal Földművelésügyi Igazgatósága
- Hernád völgyi Szent Hubertusz Vadásztársaság üzemterve Érvényessége: 2013. március 1. - 2014. február 28. Jóváhagyta: B.- A. - Z. megyei Kormányhivatal Földművelésügyi Igazgatósága
- Hunyadi János Vadásztársaság üzemterve Érvényessége: 2013. március 1. - 2014. február 28. Jóváhagyta: B.- A. - Z. megyei Kormányhivatal Földművelésügyi Igazgatósága
- 656310 FTVK üzemterve Érvényessége: 2013. március 1. - 2014. február 28. Jóváhagyta: B.- A. - Z. megyei Kormányhivatal Földművelésügyi Igazgatósága

1.7.6. Halgazdálkodási tervek

A területen a Rakaca-patak és a Rakaca-víztározó halászati vízterület. Hasznosítója a Horgász Egyesületek B-A-Z. Megyei Szövetsége (3530 Miskolc, Corvin u. 15.) Bérleti szerződés 2015. 12.31. Előző halgazdálkodási terv: 2006.01.01-2010.12.31. 336-925-3/2006. engedélyszámon található.

1.7.7. Vízgyűjtő-gazdálkodási terv

Vízgyűjtő gazdálkodási terv: A terület a 2-6 Sajó a Bódvával vízgyűjtő-gazdálkodási alegységhez tartozik (Érvényesség: 2010. április – 2014. december 31.)

Közreadja: Vízügyi és Környezetvédelmi Központi Igazgatóság (VKKI) 1012 Budapest, Márvány utca 1/c-d és az Észak-magyarországi Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság, 3525 Miskolc, Vörösmarty M. u. 77.

2. Veszélyeztető tényezők

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
A04.01.01.	Intenzív szarvasmarha-legeltetés	M	15	Vérű hangyaboglárka (<i>Maculinea teleius</i>) esetében az élőhely túlzott mértékű legeltetése több ok miatt is .a) Az állatok közlekedése jelentősen igénybe veszi a biotópok talaját, a taposás tönkreteszi a gyepterületét, betaposza a talajba a harántfogú törpecsigát (<i>Vertigo angustior</i>) és kedvezőtlené teszi számára az élőhelyet. A legelés miatt számottevő mértékben csökkenhet a tápnövény őszi vérű (<i>Sanguisorba officinalis</i>) mennyisége vagy annak állományai akár időlegesen el is tűnhetnek az érintett területről. c) A legeltetés szűkíti vagy megszüntetheti azt a magas füves élőhelyi struktúrát, amely az imágók jellegzetes viselkedése szempontjából lényeges feltétel. d) A lepke mirmikofil életmódot folytat ezért a területen lévő hangyafészkek esetleges pusztulása a lepkefaj populációinak egyedszámában drasztikus csökkenést idézhet elő .Az intenzív és a teljes legeltetési időben történő legeltetés a terület vegetációjának teljes átalakítását jelentheti. 6440 Folyóvölgyek Cnidion dubiihoz tartozó mocsárrétjei: általános gyepszerkezet-romlás a taposás miatt és zombékosodás.
F03.01.01	Vadak károkozása (túltartott vadállomány)	M	15	Különösen a vaddisznó (<i>Sus scrofa</i>) túrása és a gímszarvas/európai őz (<i>Cervus elaphus/Capreolus capreolus</i>) rágása jelent veszélyt a mocsár-és lápréteken (7230, 6410, 6430, 6440, 6510), kisebb mértékben a sztyeppréteken (6240). A jelölő növényfajokat /leánykőöröcsin (<i>Pulsatilla grandis</i>), piros kígyószisz (<i>Echium russicum</i>), magyar nőszirm (<i>Iris aphylla subsp. hungarica</i>)/ kitűrik, lerágják, valamint gyomosítják az élőhelyeket.
I01	Idegenhonos inváziós fajok jelenléte	H	50	Gyomosítja, átalakítja az eredeti vegetáció fajösszetételét, minden jelölő élőhely esetében.
J01.01	Leégés	M	10	Károsítja a gerinctelen fajokat zempléni futrinka (<i>Carabus zawadzskii</i>), nagy tűzlepke (<i>Lycaena dispar</i>), vérű hangyaboglárka (<i>Maculinea teleius</i>), sárga gyapjasszövő (<i>Eriogaster catax</i>), harántfogú törpecsiga (<i>Vertigo angustior</i>), valamint a jelölő növényfajokat.

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
A04.01.01.	Intenzív szarvasmarha-legeltetés	M	15	Vérű hangyaboglárka (<i>Maculinea teleius</i>) esetében az élőhely túlzott mértékű legeltetése több ok miatt is .a) Az állatok közlekedése jelentősen igénybe veszi a biotópok talaját, a taposás tönkreteszi a gyepterületét, betaposza a talajba a harántfogú törpecsigát (<i>Vertigo angustior</i>) és kedvezőtlené teszi számára az élőhelyet. A legelés miatt számottevő mértékben csökkenhet a tápnövény őszi vérű (<i>Sanguisorba officinalis</i>) mennyisége vagy annak állományai akár időlegesen el is tűnhetnek az érintett területről. c) A legeltetés szűkíti vagy megszüntetheti azt a magas füves élőhelyi struktúrát, amely az imágók jellegzetes viselkedése szempontjából lényeges feltétel. d) A lepke mirmikofil életmódot folytat ezért a területen lévő hangyafészkek esetleges pusztulása a lepkefaj populációinak egyedszámában drasztikus csökkenést idézhet elő .Az intenzív és a teljes legeltetési időben történő legeltetés a terület vegetációjának teljes átalakítását jelentheti. 6440 Folyóvölgyek Cnidion dubiihoz tartozó mocsárrétei: általános gyepszerkezet-romlás a taposás miatt és zombékosodás.
F03.01.01	Vadak károkozása (túltartott vadállomány)	M	15	Különösen a vaddisznó (<i>Sus scrofa</i>) túsítása és a gímszarvas/európai őz (<i>Cervus elaphus/Capreolus capreolus</i>) rágása jelent veszélyt a mocsár-és lápréteken (7230, 6410, 6430, 6440, 6510), kisebb mértékben a sztyeppréteken (6240). A jelölő növényfajokat /leánykökörcsin (<i>Pulsatilla grandis</i>), piros kúgyószisz (<i>Echium russicum</i>), magyar nőzirom (<i>Iris aphylla subsp. hungarica</i>)/ kitűrik, lerágják, valamint gyomosítják az élőhelyeket.
				leánykökörcsin (<i>Pulsatilla grandis</i>), piros kúgyószisz (<i>Echium russicum</i>), magyar nőzirom (<i>Iris aphylla subsp. hungarica</i>). A felső talajréteget kiégeti, ezzel rontja a talajszerkezetét, kedvez egyes agresszív egyszikűek pl. siska nádtippán (<i>Calamagrostis epigeios</i>) terjedésének, veszélyezteti a 6240 és 6410 élőhelyeket.
J02.06.01	Felszíni vízkivétel mezőgazdasági célra	L	2-3	Az ökológiai vízmennyiség elvonása a környező gyümölcsösök számára, minden vízhez kötött jelölő állatfajra kedvezőtlen hatású.
K01.03	Kiszáradás	M	15	Láp- és mocsárrétek, magaskórósok, természetes erdőtüskésülések (7230, 6410,

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
A04.01.01.	Intenzív szarvasmarha-legeltetés	M	15	Vérű hangyaboglárka (<i>Maculinea teleius</i>) esetében az élőhely túlzott mértékű legeltetése több ok miatt is .a) Az állatok közlekedése jelentősen igénybe veszi a biotópok talaját, a taposás tönkretetheti a gyepterület struktúráját, betaposza a talajba a harántfogú törpecsigát (<i>Vertigo angustior</i>) és kedvezőtlené teszi számára az élőhelyet. A legelés miatt számottevő mértékben csökkenhet a tápnövény őszi vérű (<i>Sanguisorba officinalis</i>) mennyisége vagy annak állományai akár időlegesen el is tűnhetnek az érintett területről. c) A legeltetés szűkíti vagy megszüntetheti azt a magas füves élőhelyi struktúrát, amely az imágók jellegzetes viselkedése szempontjából lényeges feltétel. d) A lepke mirmikofil életmódot folytat ezért a területen lévő hangyafészkek esetleges pusztulása a lepkefaj populációinak egyedszámában drasztikus csökkenést idézhet elő .Az intenzív és a teljes legeltetési időben történő legeltetés a terület vegetációjának teljes átalakítását jelentheti. 6440 Folyóvölgyek Cnidion dubiihoz tartozó mocsárrétei: általános gyepszerkezet-romlás a taposás miatt és zombékosodás.
F03.01.01	Vadak károkozása (túltartott vadállomány)	M	15	Különösen a vaddisznó (<i>Sus scrofa</i>) túsítása és a gímszarvas/európai őz (<i>Cervus elaphus/Capreolus capreolus</i>) rágása jelent veszélyt a mocsár-és lápréteken (7230, 6410, 6430, 6440, 6510), kisebb mértékben a sztyeppréteken (6240). A jelölő növényfajokat /leánykőkörcsin (<i>Pulsatilla grandis</i>), piros kígyószisz (<i>Echium russicum</i>), magyar nőszirm (<i>Iris aphylla subsp. hungarica</i>)/ kitűrik, lerágják, valamint gyomosítják az élőhelyeket.
				6430, 6440, 6510, 91E0, 91M0) átalakulását, fajkészletének elszegényedését okozza. A nedvességkedvelő harántfogú törpecsiga (<i>Vertigo angustior</i>) is eltűnik a területről.
K02.01	Fajösszetétel változás, szukcesszió	H	45	Cserjésedés mind nedves, mind száraz gyeperes jelölő élőhelyeken, ahonnan a gyepterület az árnyékolás miatt kiszorulnak (7230, 6410, 6430, 6440, 6510 és 6240). A vérű hangyaboglárka (<i>Maculinea teleius</i>), a nagy tűzlepke (<i>Lycaena dispar</i>) és a nagy hőscincér (<i>Cerambyx cerdo</i>) élőhelyeit is veszélyezteti. A jelölő növényfajokat az árnyékolás miatt

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
A04.01.01.	Intenzív szarvasmarha-legeltetés	M	15	Vérű hangyaboglárka (<i>Maculinea teleius</i>) esetében az élőhely túlzott mértékű legeltetése több ok miatt is .a) Az állatok közlekedése jelentősen igénybe veszi a biotópok talaját, a taposás tönkreteszi a gyepterület struktúráját, betaposza a talajba a harántfogú törpecsigát (<i>Vertigo angustior</i>) és kedvezőtlené teszi számára az élőhelyet. A legelés miatt számottevő mértékben csökkenhet a tápnövény őszi vérű (<i>Sanguisorba officinalis</i>) mennyisége vagy annak állományai akár időlegesen el is tűnhetnek az érintett területről. c) A legeltetés szűkíti vagy megszüntetheti azt a magas füves élőhelyi struktúrát, amely az imágók jellegzetes viselkedése szempontjából lényeges feltétel. d) A lepke mirmikofil életmódot folytat ezért a területen lévő hangyafészkek esetleges pusztulása a lepkefaj populációinak egyedszámában drasztikus csökkenést idézhet elő .Az intenzív és a teljes legeltetési időben történő legeltetés a terület vegetációjának teljes átalakítását jelentheti. 6440 Folyóvölgyek Cnidion dubiihoz tartozó mocsárrétjei: általános gyepszerkezet-romlás a taposás miatt és zombékosodás.
F03.01.01	Vadak károkozása (túltartott vadállomány)	M	15	Különösen a vaddisznó (<i>Sus scrofa</i>) túrása és a gímszarvas/európai őz (<i>Cervus elaphus/Capreolus capreolus</i>) rágása jelent veszélyt a mocsár-és lápréteken (7230, 6410, 6430, 6440, 6510), kisebb mértékben a sztyeppréteken (6240). A jelölő növényfajokat /leánykökörcsin (<i>Pulsatilla grandis</i>), piros kígyószisz (<i>Echium russicum</i>), magyar nőszirm (<i>Iris aphylla subsp. hungarica</i>)/ kitűrik, lerágják, valamint gyomosítják az élőhelyeket.
				veszélyezteteti: leánykökörcsin (<i>Pulsatilla grandis</i>), piros kígyószisz (<i>Echium russicum</i>), magyar nőszirm (<i>Iris aphylla subsp. hungarica</i>). Sárga gyapjasszövő (<i>Eriogaster catax</i>) esetében a cserjék túlzott záródása már nem kedvező a peterakás számára.
A03.01	Intenzív, vagy intenzívebb kaszálás	M	15	<u>Nagy tűzlepke (<i>Lycaena dispar</i>):</u> A helytelen időpontban, illetve túlzott gyakorisággal történő, valamint a gyepek egészén egyszerre végrehajtott kaszálás: a) Az imágók kikelését megelőző stádiumban lévő állatok (peték, lárvák,

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
A04.01.01.	Intenzív szarvasmarha-legeltetés	M	15	Vérű hangyaboglárka (<i>Maculinea teleius</i>) esetében az élőhely túlzott mértékű legeltetése több ok miatt is .a) Az állatok közlekedése jelentősen igénybe veszi a biotópok talaját, a taposás tönkreteszi a gyepterület struktúráját, betaposza a talajba a harántfogú törpecsigát (<i>Vertigo angustior</i>) és kedvezőtlené teszi számára az élőhelyet. A legelés miatt számottevő mértékben csökkenhet a tápnövény őszi vérű (<i>Sanguisorba officinalis</i>) mennyisége vagy annak állományai akár időlegesen el is tűnhetnek az érintett területről. c) A legeltetés szűkíti vagy megszüntetheti azt a magas füves élőhelyi struktúrát, amely az imágók jellegzetes viselkedése szempontjából lényeges feltétel. d) A lepke mirmikofil életmódot folytat ezért a területen lévő hangyafészkek esetleges pusztulása a lepkefaj populációinak egyedszámában drasztikus csökkenést idézhet elő .Az intenzív és a teljes legeltetési időben történő legeltetés a terület vegetációjának teljes átalakítását jelentheti. 6440 Folyóvölgyek Cnidion dubiihoz tartozó mocsárrétei: általános gyepszerkezet-romlás a taposás miatt és zombékosodás.
F03.01.01	Vadak károkozása (túltartott vadállomány)	M	15	Különösen a vaddisznó (<i>Sus scrofa</i>) túsítása és a gímszarvas/európai őz (<i>Cervus elaphus/Capreolus capreolus</i>) rágása jelent veszélyt a mocsár-és lápréteken (7230, 6410, 6430, 6440, 6510), kisebb mértékben a sztyeppréteken (6240). A jelölő növényfajokat /leánykökörcsin (<i>Pulsatilla grandis</i>), piros kígyószisz (<i>Echium russicum</i>), magyar nőszirm (<i>Iris aphylla subsp. hungarica</i>)/ kitűrik, lerágják, valamint gyomosítják az élőhelyeket.
				illetve bábok) elpusztítását eredményezheti. b) Olyan természeti állapotokat teremt, melyek nem felelnek meg a lepkék magas fűvű rétekhez kötődő élőhelyi igényeinek. c) Csökkenti a nőstény egyedek petézési hajlandóságát, illetve szűkíti vagy súlyosabb esetben megszünteti azok petézési lehetőségeit. d) Hátrányosan befolyásolja a lepkék számára optimális mikroklímát, és egyes élőhelyek gyorsabb száradását idézheti elő. e) Veszélyezteti a nektárforrást jelentő virágos növények kellő mennyiségben és

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
A04.01.01.	Intenzív szarvasmarha-legeltetés	M	15	Vérű hangyaboglárka (<i>Maculinea teleius</i>) esetében az élőhely túlzott mértékű legeltetése több ok miatt is .a) Az állatok közlekedése jelentősen igénybe veszi a biotópok talaját, a taposás tönkretetheti a gyepterület struktúráját, betaposza a talajba a harántfogú törpecsigát (<i>Vertigo angustior</i>) és kedvezőtlené teszi számára az élőhelyet. A legelés miatt számottevő mértékben csökkenhet a tápnövény őszi vérű (<i>Sanguisorba officinalis</i>) mennyisége vagy annak állományai akár időlegesen el is tűnhetnek az érintett területről. c) A legeltetés szűkíti vagy megszüntetheti azt a magas füves élőhelyi struktúrát, amely az imágók jellegzetes viselkedése szempontjából lényeges feltétel. d) A lepke mirmikofil életmódot folytat ezért a területen lévő hangyafészkek esetleges pusztulása a lepkefaj populációinak egyedszámában drasztikus csökkenést idézhet elő .Az intenzív és a teljes legeltetési időben történő legeltetés a terület vegetációjának teljes átalakítását jelentheti. 6440 Folyóvölgyek Cnidion dubiihoz tartozó mocsárrétjei: általános gyepszerkezet-romlás a taposás miatt és zombékosodás.
F03.01.01	Vadak károkozása (túltartott vadállomány)	M	15	Különösen a vaddisznó (<i>Sus scrofa</i>) túsítása és a gímszarvas/európai őz (<i>Cervus elaphus/Capreolus capreolus</i>) rágása jelent veszélyt a mocsár-és lápréteken (7230, 6410, 6430, 6440, 6510), kisebb mértékben a sztyeppréteken (6240). A jelölő növényfajokat /leánykökörcsin (<i>Pulsatilla grandis</i>), piros kúgyószisz (<i>Echium russicum</i>), magyar nőszirm (<i>Iris aphylla subsp. hungarica</i>)/ kitúrják, lerágják, valamint gyomosítják az élőhelyeket.
				minőségben való rendelkezésre állását. <u>Vérű hangyaboglárka (<i>Maculinea teleius</i>)</u> : a) A faj populációinak fenntartása szempontjából jelentős veszélyforrás a nem megfelelő módon, illetőleg rossz ütemezéssel fogantatosított kaszálás. A június 15-e után végzett kaszálás számottevő károkat okozhat a lepkefaj állományaihoz, mivel visszavetheti a vérű virágkezdeményeinek kifejlődését, és ennek eredményeként a nőstény lepkék a rajzási időszakban még egyáltalán nem vagy csak korlátozottan találhatnak megfelelő fejlettségű virágzatokat a peterakáshoz. Az október 1-je

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
A04.01.01.	Intenzív szarvasmarha-legeltetés	M	15	Vérű hangyaboglárka (<i>Maculinea teleius</i>) esetében az élőhely túlzott mértékű legeltetése több ok miatt is .a) Az állatok közlekedése jelentősen igénybe veszi a biotópok talaját, a taposás tönkreteszi a gyepterület struktúráját, betaposza a talajba a harántfogú törpecsigát (<i>Vertigo angustior</i>) és kedvezőtlené teszi számára az élőhelyet. A legelés miatt számottevő mértékben csökkenhet a tápnövény őszi vérű (<i>Sanguisorba officinalis</i>) mennyisége vagy annak állományai akár időlegesen el is tűnhetnek az érintett területről. c) A legeltetés szűkíti vagy megszüntetheti azt a magas füves élőhelyi struktúrát, amely az imágók jellegzetes viselkedése szempontjából lényeges feltétel. d) A lepke mirmikofil életmódot folytat ezért a területen lévő hangyafészkek esetleges pusztulása a lepkefaj populációinak egyedszámában drasztikus csökkenést idézhet elő .Az intenzív és a teljes legeltetési igényben történő legeltetés a terület vegetációjának teljes átalakítását jelentheti. 6440 Folyóvölgyek Cnidion dubiihoz tartozó mocsárrétjei: általános gyepszerkezet-romlás a taposás miatt és zombékosodás.
F03.01.01	Vadak károkozása (túltartott vadállomány)	M	15	Különösen a vaddisznó (<i>Sus scrofa</i>) túsítása és a gímszarvas/európai őz (<i>Cervus elaphus/Capreolus capreolus</i>) rágása jelent veszélyt a mocsár-és lápréteken (7230, 6410, 6430, 6440, 6510), kisebb mértékben a sztyeppréteken (6240). A jelölő növényfajokat /leánykökörcsin (<i>Pulsatilla grandis</i>), piros kigyószisz (<i>Echium russicum</i>), magyar nőszirm (<i>Iris aphylla subsp. hungarica</i>)/ kitűrik, lerágják, valamint gyomosítják az élőhelyeket.
				(szeptember közepe) előtt végrehajtott kaszálás azért káros, mert ekkor a hernyók még a <i>Sanguisorba</i> virágzatán tartózkodnak, és a kaszálás a pusztulásukat okozza. b) A faj élőhelyein sok esetben gépi kaszálást végeznek, ami különösen veszélyes lehet, mert nagy teljesítményű kaszálógépekkel (illetve a rosszul időzített vagy indokolatlan gyakorisággal ismételt gépi kaszálások révén) komolyabb egyedszámú állományokat is ki lehet pusztítani, akár egyetlen vegetációs időszak alatt. 6430 síkságok és a hegyvidéktől a

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
A04.01.01.	Intenzív szarvasmarha-legeltetés	M	15	Vérű hangyaboglárka (<i>Maculinea teleius</i>) esetében az élőhely túlzott mértékű legeltetése több ok miatt is .a) Az állatok közlekedése jelentősen igénybe veszi a biotópok talaját, a taposás tönkreteszi a gyepterület struktúráját, betaposza a talajba a harántfogú törpecsigát (<i>Vertigo angustior</i>) és kedvezőtlené teszi számára az élőhelyet. A legelés miatt számottevő mértékben csökkenhet a tápnövény őszi vérű (<i>Sanguisorba officinalis</i>) mennyisége vagy annak állományai akár időlegesen el is tűnhetnek az érintett területről. c) A legeltetés szűkíti vagy megszüntetheti azt a magas füves élőhelyi struktúrát, amely az imágók jellegzetes viselkedése szempontjából lényeges feltétel. d) A lepke mirmikofil életmódot folytat ezért a területen lévő hangyafészkek esetleges pusztulása a lepkefaj populációinak egyedszámában drasztikus csökkenést idézhet elő .Az intenzív és a teljes legeltetési időben történő legeltetés a terület vegetációjának teljes átalakítását jelentheti. 6440 Folyóvölgyek Cnidion dubiihoz tartozó mocsárrétei: általános gyepszerkezet-romlás a taposás miatt és zombékosodás.
F03.01.01	Vadak károkozása (túltartott vadállomány)	M	15	Különösen a vaddisznó (<i>Sus scrofa</i>) túsítása és a gímszarvas/európai őz (<i>Cervus elaphus/Capreolus capreolus</i>) rágása jelent veszélyt a mocsár-és lápréteken (7230, 6410, 6430, 6440, 6510), kisebb mértékben a sztyeppréteken (6240). A jelölő növényfajokat /leánykőkörcsin (<i>Pulsatilla grandis</i>), piros kígyószisz (<i>Echium russicum</i>), magyar nőszirm (<i>Iris aphylla subsp. hungarica</i>)/ kitúrják, lerágják, valamint gyomosítják az élőhelyeket.
				magashegységig tartó szintek hidrofil magaskórós szegélytársulásai esetében a nem megfelelő időpontban történő és túl alacsony tarlóval történő kaszálás káros.
J02.02.01	Üledékkotrás, kitermelés	L	2	A vízfolyásokon végzett mederkotrás a vízhez kötődő jelölő fajok állományát veszélyezteti. Pl. díszes légivadász (<i>Coenagrion ornatum</i>), tompa folyamkagyló (<i>Unio crassus</i>), Petényimáma (<i>Barbus meridionalis</i>), vágó csík (<i>Cobitis taenia</i>), szivárványos ökle (<i>Rhodeus sericeus amarus</i>), halványfoltú küllő (<i>Gobio albipinnatus</i>).

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentő-sége	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
A04.01.01.	Intenzív szarvasmarha-legeltetés	M	15	Vérű hangyaboglárka (<i>Maculinea teleius</i>) esetében az élőhely túlzott mértékű legeltetése több ok miatt is .a) Az állatok közlekedése jelentősen igénybe veszi a biotópok talaját, a taposás tönkreteszi a gyepterületét, betaposza a talajba a harántfogú törpecsigát (<i>Vertigo angustior</i>) és kedvezőtlené teszi számára az élőhelyet. A legelés miatt számottevő mértékben csökkenhet a tápnövény őszi vérű (<i>Sanguisorba officinalis</i>) mennyisége vagy annak állományai akár időlegesen el is tűnhetnek az érintett területről. c) A legeltetés szűkíti vagy megszüntetheti azt a magas füves élőhelyi struktúrát, amely az imágók jellegzetes viselkedése szempontjából lényeges feltétel. d) A lepke mirmikofil életmódot folytat ezért a területen lévő hangyafészkek esetleges pusztulása a lepkefaj populációinak egyedszámában drasztikus csökkenést idézhet elő .Az intenzív és a teljes legeltetési időben történő legeltetés a terület vegetációjának teljes átalakítását jelentheti. 6440 Folyóvölgyek Cnidion dubiihoz tartozó mocsárrétjei: általános gyepszerkezet-romlás a taposás miatt és zombékosodás.
F03.01.01	Vadak károkozása (túltartott vadállomány)	M	15	Különösen a vaddisznó (<i>Sus scrofa</i>) túsítása és a gímszarvas/európai őz (<i>Cervus elaphus/Capreolus capreolus</i>) rágása jelent veszélyt a mocsár-és lápréteken (7230, 6410, 6430, 6440, 6510), kisebb mértékben a sztyeppréteken (6240). A jelölő növényfajokat /leánykőkörcsin (<i>Pulsatilla grandis</i>), piros kígyószisz (<i>Echium russicum</i>), magyar nőszirm (<i>Iris aphylla subsp. hungarica</i>)/ kitűrik, lerágják, valamint gyomosítják az élőhelyeket.
J03.01	Tipikus élőhelyi adottságok csökkenése vagy megszűnése	L	1	Idős odvas fák eltűnésével megszűnnek a denevérek éjszakázóhelyei –nyugati piszcedenevér (<i>Barbastella barbastellus</i>) csonkafülű denevér (<i>Myotis emarginatus</i>)-kis patkósdenevér (<i>Rhinolophus hipposideros</i>), a mederkotrással a kavicsos alzathoz kötődő halfajok életfeltételei csökkennek: vágó csík (<i>Cobitis taenia</i>), szivárványos ökle (<i>Rhodeus sericeus amarus</i>), halványfoltú küllő (<i>Gobio albipinnatus</i>). Az ürge (<i>Spermophilus citellus</i>) esetében a rövidfüvű legelők megszűnése a faj eltűnését vonja maga után. 7230 mészkedvelő üde láp és sásrétek:

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
A04.01.01.	Intenzív szarvasmarha-legeltetés	M	15	Vérű hangyaboglárka (<i>Maculinea teleius</i>) esetében az élőhely túlzott mértékű legeltetése több ok miatt is .a) Az állatok közlekedése jelentősen igénybe veszi a biotópok talaját, a taposás tönkreteszi a gyepterületét, betaposza a talajba a harántfogú törpecsigát (<i>Vertigo angustior</i>) és kedvezőtlené teszi számára az élőhelyet. A legelés miatt számottevő mértékben csökkenhet a tápnövény őszi vérű (<i>Sanguisorba officinalis</i>) mennyisége vagy annak állományai akár időlegesen el is tűnhetnek az érintett területről. c) A legeltetés szűkíti vagy megszüntetheti azt a magas füves élőhelyi struktúrát, amely az imágók jellegzetes viselkedése szempontjából lényeges feltétel. d) A lepke mirmikofil életmódot folytat ezért a területen lévő hangyafészkek esetleges pusztulása a lepkefaj populációinak egyedszámában drasztikus csökkenést idézhet elő .Az intenzív és a teljes legeltetési időben történő legeltetés a terület vegetációjának teljes átalakítását jelentheti. 6440 Folyóvölgyek Cnidion dubiihoz tartozó mocsárrétei: általános gyepszerkezet-romlás a taposás miatt és zombékosodás.
F03.01.01	Vadak károkozása (túltartott vadállomány)	M	15	Különösen a vaddisznó (<i>Sus scrofa</i>) túsítása és a gímszarvas/európai őz (<i>Cervus elaphus/Capreolus capreolus</i>) rágása jelent veszélyt a mocsár-és lápréteken (7230, 6410, 6430, 6440, 6510), kisebb mértékben a sztyeppréteken (6240). A jelölő növényfajokat /leánykökörcsin (<i>Pulsatilla grandis</i>), piros kúgyószisz (<i>Echium russicum</i>), magyar nőszirm (<i>Iris aphylla subsp. hungarica</i>)/ kitúrják, lerágják, valamint gyomosítják az élőhelyeket.
				A fragmentálódás és a túl kis méret okozta degradáció az élőhely eltűnéséhez vezet. Sárga gyapjasszövő (<i>Eriogaster catax</i>) esetében a cserjés szegélyek megszűnése, megszünteti a potenciális élőhelyet is.
J02.10	Vízi és parti vegetáció kezelése csatornázási célokból	M	15	91E0 – A folyó- és patak menti keskeny fűzligetek árvízvédelmi célból történő ritkítása, kivágása az állományok szegényedésével vagy eltűnésével jár.

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentő-sége	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
A04.01.01.	Intenzív szarvasmarha-legeltetés	M	15	Vérű hangyaboglárka (<i>Maculinea teleius</i>) esetében az élőhely túlzott mértékű legeltetése több ok miatt is .a) Az állatok közlekedése jelentősen igénybe veszi a biotópok talaját, a taposás tönkretetheti a gyepterület struktúráját, betaposza a talajba a harántfogú törpecsigát (<i>Vertigo angustior</i>) és kedvezőtlené teszi számára az élőhelyet. A legelés miatt számottevő mértékben csökkenhet a tápnövény őszi vérű (<i>Sanguisorba officinalis</i>) mennyisége vagy annak állományai akár időlegesen el is tűnhetnek az érintett területről. c) A legeltetés szűkíti vagy megszüntetheti azt a magas füves élőhelyi struktúrát, amely az imágók jellegzetes viselkedése szempontjából lényeges feltétel. d) A lepke mirmikofil életmódot folytat ezért a területen lévő hangyafészkek esetleges pusztulása a lepkefaj populációinak egyedszámában drasztikus csökkenést idézhet elő .Az intenzív és a teljes legeltetési időben történő legeltetés a terület vegetációjának teljes átalakítását jelentheti. 6440 Folyóvölgyek Cnidion dubiihoz tartozó mocsárrétjei: általános gyepszerkezet-romlás a taposás miatt és zombékosodás.
F03.01.01	Vadak károkozása (túltartott vadállomány)	M	15	Különösen a vaddisznó (<i>Sus scrofa</i>) túsítása és a gímszarvas/európai őz (<i>Cervus elaphus/Capreolus capreolus</i>) rágása jelent veszélyt a mocsár-és lápréteken (7230, 6410, 6430, 6440, 6510), kisebb mértékben a sztyeppréteken (6240). A jelölő növényfajokat /leánykökörcsin (<i>Pulsatilla grandis</i>), piros kigyószisz (<i>Echium russicum</i>), magyar nőszirm (<i>Iris aphylla subsp. hungarica</i>)/ kitúrják, lerágják, valamint gyomosítják az élőhelyeket.
J02.05.	Hidrológiai viszonyok módosítása, általános	L	1	Az áramlási viszonyok megváltozására, megváltoztatására érzékenyen reagáló fajok, mint a, tompa folyamkagyló (<i>Unio crassus</i>), Petényi-márna (<i>Barbus meridionalis</i>), vágó csík (<i>Cobitis taenia</i>), szivárványos ökle (<i>Rhodeus sericeus amarus</i>), halványfoltú küllő (<i>Gobio albipinnatus</i>). A halak vándorlását pl. Petényi-márna (<i>Barbus meridionalis</i>) nehezíti.
J02.12	Gátak, parti művek, mesterséges partok, általános	M	3	A szivárványos ökle (<i>Rhodeus sericeus amarus</i>) az alzathoz kötődik, ezért annak mesterséges átalakítása a faj életfeltételeit rontja.

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
A04.01.01.	Intenzív szarvasmarha-legeltetés	M	15	Vérű hangyaboglárka (<i>Maculinea teleius</i>) esetében az élőhely túlzott mértékű legeltetése több ok miatt is .a) Az állatok közlekedése jelentősen igénybe veszi a biotópok talaját, a taposás tönkretetheti a gyepterület struktúráját, betaposza a talajba a harántfogú törpecsigát (<i>Vertigo angustior</i>) és kedvezőtlené teszi számára az élőhelyet. A legelés miatt számottevő mértékben csökkenhet a tápnövény őszi vérű (<i>Sanguisorba officinalis</i>) mennyisége vagy annak állományai akár időlegesen el is tűnhetnek az érintett területről. c) A legeltetés szűkíti vagy megszüntetheti azt a magas füves élőhelyi struktúrát, amely az imágók jellegzetes viselkedése szempontjából lényeges feltétel. d) A lepke mirmikofil életmódot folytat ezért a területen lévő hangyafészkek esetleges pusztulása a lepkefaj populációinak egyedszámában drasztikus csökkenést idézhet elő .Az intenzív és a teljes legeltetési igényben történő legeltetés a terület vegetációjának teljes átalakítását jelentheti. 6440 Folyóvölgyek Cnidion dubiihoz tartozó mocsárrétjei: általános gyepszerkezet-romlás a taposás miatt és zombékosodás.
F03.01.01	Vadak károkozása (túltartott vadállomány)	M	15	Különösen a vaddisznó (<i>Sus scrofa</i>) túsítása és a gímszarvas/európai őz (<i>Cervus elaphus/Capreolus capreolus</i>) rágása jelent veszélyt a mocsár-és lápréteken (7230, 6410, 6430, 6440, 6510), kisebb mértékben a sztyeppréteken (6240). A jelölő növényfajokat /leánykőkörcsin (<i>Pulsatilla grandis</i>), piros kígyószisz (<i>Echium russicum</i>), magyar nőszirm (<i>Iris aphylla subsp. hungarica</i>)/ kitúrják, lerágják, valamint gyomosítják az élőhelyeket.
G05	Egyéb emberi jelenlét és zavarás	M	3	A vízfolyásokat kísérő ligeterdőket (91E0) az illegális fakivágások veszélyeztetik. Ürgét (<i>Spermophilus citellus</i>) a helyi lakosság „vadássza”.
A03.03	Kaszálás felhagyása, hiánya	H	25	A kaszálás elmaradásával a tájidegen fajok mellett a magaskórós gyomok szaporodhatnak fel, a vegetáció jelentősen átalakul, a nagy tűzlepke és a vérű hangyaboglárka (<i>Maculinea teleius</i>) állományai visszaszorulhatnak, eltűnhetnek.
M01.02	Aszály és csapadékmennyiség csökkenés	H	20	A nyári száraz, meleg időjárás hatására a vízfolyások vízszintje olyan mértékben lecsökkenhet, ami a halak és a vízi

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
A04.01.01.	Intenzív szarvasmarha-legeltetés	M	15	Vérű hangyaboglárka (<i>Maculinea teleius</i>) esetében az élőhely túlzott mértékű legeltetése több ok miatt is .a) Az állatok közlekedése jelentősen igénybe veszi a biotópok talaját, a taposás tönkreteszi a gyepterület struktúráját, betaposza a talajba a harántfogú törpecsigát (<i>Vertigo angustior</i>) és kedvezőtlené teszi számára az élőhelyet. A legelés miatt számottevő mértékben csökkenhet a tápnövény őszi vérű (<i>Sanguisorba officinalis</i>) mennyisége vagy annak állományai akár időlegesen el is tűnhetnek az érintett területről. c) A legeltetés szűkíti vagy megszüntetheti azt a magas füves élőhelyi struktúrát, amely az imágók jellegzetes viselkedése szempontjából lényeges feltétel. d) A lepke mirmikofil életmódot folytat ezért a területen lévő hangyafészkek esetleges pusztulása a lepkefaj populációinak egyedszámában drasztikus csökkenést idézhet elő .Az intenzív és a teljes legeltetési időben történő legeltetés a terület vegetációjának teljes átalakítását jelentheti. 6440 Folyóvölgyek Cnidion dubiihoz tartozó mocsárrétei: általános gyepszerkezet-romlás a taposás miatt és zombékosodás.
F03.01.01	Vadak károkozása (túltartott vadállomány)	M	15	Különösen a vaddisznó (<i>Sus scrofa</i>) túsítása és a gímszarvas/európai őz (<i>Cervus elaphus/Capreolus capreolus</i>) rágása jelent veszélyt a mocsár-és lápréteken (7230, 6410, 6430, 6440, 6510), kisebb mértékben a sztyeppréteken (6240). A jelölő növényfajokat /leánykőkörcsin (<i>Pulsatilla grandis</i>), piros kígyószisz (<i>Echium russicum</i>), magyar nőszirm (<i>Iris aphylla subsp. hungarica</i>)/ kitűrik, lerágják, valamint gyomosítják az élőhelyeket.
				gerinctelenek túlélését veszélyeztetheti. Bizonyos vízfolyások (pl. Barakonyi-patak, Debréte-patak) sokszor ki is száradnak.
B02.	Erdőgazdálkodás	M	20	A faanyag eltávolítására irányuló beavatkozások a nagy hőscincér (<i>Cerambyx cerdo</i>) számára fontos szubsztrátot eltüntetnek az élőhelyekről. A holtfa eltávolításával olyan mikroélőhelyeket tűntetnek el, ahol a madarak odúkészítési lehetőségei szűnnek meg, a denevérfajok bújóhelyei tűnnek el, valamint jelentős mértékben csökkenhet a táplálékforrásul is szolgáló

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
A04.01.01.	Intenzív szarvasmarha-legeltetés	M	15	Vérű hangyaboglárka (<i>Maculinea teleius</i>) esetében az élőhely túlzott mértékű legeltetése több ok miatt is .a) Az állatok közlekedése jelentősen igénybe veszi a biotópok talaját, a taposás tönkretelheti a gyepterület struktúráját, betaposza a talajba a harántfogú törpecsigát (<i>Vertigo angustior</i>) és kedvezőtlené teszi számára az élőhelyet. A legelés miatt számottevő mértékben csökkenhet a tápnövény őszi vérű (<i>Sanguisorba officinalis</i>) mennyisége vagy annak állományai akár időlegesen el is tűnhetnek az érintett területről. c) A legeltetés szűkíti vagy megszüntetheti azt a magas füves élőhelyi struktúrát, amely az imágók jellegzetes viselkedése szempontjából lényeges feltétel. d) A lepke mirmikofil életmódot folytat ezért a területen lévő hangyafészkek esetleges pusztulása a lepkefaj populációinak egyedszámában drasztikus csökkenést idézhet elő .Az intenzív és a teljes legeltetési időben történő legeltetés a terület vegetációjának teljes átalakítását jelentheti. 6440 Folyóvölgyek Cnidion dubiihoz tartozó mocsárrétjei: általános gyepszerkezet-romlás a taposás miatt és zombékosodás.
F03.01.01	Vadak károkozása (túltartott vadállomány)	M	15	Különösen a vaddisznó (<i>Sus scrofa</i>) túsítása és a gímszarvas/európai őz (<i>Cervus elaphus/Capreolus capreolus</i>) rágása jelent veszélyt a mocsár-és lápréteken (7230, 6410, 6430, 6440, 6510), kisebb mértékben a sztyeppréteken (6240). A jelölő növényfajokat /leánykökörcsin (<i>Pulsatilla grandis</i>), piros kigyószisz (<i>Echium russicum</i>), magyar nőszirm (<i>Iris aphylla subsp. hungarica</i>)/ kitűrik, lerágják, valamint gyomosítják az élőhelyeket.
				rovarvilág fajgazdagsága. A mohák számára is kialakult mikroélethelyeket is megszüntetjük ezzel. Az erdőlakó denevérfajokra egyértelműen az erdőgazdálkodás gyakorolja a legnagyobb negatív hatást. A véghasználatok eredményeként a nagyobb egykorú (korhomogén) foltok kialakításával csökken az erdőlakó fajok számára alkalmas táplálkozóterületek kiterjedése. A kor- és fajhomogén erdők mind a búvóhelyek, mind a táplálkozási lehetőségek szempontjából szuboptimálisak vagy teljesen

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
A04.01.01.	Intenzív szarvasmarha-legeltetés	M	15	Vérű hangyaboglárka (<i>Maculinea teleius</i>) esetében az élőhely túlzott mértékű legeltetése több ok miatt is .a) Az állatok közlekedése jelentősen igénybe veszi a biotópok talaját, a taposás tönkreteszheti a gyepterület struktúráját, betaposza a talajba a harántfogú törpecsigát (<i>Vertigo angustior</i>) és kedvezőtlené teszi számára az élőhelyet. A legelés miatt számottevő mértékben csökkenhet a tápnövény őszi vérű (<i>Sanguisorba officinalis</i>) mennyisége vagy annak állományai akár időlegesen el is tűnhetnek az érintett területről. c) A legeltetés szűkíti vagy megszüntetheti azt a magas füves élőhelyi struktúrát, amely az imágók jellegzetes viselkedése szempontjából lényeges feltétel. d) A lepke mirmikofil életmódot folytat ezért a területen lévő hangyafészkek esetleges pusztulása a lepkefaj populációinak egyedszámában drasztikus csökkenést idézhet elő .Az intenzív és a teljes legeltetési igényben történő legeltetés a terület vegetációjának teljes átalakítását jelentheti. 6440 Folyóvölgyek Cnidion dubiihoz tartozó mocsárrétjei: általános gyepszerkezet-romlás a taposás miatt és zombékosodás.
F03.01.01	Vadak károkozása (túltartott vadállomány)	M	15	Különösen a vaddisznó (<i>Sus scrofa</i>) túrása és a gímszarvas/európai őz (<i>Cervus elaphus/Capreolus capreolus</i>) rágása jelent veszélyt a mocsár-és lápréteken (7230, 6410, 6430, 6440, 6510), kisebb mértékben a sztyeppréteken (6240). A jelölő növényfajokat /leánykökörcsin (<i>Pulsatilla grandis</i>), piros kigyószisz (<i>Echium russicum</i>), magyar nőszirm (<i>Iris aphylla subsp. hungarica</i>)/ kitűrik, lerágják, valamint gyomosítják az élőhelyeket.
				alkalmatlanok e fajok számára. Az idegenhonos fajokból álló erdők mind búvóhely mind vadászterület szempontjából szuboptimálisak a denevérfajok számára. 91M0: Az élőhely hosszú távú megőrzésének esélyeit a klímaváltozás okozta esetleges termőhely-szárazodás mellett elsősorban az erdőgazdálkodási tevékenység és az akác további előretörése veszélyeztetheti. A tarvágás jellegű beavatkozások, a rövid időszak alatt lebonyolított felújítógázások, a homogenizáló hatású erdősítés-ápolások és nevelógázások (tisztítások,

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
A04.01.01.	Intenzív szarvasmarha-legeltetés	M	15	Vérű hangyaboglárka (<i>Maculinea teleius</i>) esetében az élőhely túlzott mértékű legeltetése több ok miatt is .a) Az állatok közlekedése jelentősen igénybe veszi a biotópok talaját, a taposás tönkreteszi a gyepterület struktúráját, betaposza a talajba a harántfogú törpecsigát (<i>Vertigo angustior</i>) és kedvezőtlené teszi számára az élőhelyet. A legelés miatt számottevő mértékben csökkenhet a tápnövény őszi vérű (<i>Sanguisorba officinalis</i>) mennyisége vagy annak állományai akár időlegesen el is tűnhetnek az érintett területről. c) A legeltetés szűkíti vagy megszüntetheti azt a magas füves élőhelyi struktúrát, amely az imágók jellegzetes viselkedése szempontjából lényeges feltétel. d) A lepke mirmikofil életmódot folytat ezért a területen lévő hangyafészkek esetleges pusztulása a lepkefaj populációinak egyedszámában drasztikus csökkenést idézhet elő .Az intenzív és a teljes legeltetési időben történő legeltetés a terület vegetációjának teljes átalakítását jelentheti. 6440 Folyóvölgyek Cnidion dubiihoz tartozó mocsárrétei: általános gyepszerkezet-romlás a taposás miatt és zombékosodás.
F03.01.01	Vadak károkozása (túltartott vadállomány)	M	15	Különösen a vaddisznó (<i>Sus scrofa</i>) túsítása és a gímszarvas/európai őz (<i>Cervus elaphus/Capreolus capreolus</i>) rágása jelent veszélyt a mocsár-és lápréteken (7230, 6410, 6430, 6440, 6510), kisebb mértékben a sztyeppréteken (6240). A jelölő növényfajokat /leánykökörcsin (<i>Pulsatilla grandis</i>), piros kigyószisz (<i>Echium russicum</i>), magyar nőszirm (<i>Iris aphylla subsp. hungarica</i>)/ kitűrik, lerágják, valamint gyomosítják az élőhelyeket.
				gyérítések), a cserjeszint és a holt faanyag eltávolítása, a jelentős talajbolygatással járó fakitermelési és faanyag-mozgatási technológiák minden esetben az állományok szegényedésével, az élőhelyi mozaikosság és változatosság szűkülésével, romlásával járnak. Zempléni futrinka (<i>Carabus zawadzskii</i>): Az ármentes területek erdeinek irtása, a szárazabb avarszinti mikroklímát okozó akác terjedése csökkenti a futrinka állományt.
Kívülről jövő				

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
A04.01.01.	Intenzív szarvasmarha-legeltetés	M	15	Vérű hangyaboglárka (<i>Maculinea teleius</i>) esetében az élőhely túlzott mértékű legeltetése több ok miatt is .a) Az állatok közlekedése jelentősen igénybe veszi a biotópok talaját, a taposás tönkreteszi a gyepterület struktúráját, betaposza a talajba a harántfogú törpecsigát (<i>Vertigo angustior</i>) és kedvezőtlené teszi számára az élőhelyet. A legelés miatt számottevő mértékben csökkenhet a tápnövény őszi vérű (<i>Sanguisorba officinalis</i>) mennyisége vagy annak állományai akár időlegesen el is tűnhetnek az érintett területről. c) A legeltetés szűkíti vagy megszüntetheti azt a magas füves élőhelyi struktúrát, amely az imágók jellegzetes viselkedése szempontjából lényeges feltétel. d) A lepke mirmikofil életmódot folytat ezért a területen lévő hangyafészkek esetleges pusztulása a lepkefaj populációinak egyedszámában drasztikus csökkenést idézhet elő .Az intenzív és a teljes legeltetési időben történő legeltetés a terület vegetációjának teljes átalakítását jelentheti. 6440 Folyóvölgyek Cnidion dubiihoz tartozó mocsárrétjei: általános gyepszerkezet-romlás a taposás miatt és zombékosodás.
F03.01.01	Vadak károkozása (túltartott vadállomány)	M	15	Különösen a vaddisznó (<i>Sus scrofa</i>) túsítása és a gímszarvas/európai őz (<i>Cervus elaphus/Capreolus capreolus</i>) rágása jelent veszélyt a mocsár- és lápréteken (7230, 6410, 6430, 6440, 6510), kisebb mértékben a sztyeppréteken (6240). A jelölő növényfajokat /leánykökörcsin (<i>Pulsatilla grandis</i>), piros kígyószisz (<i>Echium russicum</i>), magyar nőszirm (<i>Iris aphylla subsp. hungarica</i>)/ kitúrják, lerágják, valamint gyomosítják az élőhelyeket.
tényező				
E03.01	Háztartási hulladék	M	5	Szennyezi a mocsár- és lápréteket, magaskórósokat (7230, 6410, 6430, 6440, 6510) és veszélyezteti a patakokban élő jelölő állatfajokat: tompa folyamkagyló (<i>Unio crassus</i>), Petényimárna (<i>Barbus meridionalis</i>), vágó csík (<i>Cobitis taenia</i>), halványfoltú küllő (<i>Gobio albipinnatus</i>), szivárványos ökle (<i>Rhodeus sericeus amarus</i>).
H01	Felszíni vizek szennyezése	M	10	A Rakaca-völgyben számos településen nem megoldott a szennyvízelvezetés, így a lakossági szenny közvetlenül a patakba kerül, mely tápanyagfeldúsulást,

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
A04.01.01.	Intenzív szarvasmarha-legeltetés	M	15	Vérű hangyaboglárka (<i>Maculinea teleius</i>) esetében az élőhely túlzott mértékű legeltetése több ok miatt is .a) Az állatok közlekedése jelentősen igénybe veszi a biotópok talaját, a taposás tönkreteszi a gyepterületét, betaposza a talajba a harántfogú törpecsigát (<i>Vertigo angustior</i>) és kedvezőtlené teszi számára az élőhelyet. A legelés miatt számottevő mértékben csökkenhet a tápnövény őszi vérű (<i>Sanguisorba officinalis</i>) mennyisége vagy annak állományai akár időlegesen el is tűnhetnek az érintett területről. c) A legeltetés szűkíti vagy megszüntetheti azt a magas füves élőhelyi struktúrát, amely az imágók jellegzetes viselkedése szempontjából lényeges feltétel. d) A lepke mirmikofil életmódot folytat ezért a területen lévő hangyafészkek esetleges pusztulása a lepkefaj populációinak egyedszámában drasztikus csökkenést idézhet elő .Az intenzív és a teljes legeltetési időben történő legeltetés a terület vegetációjának teljes átalakítását jelentheti. 6440 Folyóvölgyek Cnidion dubiihoz tartozó mocsárrétjei: általános gyepszerkezet-romlás a taposás miatt és zombékosodás.
F03.01.01	Vadak károkozása (túltartott vadállomány)	M	15	Különösen a vaddisznó (<i>Sus scrofa</i>) túsítása és a gímszarvas/európai őz (<i>Cervus elaphus/Capreolus capreolus</i>) rágása jelent veszélyt a mocsár-és lápréteken (7230, 6410, 6430, 6440, 6510), kisebb mértékben a sztyeppréteken (6240). A jelölő növényfajokat /leánykőkörcsin (<i>Pulsatilla grandis</i>), piros kigyószisz (<i>Echium russicum</i>), magyar nőszirm (<i>Iris aphylla subsp. hungarica</i>)/ kitűrik, lerágják, valamint gyomosítják az élőhelyeket.
				mérgezést okoz a jelölő vízi szervezetek számára díszes légivadász (<i>Coenagrion ornatum</i>), tompa folyamkagyló (<i>Unio crassus</i>), Petényi-márna (<i>Barbus meridionalis</i>), vágó csík (<i>Cobitis taenia</i>), szívárványos ökle (<i>Rhodeus sericeus amarus</i>), halványfoltú küllő (<i>Gobio albipinnatus</i>), A szennyezés miatt a rovarvilág károsodik, így a denevérek táplálékbázisa csökken.
H06.02	Fényszennyezés	M	20	Az épületlakó denevér kolóniákat igen negatívan érintheti a szállásépületek dekorációs célú kivilágítása. Ez a hatás a

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
A04.01.01.	Intenzív szarvasmarha-legeltetés	M	15	Vérű hangyaboglárka (<i>Maculinea teleius</i>) esetében az élőhely túlzott mértékű legeltetése több ok miatt is .a) Az állatok közlekedése jelentősen igénybe veszi a biotópok talaját, a taposás tönkretelheti a gyepterület struktúráját, betaposza a talajba a harántfogú törpecsigát (<i>Vertigo angustior</i>) és kedvezőtlené teszi számára az élőhelyet. A legelés miatt számottevő mértékben csökkenhet a tápnövény őszi vérű (<i>Sanguisorba officinalis</i>) mennyisége vagy annak állományai akár időlegesen el is tűnhetnek az érintett területről. c) A legeltetés szűkíti vagy megszüntetheti azt a magas füves élőhelyi struktúrát, amely az imágók jellegzetes viselkedése szempontjából lényeges feltétel. d) A lepke mirmikofil életmódot folytat ezért a területen lévő hangyafészkek esetleges pusztulása a lepkefaj populációinak egyedszámában drasztikus csökkenést idézhet elő .Az intenzív és a teljes legeltetési időben történő legeltetés a terület vegetációjának teljes átalakítását jelentheti. 6440 Folyóvölgyek Cnidion dubiihoz tartozó mocsárrétei: általános gyepszerkezet-romlás a taposás miatt és zombékosodás.
F03.01.01	Vadak károkozása (túltartott vadállomány)	M	15	Különösen a vaddisznó (<i>Sus scrofa</i>) túsítása és a gímszarvas/európai őz (<i>Cervus elaphus/Capreolus capreolus</i>) rágása jelent veszélyt a mocsár-és lápréteken (7230, 6410, 6430, 6440, 6510), kisebb mértékben a sztyeppréteken (6240). A jelölő növényfajokat /leánykökörcsin (<i>Pulsatilla grandis</i>), piros kígyószisz (<i>Echium russicum</i>), magyar nőszirm (<i>Iris aphylla subsp. hungarica</i>)/ kitúrják, lerágják, valamint gyomosítják az élőhelyeket.
				Natura 2000 területen közvetlenül nem jelenik meg, de a területet potenciálisan használó épületlakó fajok pl. csonkafülű denevér (<i>Myotis emarginatus</i>) állományaira is veszélyt jelentő tényező lehet.

Jelmagyarázat: H: magas jelentőségű, M: közepes jelentőségű, L: alacsony jelentőségű

Potenciális veszélyeztető tényezők

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
J02.04.01	Árvíz (potenciális)	L	2-3	6440: A tartós vízborítás, hasonlóan más hazai folyó menti területekhez is a vegetáció teljes átalakulását jelentheti. A természetvédelmi szempontból is fontos kaszálórétek, mocsárrétek aránya csökkenhet. A hosszabb vízborítás idején, ugyanakkor új, teljesen víz által meghatározott élőhelytípusok jelentek meg a gazdasági szempontból fontos gyepek rovására. Az érintett lepkepopulációk szempontjából e veszélyforrás körébe sorolandók mindazon esetek, amikor - akár természetes, akár mesterséges eredetű okok miatt - az élőhelyek árvízzel vagy belvízzel kerülnek elárasztására. <u>Nagy tűzlepke (<i>Lycaena dispar</i>):</u> A faj hernyója jól alkalmazkodott tipikus élőhelyeinek természeti sajátosságaihoz: nyugalmi időszakát megelőzően olyan szövedéket alakít ki magának, amelyben tartósabb vízállásokat is túlél. Fontos azonban szem előtt tartani, hogy a faj számára ez a megoldás sem nyújt korlátlan védelmet, hiszen a lárvák (de a peték vagy a bábok is) maximum 10-14 nap után nagy eséllyel elpusztulnak a vízben. <u>Vérű hangyaboglárka (<i>Maculinea teleius</i>):</u> A tartósabb vízborítás a fent említettekhez hasonló fenyegetést jelent a fajra nézve is, azzal a kitételrel, hogy árvíz vagy belvíz esetén nem csak a lárvák vagy a bábok, hanem a hernyókat gondozó hangyák is elpusztulnak. Jelentősebb mértékű, tartós, illetve rendszeres vízelöntés során annak mértékétől függően fennáll továbbá a vérű visszaszorulásának vagy kipusztulásának veszélye is (igaz, a tárgyalt élőhelyek esetében ez nem jelent érdemi fenyegetést). Az érintett lepkepopulációk szempontjából e veszélyforrás körébe sorolandók mindazon esetek, amikor - akár természetes, akár mesterséges eredetű okok miatt - az élőhelyek árvízzel vagy belvízzel kerülnek elárasztására. A tartós vízborítottságot sem a zempléni futrinka (<i>Carabus zawadzskii</i>), sem az ürge (<i>Spermophilus citellus</i>) nem viseli el.
H01.05	Diffúz felszíni vízszennyezés mezőgazdasági, vagy erdészeti tevékenység miatt	L	2-3	<u>Nagy tűzlepke (<i>Lycaena dispar</i>):</u> A vizsgált Natura 2000 területen Rakaca és oldalpatakjai számos helyütt mezőgazdasági művelés alatt álló parcellák között vagy azok mentén folyik, és különösen csapadékosabb időjárás, magasabb vízállás esetén szállít vizet a lepkefaj biotópjaira. Ennek következtében a felszíni vízbázis esetleges szennyeződése veszélyforrást jelenthet a lepkefaj élőhelyeire,

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
				tápnövényeire, valamint az egyedek épségére nézve egyaránt (akár közvetlenül a mezőgazdasági járművekből kifolyt olajszármazékok, akár a gépek által szétszóró növényvédő szerek, gyomirtók, műtrágyák, illetve egyéb vegyszerek következtében). <u>Vérű hangyaboglárka (<i>Maculinea teleius</i>):</u> A nagy tűzlepke kapcsán leírtak itt is érvényesek, azzal a megjegyzéssel, hogy e veszélyeztető tényező a tápnövény-állományok őszi vérű (<i>Sanguisorba officinalis</i>) károsítása, valamint a hangyafészkek egyidejű mérgezése esetén a lepkét fokozott mértékben, többszörösen sújthatja. A jelölő denevér fajok táplálékbázisát képező ízeltlábúak irtása negatívan hathat e fajokra (táplálkozási lehetőségek beszűkítése, indirekt toxicitás). A szennyezés miatt a rovarvilág károsodik, így a táplálékbázis csökken.
A07	Biocid termékek, hormonok, kemikáliák használata, de csak potenciális veszélyeztető tényező	L	2	A vizsgált térségben a nagy tűzlepke és a vérű hangyaboglárka (<i>Lycaena dispar</i> és a <i>Maculinea teleius</i>), sárga gyapjasszövő (<i>Eriogaster catax</i>) tényleges vagy potenciális élőhelyeinek egy része mezőgazdasági területek közelében vagy azok mentén helyezkedik el. A szél a tápnövények leveleire juttathatja az intenzíven művelt parcellákon kiszóró növényvédő szereket, műtrágyákat, mindamellett a vegyi anyagok vízben való oldódásuk esetén a gyökérzetten keresztül is bejutnak a növények szervezetébe. Ezek a hatások akár külön-külön, akár együttesen a peték, a lárvák, illetőleg a bábok károsodását vagy pusztulását idézhetik elő. E veszélyforrás kapcsán fontos az alábbi szempontok figyelembe vétele: a) A fent felsorolt lepkefajok hernyói igen érzékenyek a tápnövényre rakódott porra és/vagy a vegyszerekre, ezért az ilyen hatásoknak kitett leveleket már a szennyező anyagok viszonylag alacsonyabb koncentrációja esetén sem fogyasztják el. b) A vérű virágzatát, illetve leveleit érő vegyszerek maradványai a boglárka petéire, lárváira, valamint a petéző lepkékre egyaránt káros hatással vannak. c) Ha a vegyi anyagok a talajba/talajvízbe szivárognak, úgy károsodhatnak a faj hangyagazdáinak fészkei, valamint az ott fejlődő lárvák és bábok. Ez a veszélyforrás – noha jóval csekélyebb formában – a nagy tűzlepkét is érintheti, mivel esetenként ez a faj ugyancsak szimbiózisban él különböző hangyafélékkel (pl.: <i>Myrmica rubra</i>, <i>Lasius niger</i>). Jelölő denevérfajok esetében a táplálékbázist

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
				képező ízeltlábúak irtása negatívan hathat e fajokra (táplálkozási lehetőségek beszűkítése, indirekt toxicitás).
K05	Csökkenő termékenység / genetikai leromlás	L	1	A magyar nőszirm (<i>Iris aphylla</i> subsp. <i>hungarica</i>) populációt a kertekből/temetőkből kivadult kék nőszirm (<i>I. germanica</i>) genetikailag szennyezi, mivel a faj azzal hibridizál.

Jelmagyarázat: H: magas jelentőségű, M: közepes jelentőségű, L: alacsony jelentőségű

3. Kezelési feladatok meghatározása

3.1. Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése

- A kijelölés alapjául szolgáló közösségi jelentőségű fajok – piros kígyószisz (*Echium russicum*), magyar nőszirm (*Iris aphylla* ssp. *hungarica*), leánykökörcsin (*Pulsatilla grandis*), díszes légivadász (*Coenagrion ornatum*), tompa folyamkagyló (*Unio crassus*), nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*), vérfű-hangyaboglárka (*Maculinea teleius*), zempléni futrinka (*Carabus zawadzskii*), nagy hőscincér (*Cerambyx cerdo*), harántfogú törpecsiga (*Vertigo angustior*), Petényi-márna (*Barbus meridionalis*), vágó csík (*Cobitis taenia*), halványfoltú küllő (*Gobio albipinnatus*), szivárványos ökle (*Rhodeus sericeus amarus*), nyugati piszedenevér (*Barbastella barbastellus*), csonkafülű denevér (*Myotis emarginatus*), kis patkósdenevér (*Rhinolophus hipposideros*), ürge (*Spermophilus citellus*), sárga gyapjasszövő (*Eriogaster catax*) – és egyéb védett fajok populációinak megőrzése, életfeltételeinek biztosítása, megőrzése, javítása.
- A jelölő élőhelytípusok (Sík- és dombvidéki kaszálórétek 6510, hidrofil magaskórós szegélytársulások 6430, 91E0* enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*), 6410 kékperjés láprétek, 6440 folyóvölgyek Cnidion dubiihoz tartozó mocsárrétjei, 6240* szubpannon sztyeppék, 7230 mészkedvelő üde láp- és sásrétek, 91M0 pannon cseres-tölgyesek kedvező természetvédelmi helyzetének megőrzése, fenntartása, helyreállítása, valamint a Natura 2000 területek lehatárolásának alapjául szolgáló természeti állapot, illetve a fenntartó gazdálkodás feltételeinek biztosítása.
- Exlege védett lápok természeti állapotának megőrzése.

3.2. Kezelési javaslatok

3.2.1. Élőhelyek kezelése

A 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet 4.§ 5. pontja alapján „(5) a fenntartási terv a Natura 2000 terület kezelésére vonatkozó javaslatokat, valamint ezek megvalósításának lehetséges eszközeit tartalmazza, és jogszabály eltérő rendelkezése hiányában kötelező földhasználati szabályokat nem állapít meg.

Az itt megfogalmazott előírások célja, hogy a kezelési egységekben előforduló közösségi jelentőségű értékek, a jelenlegi gazdálkodási gyakorlat és adottságok alapján javaslatot tegyenek a gazdálkodás kívánatos módjára. Ennek érdekében itt megfogalmazásra kerülnek olyan előírások, amelyek alapul szolgálnak a jövőbeli támogatási programok kidolgozásához. A gazdálkodók számára ezek az előírások a jelen terv alapján kötelezettséget nem jelentenek, betartásuk csak támogatási programokon keresztül, önkéntes vállalás formájában válhat csak kötelezővé. A már más jogszabály vagy hatósági eszköz alapján létező előírások esetében azok kötelező jellegét értelemszerűen az azt megalapozó jogszabály, vagy hatósági eszköz támasztja alá, jelen fenntartási terv ezekre az előírásokra csak utalást tesz.”

A kezelési egységek lehatárolása az egyes azonos kezelést igénylő élőhelyek (Á-NÉR szerinti elkülönítés) összevonásával jött létre pl. hasonló igényeik, kaszálással történő hasznosításuk miatt a folyóvölgyek mocsárrétjeit és a sík és dombvidéki kaszálóréteket és magaskórósokat egy egységbe helyeztük, ugyanígy jártunk el a kiszáradó franciaperjés nedves gyepek és ezek rontott degradálódott változatai esetében, hiszen itt a szárazabb talaj, a kevésbé érzékeny élőhelyek már az esetleges legeltetést is lehetővé teszik.

Természetesen a honos fafajú, fás jelölő élőhelyeket különválasztottuk az elsősorban átalakításra javasolt idegenhonos fafajú, illetve idegenhonos fafajokkal elegyes erdőktől. Egyes esetekben csak 1-1 speciális igényű élőhely tartozik egy kezelési egységbe pl. a hínárnövényzet és a sztyepprétek vonatkozásában, ahol az érintetlenség megőrzése érdekében a minimális beavatkozás a javasolt. A vonatkozó térkép a 3.2.5. fejezetben található.

3.2.1.1. Gazdálkodáshoz nem köthető általános javaslatok

- A területen újabb bányatelek nem fektethető, valamint bányanyitás nem támogatható.
- Az kialakítandó, áthelyezendő, ideiglenes és végleges közlekedésépítési létesítményekhez, vonatkozásában a vonatkozó hatályos jogszabályok irányadók. Új közlekedési létesítmények, illetve olyan vonalas létesítmények kiépítése, melyek a jelölő élőhelyek károsodását okozzák nem tervezhetők.
- A területen új aszfaltozott utak nyomvonalát lehetőség szerint a Natura 2000 területen kívülre, vagy meglévő utak nyomvonalára lehet tervezni, de minden esetben az Igazgatósággal előzetesen egyeztetni szükséges.
- Natura 2000 jelölő élőhelyen szennyvíz-tisztítótelepek elhelyezésére ne kerüljön sor.
- Távközlési tornyok, szélerőművek, nagyméretű reklámtáblák elhelyezése nem javasolható a területen.
- Szeméttelpek Natura 2000 jelölő élőhelyeken nem létesíthetők, az illegális szeméttelrakásokat fel kell számolni.
- A turisztikai célú fejlesztéseket – pl. turistautakat, pihenőket, kilátótornyokat – minden esetben egyeztetni kell az igazgatósággal.
- Az elektronikus hírközlési építmények, a postai létesítmények elhelyezése esetén a vonatkozó jogszabályok előírásai érvényesek.
- A mederben és mederrézsűben csak olyan mértékig javasolt a felnövő cserjék és bedőlt fák eltávolítása, ami a *91E0 élőhelyet nem veszélyezteti. Csak a mederbe bedőlt, illetve a kisvízi mederben felnövő cserjék és fák eltávolítása javasolt. A mederrendezési munkák a vízfolyást kísérő puhafás és égeres ligeteket nem érinthetik.
- A mederrézsű és a parti sáv kaszálási időpontját, helyét és módszerét a nemzeti park igazgatósággal egyeztetve a jelölő fajok életmenetéhez alkalmazkodva kell megválasztani.
- A Rakaca-patakot és a Bátor-patakot átjárhatóvá kell tenni a jelölő halfajok számára.
- Illegális falopásokat meg kell előzni.
- Minden jelentősebb épületlakó denevérkolónia esetében szükséges a szálláshelyek zavartalanságának biztosítása és a kedvező adottságok (pl. megfelelő méretű berepülőnyílások, héjazat) fenntartása. Szaporodási időszakban minden jelentősebb épületlakó denevérkolónia esetében az épületek díszkivilágítását mellőzni szükséges.
- Magyar nőszirm (*Iris aphylla* subsp. *hungarica*) esetében a faj kék nőszirmmal (*Iris x germanica*-val) képzett hibridjeinek folyamatos eltávolítása szükséges.
- A Natura 2000 kijelölést megelőzően elfogadott településrendezési tervek esetén a Natura 2000 területen található, meglévő épületek, építmények vonatkozásában (vízmű, major, tanya, stb.) a Natura 2000 terület fenntartási céljainak elérését nem veszélyeztető vagy nem sértő és a Natura 2000 terület jelölésekor jogszerűen, jogerős engedélynek megfelelően folytatott tevékenység folytatható.

- A településrendezési tervben szabályos módon, Natura 2000 kihirdetés előtt elfogadott beépítésre szánt terület kiterjedése és szabályozása esetében az adott területen a rendezési tervben meghatározott kiterjedésű területen, megadott beépítési százalékkal, meghatározott szabályozási értékekkel rendelkező épületek, építmények, komplexumok kialakíthatók. Azonban azoknak a paramétereknek a tekintetében, amelyeket a helyi építési szabályzat nem szabályoz, vagy egy intervallum megadásával szabályoz, ott a nemzeti park igazgatósággal is egyeztetett módon, hatósági engedélyezési eljárás keretében a Natura 2000 kijelölés céljait szolgáló korlátozások léphetnek életbe.

3.2.1.2. VIZES ÉLŐHELYEK

Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

Vizes élőhelyek esetében az ökológiai vízmennyiség biztosítása, a szennyezettség megelőzése vagy csökkentése, a hosszirányú átjárhatóság biztosítása a halfajok számára, az ikrázó-helyek zavartalanságának a biztosítása és a természetes inváziós fajoktól mentes növényzet fenntartása a legfontosabb feladat.

Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás javaslatok

Kötelezően betartandó előírások

Vízügyi szempontból a 1995. évi LVII. törvény, 482/2013 (XII.17) és 120/1999. (VII.6) Korm. rendeletek.

A NATURA 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18.) Korm. rendelet, az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/ 2004. (X.8.) Korm. rendelet előírásai kötelező érvényűek. Ezen előírásokat külön nem jelezzük a részletes javaslatok között.

Önkéntesen vállalható előírások

(a) Kezelési egység kódja: KE-1

(b) Kezelési egység meghatározása: hínarasok és partmenti lágyszárú növényzet

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

Érintett Natura 2000 élőhelyek: 3150 Természetes eutróf tavak Magnopotamion és Hydrocharition hínárnövényzete

Érintett ÁNÉR élőhelyek: Ac: Álló és lassan folyó vizek hínárnövényzete; BA :fragmentális mocsári és/vagy hínárnövényzet; B2: haratkásás-békabuzogányos-pántlikafüves mocsári vízparti növényzet; B1: nem tözegképző nádasok, gyékényesek.

(d) Kezelési javaslatok indoklása

A hínarasok és a vízparti növényzet beavatkozás nélkül fenntartandó érzékeny élőhelyek. A felszíni víz szennyezését kell megakadályozni. A jelölő halfajok: Peténymárna (*Barbus meridionalis*), vágó csík (*Cobitis taenia*), halványfoltú küllő (*Gobio albipinnatus*), szivárványos ökle (*Rhodeus sericeus amarus*) megóvása érdekében a vegyszerhasználat kerülése szükséges.

A vizes élőhelyeken az ökológiai szükséges vízmennyiség folyamatos biztosítása a cél, valamint az élőhelyeken jelentkező inváziós fertőzöttség mechanikus módszerekkel történő visszaszorítása a legnagyobb feladat.

Kód	Vizes élőhelyekre vonatkozó előírás-javaslatok	Magyarázat
V1	A területen, a növényvédelmet kizárólag vizekre és vízben élő szervezetekre nem veszélyes minőségű anyagokkal és kizárólag inváziós növényfajok irtása céljából lehet végezni.	
V19	Idegenhonos halfajok visszaszorítása kötelező, idegenhonos halfaj telepítése tilos.	
V67	A területet kezeletlenül kell fenntartani, mindennemű beavatkozás tilos.	Kivéve az idegenhonos fajok irtását.

3.2.1.2.GYEPEK

Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

Gyepek esetében legfontosabb feladat a nyílt, inváziós és gyomfajoktól mentes, természetes növénytakaróval fedett élőhelyek megőrzése, fenntartása. Ezen cél elérése érdekében elengedhetetlen antropogén hatásra kialakuló gyakori tüzeseteket megelőzése, a megfelelő és kímélő agrotechnika kiválasztása, a jelölő fajok életmenetét, virágzását, fészkelését és fiókanevelését figyelembe vevő kaszálási időpont megválasztása. A legeltetés csak a kevésbé sérülékeny területeken képzelhető el.

A gyepek területarányának csökkenését cserjeirtással lehet megakadályozni, melynek mértéke faj és területfüggő kell legyen, melyet a nemzeti park igazgatóság egyedi szakmai véleménye alapján kell figyelembe venni.

A vadgazdálkodási létesítmények (sózó, szóró, vadetető) gyepon történő elhelyezését a gyomosító, a vadak koncentrált túrása, taposása okozta károsító hatása miatt el kell kerülni.

Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás javaslatok

Kötelezően betartandó előírások

A NATURA 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18.) Korm. rendelet, az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/ 2004. (X.8.) Korm. rendelet előírásai kötelező érvényűek. Ezen előírásokat külön nem jelezzük a részletes javaslatok között.

Az egységes területalapú támogatások és egyes vidékfejlesztési támogatások igényléséhez teljesítendő „Helyes Mezőgazdasági és Környezeti Állapot” fenntartásához szükséges feltételrendszer megállapításáról szóló 50/2008. (IV. 24.) FVM rendelet szerinti előírásokat a Natura 2000 gyepterületeken történő gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs kifizetéseknel is alkalmazni kell. A támogatás igénybevétele esetén kötelezően alkalmazandó a „Helyes Mezőgazdasági és Környezeti Állapot” feltételrendszere.

A termőföldek hasznosítására és a földvédelemre vonatkozó rendelkezéseket a termőföld védelméről szóló 2007. évi CXXIX. törvény is megállapít, ezeket is be kell tartani.

A levegő védelméről szóló 306/2010. (XII.23) Kormányrendelet égetésre vonatkozó előírásai.

259/2011. (XII.7) Korm. rendelet, mely többek között a tűzvédelmi birságról is szól.

Vízügyi szempontból a 1995. évi LVII. törvény, 83/ 2014 (III.14) Kormányrendelet, 482/2013 (XII.17) és 120/1999. (VII.6) Korm rendeletek.

Önkéntesen vállalható előírások

(a) Kezelési egység kódja: KE-2

(b) Kezelési egység meghatározása: fajgazdag, magasfüvű nedves gyepek

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

Érintett Natura 2000 élőhelyek: 6440- Folyóvölgyek Cnidion dubiihoz tartozó mocsárrétjei, 6510 - Sík- és dombvidéki kaszálórétek (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*), 6430 - Síkságok és a hegyvidéktől a magashegységig tartó szintek hidrofil magaskórós szegélytársulásai, 7230- Mészkedvelő üde láp- és sásrétek

Érintett ÁNÉR élőhelyek: D34: Mocsárrétek; D2: kékperjés rétek; D5: patakparti és lápi magaskórósok; D6: ártéri és mocsári magaskórósok; B5: nem zsombékoló magassásrétek, OA : Jellegtelen fátlan vizes élőhelyek és OB: jellegtelen üde gyepek.

(d) Kezelési javaslatok indoklása

A területen található mocsárrétek sérülékeny élőhelyek, rendkívül érzékenyek a kiszáradásra, a nehéz gépekkel történő taposásra. Megőrzésüknél mindig az aktuális vízállapotokat is figyelembe vevő, kíméletes módszerrel történő kaszálás - esetleg sávós, lápréteken kézi kaszálás- képzelhető el, melynek időpontját az itt élő jelölő fajok életmenetéhez, valamint a madárvédelmi Natura 2000-es területtel való érintettség miatt az itt élő és jelölő madárfajok szaporodásához és fiókaneveléséhez alkalmazkodva kell megválasztani. Ugyanakkor az inváziós aranyvessző és sokvirágú napraforgó fajok is ezeket az élőhelyeket veszélyeztetik leginkább, ezért visszaszorításukra nagy gondot kell fordítani.

A területen a vérfüves mocsárrétek (D34) sérülékeny élőhelyek, melyek a jelölő lepkefajok tápnövényeinek is élőhelyei. Megőrzésüknél mindig az aktuális vízállapotokat is figyelembe vevő, lehetőleg kíméletes, lehetőleg kézi módszerrel történő kaszálás - esetleg sávós - képzelhető el, melynek időpontját a jelölő lepkefajok életmenetéhez, valamint az itt revírt fogláló haris (*Crex crex*) állományok szaporodásához és fiókaneveléséhez alkalmazkodva kell megválasztani. Mivel ez a kezelési egység foglalja magába a vérfű hangyaboglárkák (*Maculinea teleius*) legjelentősebb élőhelyeit, a legeltetés itt nem javasolt. A gépi szárzúzás sem javasolt. Kezelés során kiemelt figyelmet kell fordítani a legüdébb, legjobb természetességű gyeprészekre, és különösen azokra, melyekben a legtöbb sóskaféle (*Rumex spp.*) és őszi vérfű (*Sanguisorba officinalis*) található, illetőleg amelyek virágos növényekben is a leggazdagabbak. A kaszálási módszerek közül csak a kézi kaszálást kell előnyben részesíteni. Stabil, nagy egyedszámú vérfű hangyaboglárka populációk fenntartásához mérsékelten kaszált, nagyjából homogén szerkezetű, július közepére már virágzásnak indult, jelentős tőszámú őszi vérfű állományok a legoptimálisabbak. Ennek biztosítása céljából a június 15-étől október 1-jéig terjedő időszakban kerülni kell az őszi vérfüves rétek teljes területének kaszálását. A vérfüves folt 30%-a évente változó helyen, kaszálatlanul hagyandó.

Mivel a jelölő lepkefaj állományai élőhelyei nagyon érzékenyek az élőhelyeken zajló kezelésekre, a legoptimálisabb a NP igazgatósággal egyeztetett kaszálási terv elkészítése.

A magaskórósok mind a jelölő lepkefajok, mind pedig a zempléni futrinka (*Carabus zawadszkii*) élőhelyéül szolgálnak, megőrzésük, természetes fajösszetételük fenntartása javasolt.

Kód	Gyepterületekre vonatkozó előírás-javaslatok	Magyarázat
GY01	Felülvetés nem megengedett.	
GY02	Vegyszeres gyomirtás nem megengedett.	
GY09	Fogasolás nem megengedett.	
GY10	Tárcsázás nem megengedett.	
GY13	Kiszántás nem megengedett.	
GY14	Felázott talajon mindennemű munkavégzés tilos.	
GY15	Tűzpászták létesítése nem megengedett.	
GY11	Hengerezés nem megengedett.	
GY20	Kizárólag kaszálással történő hasznosítás.	
GY23	Biztosítani kell a felhalmozódott fűavar eltávolítását.	
GY26	Inváziós fásszárúak mechanikus irtása kötelező.	
GY28	A gyepek cserjésedését meg kell akadályozni, azonban a szórtan jelentkező őshonos cserjék megőrzésére törekedni kell.	
GY29	Cserjeirtás csak szeptember 1. és február 28. közötti időszakban lehetséges.	
GY75	Kaszálás augusztus 1. után lehetséges.	Harisos élőhelyen.
GY96	20-30% kaszálatlan terület meghagyása parcellánként.	Az őszi vérfüves foltokban kell kijelölni.
GY99	A kaszálatlan területet évente más helyen kell kialakítani.	
GY101	Amennyiben inváziós gyomokkal fertőzött területen költ fokozottan védett madár, a terület tisztítását csak a megengedett kaszálási időpont után szabad kezdeni.	
GY102	A kaszálás során az inváziós fajokat nem tartalmazó szegély élőhelyek a kaszálatlan területbe bele tartozhatnak.	
GY109	A lekaszált inváziós növényeket a területről el kell távolítani a kaszálást követő 30 napon belül.	

GY111	A tisztító kaszálás legkorábbi időpontja: október 1.	Az őszi vérfüves foltokban elhagyott területekre értendő.
GY116	A területen trágyadeponia, széna és szalmakazlak elhelyezése tilos.	
GY79	Évente az időjárási viszonyoknak és a gyepterület állapotának megfelelő, természetvédelmi-ökológiai és a gazdálkodási szempontokat egyaránt figyelembe vevő kaszálási terv készítése és egyeztetése a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal, valamint az így egyeztetett kaszálási terv végrehajtása.	A vérfüves területek június 15 előtt – amennyiben van megfelelő mennyiségű fű – kaszálhatók, a későbbi időpontban történő kaszálás esetén az elhagyandó foltokat a nemzeti park igazgatósággal egyeztetni kell.

(a) Kezelési egység kódja: KE-3

(b) Kezelési egység meghatározása: fajgazdag száraz gyepek

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

Érintett Natura 2000 élőhelyek: 6240 Szubpannon sztyeppék

Érintett ÁNÉR élőhelyek: H2: Felnyíló, mészkedvelő lejtő- és törmelékgyepek; H4: Erdősztyepprétek, félszáraz irtásrétek, száraz magaskórósok

(d) Kezelési javaslatok indoklása

A sztyepprétek a terület sérülékeny élőhelyei ezért kíméletes gyepterkezelés, elsősorban kaszálással történő fenntartás javasolható. A kaszálási időpontban történő korlátozásra a jelölő növényfajok pl. magyar nőszirm, piros kígyószisz virágzásának és termésérlelésének biztosítása érdekében történik. Az inváziós fajok irtására a természetes gyepterkezet, míg a cserjék visszaszorítására az árnyékolás megszüntetése miatt van szükség. A védett cserjefajokat pl. berkenyék, méretes vadgyümölcsöket, odvas fákat madárvédelmi szempontból is meg kell őrizni.

Kód	Gyepterületekre vonatkozó előírás-javaslatok	Magyarázat
GY01	Felülvetés nem megengedett.	
GY02	Vegyszeres gyomirtás nem megengedett.	
GY09	Fogasolás nem megengedett.	
GY10	Tárcsázás nem megengedett.	
GY11	Hengerezés nem megengedett.	
GY12	Gyepszellőztetés nem megengedett.	

GY13	Kiszántás nem megengedett.	
GY14	Felázott talajon mindennemű munkavégzés tilos.	
GY15	Tűzpászták létesítése nem megengedett.	
GY20	Kizárólag kaszálással történő hasznosítás.	
GY23	Biztosítani kell a felhalmozódott fűavar eltávolítását.	
GY26	Inváziós fásszárúak mechanikus irtása kötelező.	
GY28	A gyepek cserjésedését meg kell akadályozni, azonban a szórtan jelentkező őshonos cserjék megőrzésére törekedni kell.	
GY29	Cserjeirtás csak szeptember 1. és február 28. közötti időszakban lehetséges.	
GY30	A természetes gyepekben őshonos méretes fák (30 cm törzsátmérő felett) és a vadgyümölcsök (törzsátmérő megjelölése nélkül) megőrzése kötelező.	
GY32	A működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság általi kijelölésüket követően a fajgazdag, vagy védett fajokat tartalmazó cserjés foltokat nem szabad eltávolítani.	
GY35	Legeltetés tilos.	
GY74	Kaszálás július 15. után lehetséges.	A magyar nőszirm (Iris aphylla subsp. hungarica) foltokat a kaszálásból ki kell hagyni!
GY79	Évente az időjárási viszonyoknak és a gyepek állapotának megfelelő, természetvédelmi-ökológiai és a gazdálkodási szempontokat egyaránt figyelembe vevő kaszálási terv készítése és egyeztetése a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal, valamint az így egyeztetett kaszálási terv végrehajtása.	
GY95	15-20% kaszátlan terület meghagyása parcellánként.	A magyar nőszirmos foltokban kijelölni.
GY99	A kaszátlan területet évente más helyen kell kialakítani.	
GY109	A lekaszált inváziós növényeket a területről el kell távolítani a kaszálást követő 30 napon belül.	
GY116	A területen trágyadepónia, széna és szalmakazlak elhelyezése tilos.	

(a) Kezelési egység kódja: KE-4

(b) Kezelési egység meghatározása: ecsetpázsitos és franciaperjés kiszáradó kaszálók és legelők

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

Érintett Natura 2000 élőhelyek: 6510 -- Sík- és dombvidéki kaszálórétek (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*), csak a franciaperjésedő kiszáradó, rontott típusok

Érintett ÁNÉR élőhelyek: E1: Franciaperjés rétek; E2: veres csenkeszes rétek; OC: jellegtelen száraz és félszáraz gyepek; P45: fás legelők

(d) Kezelési javaslatok indoklása

Az ecsetpázsitos kaszálórétek (E1) nem mocsarasodó, fajszegényebb, esetleg gyomosodó, kiszáradó kevésbé érzékeny típusain (OC), fás legelőknél a kaszálás mellett a legeltetés is elképzelhető megfelelő létszámú (0,2-0,3 SZA (azaz számosállat)/ha) szarvasmarhával. A legeltetés módszerét, a legelő állat mennyiségét, az állatok legelőterületen való tartózkodásának időpontját és intervallumát azonban a nemzeti park igazgatósággal (NPI) egyeztetni kell, hiszen a legelésből az érzékeny vérfüves élőhelyeket, lápréteket ki kell hagyni. Ezeken a területeken a NP igazgatósággal egyeztetett legelési terv az optimális megoldás. A fás legelők esetében a tájképi értéket is hordozó, idős odvas böhönc jellegű fákat meg kell hagyni.

Kaszálás esetén

Kód	Gyepterületekre vonatkozó előírás-javaslatok	Magyarázat
GY01	Felülvetés nem megengedett.	
GY02	Vegyszeres gyomirtás nem megengedett.	
GY09	Fogasolás nem megengedett.	
GY10	Tárcsázás nem megengedett.	
GY13	Kiszántás nem megengedett.	
GY14	Felázott talajon mindennemű munkavégzés tilos.	
GY22	Legeltetéssel és/vagy kaszálással történő hasznosítás.	Mindkettő lehetséges, de csak az egyik választható adott évben a túlhasználat elkerülése miatt
GY23	Biztosítani kell a felhalmozódott fűavar eltávolítását.	
GY26	Inváziós fásszárúak mechanikus irtása kötelező.	
GY28	A gyepek cserjésedését meg kell akadályozni, azonban a szórtan jelentkező őshonos cserjék megőrzésére törekedni kell.	
GY29	Cserjeirtás csak szeptember 1. és február 28. közötti időszakban lehetséges.	
GY31	A cserjeirtás megkezdésének időpontját legalább 5 nappal korábban	A sárga gyapjasszövő

	írásban a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságnak be kell jelenteni, valamint a meghagyásra szánt cserjéket, cserjefoltokat a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni kell.	élőhelyein.
GY101	Amennyiben inváziós gyomokkal fertőzött területen költ fokozottan védett madár, a terület tisztítását csak a megengedett kaszálási időpont után szabad kezdeni.	
GY111	A tisztító kaszálás legkorábbi időpontja: október 1.	Az őszi vérfüves foltokban elhagyott területekre értendő.
GY102	A kaszálás során az inváziós fajokat nem tartalmazó szegély élőhelyek a kaszálatlan területbe bele tartozhatnak.	
GY109	A lekaszált inváziós növényeket a területről el kell távolítani a kaszálást követő 30 napon belül.	
GY116	A területen trágyadepónia, széna és szalmakazlak elhelyezése tilos.	
GY79	Évente az időjárási viszonyoknak és a gyepterület állapotának megfelelő, természetvédelmi-ökológiai és a gazdálkodási szempontokat egyaránt figyelembe vevő kaszálási terv készítése és egyeztetése a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal, valamint az így egyeztetett kaszálási terv végrehajtása.	A vérfüves területek június 15 előtt – amennyiben van megfelelő mennyiségű fű – kaszálhatók, a későbbi időpontban történő kaszálás esetén az elhagyandó foltokat a nemzeti park igazgatósággal
Gy75	Kaszálás augusztus 1. után lehetséges.	Harisos élőhelyen.
GY96	20-30% kaszálatlan terület meghagyása parcellánként.	Az őszi vérfüves foltokban kell kijelölni.
GY99	A kaszálatlan területet évente más helyen kell kialakítani.	
Kód	Vadgazdálkodásra vonatkozó előírás-javaslatok	Magyarázat
VA03	A területen szóró, vadetető, szózó nem létesíthető.	

Legeltetés esetén

Kód	Gyepterületekre vonatkozó előírás-javaslatok	Magyarázat
GY01	Felülvetés nem megengedett.	
GY02	Vegyszeres gyomirtás nem megengedett.	
GY09	Fogasolás nem megengedett.	
GY10	Tárcsázás nem megengedett.	
GY13	Kiszántás nem megengedett.	
GY14	Felázott talajon mindennemű munkavégzés tilos.	
GY15	Tűzpászták létesítése nem megengedett.	

GY22	Legeltetéssel és/vagy kaszálással történő hasznosítás.	Mindkettő lehetséges, de csak az egyik választható adott évben a túlhasználat elkerülése miatt.
GY23	Biztosítani kell a felhalmozódott fűavar eltávolítását.	
GY26	Inváziós fásszárúak mechanikus irtása kötelező.	
GY28	A gyepek cserjésedését meg kell akadályozni, azonban a szórtan jelentkező őshonos cserjék megőrzésére törekedni kell.	
GY29	Cserjeirtás csak szeptember 1. és február 28. közötti időszakban lehetséges.	
GY31	A cserjeirtás megkezdésének időpontját legalább 5 nappal korábban írásban a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságnak be kell jelenteni, valamint a meghagyásra szánt cserjéket, cserjefoltokat a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni kell.	A sárga gyapjasszövő élőhelyein.
GY44	A legeltetési sűrűséget a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni szükséges.	
GY45	A legeltetés április 24. és október 31. között lehetséges.	
GY57	Villanypásztor csak a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság írásos véleménye alapján alkalmazható.	
Gy105	Minden évben tisztító kaszálás elvégzése kötelező.	
GY111	A tisztító kaszálás legkorábbi időpontja: október 1.	Az őszi vérfüves foltokban elhagyott területekre értendő.
GY59	Legeltetési terv készítése és egyeztetése szükséges a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal.	
GY62	A gyepon legelésbiztosított terület kialakítása szükséges, ami nem haladja meg a parcella 30%-át.	Vérfüves foltba kell kijelölni.
GY67	Legeltethető állatfajta: szarvasmarhafélék	szarvasmarha
GY101	Amennyiben inváziós gyomokkal fertőzött területen költ fokozottan védett madár, a terület tisztítását csak a megengedett kaszálási időpont után szabad kezdeni.	
GY116	A területen trágyadepónia, széna és szalmakazlak elhelyezése tilos.	
GY117	Éjszakázó helyek, ideiglenes karámok és jószágállások helyét a működési terület szerinti nemzeti park-igazgatósággal egyeztetni szükséges.	
Kód	Vadgazdálkodásra vonatkozó előírás-javaslatok	
VA03	A területen szóró, vadetető, sózó nem létesíthető.	

3.2.1.3.SZÁNTÓK

Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A területen található kisparcellás szántókon a természetkímélő gazdálkodás előtérbe helyezésével elősegíthető a környező gyepek élőhelyek megóvása, valamint a közösségi jelentőségű állat és növényfajok védelme.

Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás javaslatok

Kötelezően betartandó előírások

A termőföldek hasznosítására és a földvédelemre vonatkozó a termőföld védelméről szóló 2007. évi CXXIX. törvény rendelkezései irányadók.

Önként vállalható előírások

(a) Kezelési egység kódja: KE-5

(b) **Kezelési egység meghatározása:** Szántóterületek, agrár élőhelyek

(c) **Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:**

Érintett Natura 2000 élőhelyek: -

Érintett ÁNÉR élőhelyek: T1: egyéves intenzív szántóföldi kultúrák; T2: évelő intenzív szántóföldi kultúrák; T6: extenzív szántók; T10: fiatal parlag és ugar; T11: csemetekertek, faiskolák, kosárkötőfűz ültetvények

(d) **Kezelési javaslatok indoklása**

A területen található kisparcellás, extenzív szántókon a természetkímélő gazdálkodás előtérbe helyezésével elősegíthető a környező gyepek és vizes élőhelyek megóvása, valamint a jelölőállat és növényfajok fajok védelme.

Kód	Szántóterületekre vonatkozó előírás-javaslatok
SZ04	Pillangósok esetén természetkímélő kaszálás, vadriasztó lánc használata kötelező.
SZ10	Trágya, műtrágya: természetes vizektől mért 200 m-en belül trágya, műtrágya nem deponálható.
SZ11	Szalma, széna: szalma, széna depóniát és bálát (különösen a felszíni vizektől mért 200 m távolságon belül és ártéren) a területről 30 napon belül le kell hordani.
SZ12	Egyéb szerves hulladék (szár, levél, cefre): cefre mésszel keverve talajjavítás céljából csak engedéllyel helyezhető ki.
SZ13	Szántóföldön trágyaszarvas kialakítása tilos.
SZ14	A parcella szélein legalább 3 m széles növényvédőszer-mentes táblaszegélyt kell hagyni, ahol szükség esetén mechanikai gyomirtást kell végezni.
SZ17	Természetközeli állapotú erdőtervi jellel ellátott láperdő és keményfás ligeterdő, illetve vizes élőhely szélétől számított 50 m-es sávban szántóföldi növénytermesztés során kemikáliák és bioregulátorok nem alkalmazhatók.
SZ21	Légi kivitelezésű növényvédelem és tápanyag-utánpótlás tilos.

SZ24	Totális gyomirtó szerek használata nem engedélyezhető a területen.
SZ25	Rovarölő szerek nem alkalmazhatók.
SZ34	Istállótrágya kijuttatásának mértéke, éves átlagban nem haladhatja meg a 100 q/ha-t.
SZ37	Tápanyag-utánpótlást csak szerves trágyával lehet végezni.
SZ43	Fás szárú és lágú szárú energetikai ültetvény telepítése tilos.
SZ46	Melioráció tilos.
SZ63	Tájídegen fűmagkeverékkel történő vetés tilos.
SZ68	A parcella körül természetes talajvédelmet szolgáló táblaszegély fenntartása, illetve telepítése, amelynek őshonos cserjékből vagy fákból álló sövény, illetve fasor kell legyen. A táblaszegély inváziós cserje és fajoktól való mentességét, kizárólag mechanikai eszközökkel, biztosítani kell.

(e) Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztési javaslatok:

Értékes közösségi jelentőségű fajoknak is otthont adó, jelölő élőhelynek számító gyeppé alakult szántót beszántani nem javasolt, azt célszerű gyeppé minősíteni. A beszántás az itt kialakult jelölő élőhelyeket - sík és dombvidéki kaszálórétek, mocsárrétek és magaskórósok – megszünteti.

3.2.1.4. ERDŐK

Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A jelölő erdős élőhelytípusok kedvező természetességi állapotú (természetes és természet szerű erdő, illetve esetleg származék erdő besorolású) állományainál (védett természeti területeken kívül) törekedni kell a Natura 2000 rendeltetés elsődleges rendeltetésként való megállapítására.

Az üzem mód-megválasztás – az Evt. védelmi rendeltetésű erdőkre vonatkozó, fokozatosan, több évtized alatt életbe lépő szabályaitól eltekintve – alapvetően gazdálkodói döntés kérdése, így e tekintetben csak annyit lehet rögzíteni, hogy a területen (is) feltétlenül kívánatos a folyamatos erdőborítást biztosító üzem módok (átalakító, szálaló, illetve véderdők esetében faanyag-termelést nem szolgáló üzem mód) minél nagyobb területen való alkalmazása.

A sérülékeny termőhelyen álló, véderdő jellegű és általában természetvédelmi szempontból is jelentős erdők kisebb, önálló erdőrésszelként nem leválasztható állományaikban – az erdőrésszel egészéhez viszonyítva – differenciált erdőkezelést kell biztosítani. A véderdő jellegű foltok általában aktív gazdálkodás nélkül, a természetes erdődinamikai folyamatokra alapozva tartandók fenn, a kezelési feladatok e helyeken az idegenhonos fafajok fokozatos cseréjére, a vadkárosítás megelőzésére, a felújulási folyamat segítésére, illetve esetleg a közutak melletti 20-30 m széles erdősávok gondozására terjednek ki.

A beavatkozásokkal érintett erdők állománynevelése (tisztítások, gyérítések) során az őshonos elegyfajok egyedei kímélendők, visszahagyandók. Idegenhonos fafajokkal egyes erdőkben a munkákat az őshonos fafajok megtartásával, az idegenhonos fafajok rovására kell elvégezni. A nevelési munkák során kerülni kell az egyenletes hálózatot kialakító, szerkezeti homogenizáló jellegű beavatkozásokat, törekedni kell a szerkezeti

változatosság (alsó lombkoronaszint, cserjeszint, böhöncök, mikroélőhelyek, stb.) megtartására, fokozására.

A vágásos és átalakító üzemmódba sorolt erdőknél a termőhelyi viszonyok és az állományok egészségi állapota függvényében a lehető legmagasabb vágáskorok alkalmazását kell célul kitűzni. Gyorsan növő fafajok állományaiban (égeresek, fűzesek) így 40-70 év, lassan növő fafajok állományaiban pedig 90-140 év közötti vágásérettségi szakaszok határozhatók meg.

Az erdőfelújítások során a tarvágások mellőzése és a minél vegyeskorúbb, változatosabb állományokat eredményező (folyamatos erdőborítás melletti gazdálkodást/kezelést lehetővé tevő) természetes felújítási módok alkalmazása lehet az irány. Legfontosabb célként a rövid idő (5-10 év alatt) alatt végigvezetett, egyenletes bontáson alapuló, ismét egykorú, homogén állományokat produkáló ernyős felújítóvágásoktól való eltávolodást lehet megfogalmazni, s helyettük a 15-30 évre elnyújtott, egyenlőtlen (lékes-csoportos-foltos) beavatkozással végzett felújítóvágások (egyes ligeterdő-állományokban a szálalás) alkalmazását kell szorgalmazni.

A természetmegőrzési területen belül az állománytípusok jövőben kívánatos arányát és térbeli mintázatát a potenciális természetes erdőtársulások eloszlása határozza meg. Az idegenhonos fafajú erdők (akácok, erdei- és lucfenyvesek) gyertyános-tölgyes és cseres-tölgyes klímában található, így rekonstrukciójuk esetében a gyertyános- és cseres-kocsánytalan tölgyes állományok jelentős (legalább 120 ha-os) növekedése prognosztizálható. Az idegenhonos fafajú erdők fafajcserés átalakítása (az akác további térfoglalását megelőző intézkedésekkel összefüggésben) természetvédelmi szempontból távlatilag indokolt, így annak támogatási rendszeren keresztül való ösztönzése fontos feladat.

A távlati célállomány-típusok minden erdőterületen a termőhelyi viszonyoknak megfelelő, őshonos fő- és elegyfa-fajok alkotta, a potenciális természetes erdőtársulásoknak megfelelő állománytípusok lehetnek. A terület fontosabb célállomány-típusai a következők: GY-KTT (gyertyános-kocsánytalan tölgyes), GY-KST (gyertyános-kocsányos tölgyes), KTT-CS (cseres-kocsánytalan tölgyes), CS-KTT (kocsánytalan tölgyes-cseres), FÜ-E (elegyes fűzes), MÉ (mézgás égeres), MÉ-E (elegyes mézgás égeres). A terület üde termőhelyein több helyütt megtalálható egyetlen kocsányos tölgyeseket (KST) és mérsékelt elegyes, de gyertyán nélküli kocsányos tölgyeseket (KST-EL) távlatilag az adott termőhelyeken potenciálisan is előforduló gyertyános-kocsányos tölgyesek (GY-KST) felé kell elmozdítani.

Kulcseleme az erdők jó állapotban való fenntartásának az alkalmazott fakitermelési és közelítési technológia. A teljes fában vagy hosszúfában történő vonszolásos közelítés nagyon sok kárt okozhat a visszamaradó állományban, az aljnövényzetben, az erdőtalajhoz kötötten elforduló mikroélőhelyekben és magában a talajban is. Minél nagyobb arányban szükséges tehát a faanyag megemelt formában való mozgatása, illetve a kíméletes közelítési módok (ideértve a lovas közelítést is) alkalmazása. Fontos szempont továbbá a fakitermelési munkák (faanyag-felkészítés, faanyag-mozgatás, vágásterület-rendezés) időpontjának, időjárási körülményeinek, illetve talajállapotának megválasztása: ezeket a feladatokat elsősorban a fő vegetációs és költési időszakon kívül (augusztus 15. és március 15. között) kell elvégezni.

Az erdők jó természetességi állapotának megőrzéséhez és fejlesztéséhez, valamint az erdei biodiverzitás-védelméhez hozzátartozik a mikroélőhelyek megtartása és bővítése is. A mikroélőhelyek részben termőhelyi eredetűek (pl. kőgörgeteg, sziklakibúvás, források, erek, patakok, kisvízállások), részben a faállomány-szerkezet függvényében vannak jelen (pl. gyökértányérok, álló és fekvő holtfa, facsonk, hasadt-törött fák, üreges-odvas-taplós törzsek, kéregleválások). Közülük kiemelkedő jelentősége van a holtfa különböző formáinak (jelenlététől számos élőlénycsoport léte, lokális megmaradása függhet), így a

gazdálkodási célzatú beavatkozások során az álló és fekvő holtfa egy része (elsősorban a vastagabb, 15 cm törzsátmérő feletti holtfa, hektáronként legalább 5m³ mennyiségben) visszahagyandó.

Az erdőkben folytatott gazdálkodási/kezelési célzatú beavatkozások során minden esetben tekintettel kell lenni a Natura 2000 jelölő fajok (és természetesen más értékes, védett fajok) populációnak megőrzésére, életfeltételeik biztosítására. Az egyes növény- és állatfajok érdekében fogantatható intézkedések: a lelőhely, szaporodási hely és környékének gazdálkodás alóli (időszakos vagy teljes) mentesítése, az adott élőlénycsoport számára szükséges szubsztrát/közeg (pl. holtfa, odú, cserjeszint, táplálkozási kapcsolatok révén releváns fafaj) megtartása-megjelenítése, az egyéb veszélyeztető tényezők elhárítása.

Az országos problémaként jelentkező erdei vadkár helyi szinten is megmutatkozik: a térségbeli vaddisznó-populáció főleg taposással, a feltalaj feltúrásával-átforgatásával, makkfelszedéssel, a csemeték kitűrésével okoz kárt, míg az őz- és gímszarvas-állomány a felverődött újulat rágásával, hántásával, szelektálásával képes blokkolni vagy hátráltatni az erdődinamikai, illetve felújulási folyamatokat. A felmerülő problémával szemben az egyetlen lehetséges – mielőbb megvalósítandó – megoldás a térségi szintű, drasztikus vadlétszám-csökkentés.

Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás javaslatok

Kötelezően betartandó előírások

Az erdők és fásítások esetében az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009. évi XXXVII. törvény előírásai és a 60/2013. (VII.19) VM rendelet 5. melléklete a Hernádvölgyi erdőtervezési körzet erdőterve, valamint a Szendrői 523-as Erdészeti tervezési körzet második erdőterve által előírt vonatkozó erdőgazdálkodási szabályok kötelező érvényűek.

Az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs támogatás részletes szabályairól szóló 41/2012. (IV. 27.) VM rendelet a támogatás igénybe vétele esetén kötelező.

Az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/ 2004. (X.8.) Korm. rendelet előírásai erdők esetében is kötelező érvényűek. Ezen előírásokat külön nem jelezzük a részletes javaslatok között.

Önkéntesen vállalható előírások

(a)Kezelési egység kódja: KE-6

(b)Kezelési egység meghatározása: Honos fafajú, edafikus erdők (ligeterdők)

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

Érintett Natura 2000 élőhelyek: enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*) (91E0).

Érintett ÁNÉR élőhelyek: J2: Láp és mocsárerdők; J4: fűz-nyár ártéri erdők; J5: égerligetek

(d) Kezelési javaslatok indoklása

A láperdők és láposodó égeresek (fásításként) kivétel nélkül védelem alatt állnak, ex lege védett lápterületekre esnek. Területükön ennek megfelelően a természetvédelmi irányelvek élveznek elsőbbséget, s ennek alapján (az állományok területi kiterjedése és természeti értékei miatt) az érintetlenül, beavatkozás nélkül történő fenntartás kap prioritást.

A természetmegőrzési területen belül jelentős arányban, a vízfolyások mentén mindenhol megjelenő fűz- és égerligetek méretük és fragmentáltságuk miatt az erdészeti nyilvántartásból szinte teljes egészében hiányoznak. A védett természeti területre (ex lege védett lápterületek) eső előfordulások részben érintetlenül tartandók fenn, részben pedig csak árvízvédelmi indíttatású (a meder-karbantartáshoz, vízlevezetéshez szükséges volumenű) beavatkozásokkal érinthetők.

A nem védett területek esetében a kötelező irányelvek az erdőtervezett előfordulásokra és a fásításként kezelhető keskeny, kis területű erdősávokra egyaránt értelmezhetők (a végezhető tevékenységek lényegében minkét esetben erdészeti hatósági eljárás keretében dőlnek el).

Az erdészeti, illetve fakitermelési munkák során az elegyesség és az állományszerkezeti változatosság megtartása-fokozása, a drasztikus beavatkozások mellőzése, illetve az állományokhoz kötődő mikroélőhelyek kímélete emelhető ki.

Az érintett állományokra – azok elhelyezkedése és mérete miatt – elsősorban minimális beavatkozással érintendő élőhelyekként és nem természeti erőforrásként (hasznosítható faanyagot tartalmazó erdőkként) kell tekinteni.

Kód	Erdőterületekre vonatkozó előírás-javaslatok	Magyarázat
E01	A Natura 2000 elsődleges rendeltetés átvezetése a jelölő fajok és élőhelyek szempontjából kiemelkedő jelentőséggel bíró területek esetében.	
E02	A jelölő fajok és élőhelyek szempontjából kiemelkedő jelentőséggel bíró (2009. évi XVIII. tv. szerinti) szabad rendelkezésű erdők és fásítások részletes állapotleírása és a változások vezetése.	
E03	A körzeti erdőtervezés során – a közösségi jelentőségű élőhelyek vagy fajok megőrzése érdekében – az erdőterület erre alkalmas erdőrészeiben a folyamatos erdőborítást biztosító átalakító, száraló vagy faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódra való áttérés.	
E04	Közösségi jelentőségű élőhelyek és fajok populációinak, továbbá a természetes és természetszerű erdők 200 m-es körzetében idegenhonos fafajok telepítésének korlátozása.	
E05	Erdészeti szempontból tájidegen fafajok erdőtelepítésben való alkalmazásának mellőzése.	

E06	Idegenhonos fafajok telepítésének mellőzése.	
E07	Intenzíven terjedő idegenhonos fafajok erdőtelepítésben való alkalmazásának mellőzése.	
E08	Rakodó, depónia kialakításának területi korlátozása (a közösségi jelentőségű élőhelyekre, illetve fajokra történő esetleges káros hatások miatt).	
E09	A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok csak a közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmének figyelembe vételével.	
E10	Meghatározott erdőrészekben az élőhelyek és fajok védelme érdekében teljes érintetlenség biztosítása az inváziós növényfajok eltávolítására vonatkozó tevékenység kivételével.	
E12	A tisztások fátlan állapotban tartása, tisztásként való további nyilvántartása.	
E13	Állománynevelés során a nyiladékok és állományszélek felé legalább 5 m széles erdőszegély létrehozásának elősegítése vagy a meglévők fenntartása. Az elő- és véghasználatok során a tájidegen növények eltávolítása (az őshonos növényekre nézve kíméletes módszerekkel).	
E16	A gyérítések és véghasználatok során legalább 5 m ³ /ha álló és/vagy fekvő holtfa jelenlétének biztosítása.	
E17	Az emberek testi épségét, közlekedést és épületeket nem veszélyeztető (az erdei élőhelyek fenntartását kiemelten szolgáló) lábon álló holtfák meg hagyása.	
E18	A ritka fajhoz tartozó, vagy odvas, vagy böhöncös, vagy idős vagy más okból értékes faegyedek kijelölése és megőrzése az elő- és véghasználatok során.	
E20	Fokozottan védett jelölő madárfaj fészkeinek (madárfajtól függően meghatározott) körzetében fészkelési időszakban az erdőgazdálkodási tevékenység korlátozása.	<u>Területi korlátozás:</u> Az alsó szintben lévő idegenhonos fafajok területi korlát nélkül kitermelhetők, - a felső szintben lévő inváziós fafajok max. 25%-os mértékig 50 méteren belül, - a felső szintben lévő inváziós fafajok max.50%-ig a fészekről számított 50-100 méter között, - a felső szintben lévő idegenhonos, de nem inváziós fajok max. 15%-os mértékig 50 méteren belül - a felső szintben lévő idegenhonos, de nem inváziós fajok max. 30%-os mértékig a fészekről számított 50-100 méter között kitermelhetők. Egyéb munkálatok tekintetében a

		fészkelési időszakok figyelembe vételével közösségi jelentőségű ragadozómadárfaj és fekete gólya esetében a fészek körül 100m sugarú körben, időbeni korláttal (fészkelés, fiókanevelés) 300m sugarú körben az erdőgazdálkodási tevékenység korlátozott.
E22	Az erdőrészletben megjelölt mikroélőhelyen legalább 10 m ³ /ha, kifejezetten vastag (többségében 30 cm mellmagassági átmérő feletti) odvas, böhönc, fészkelő- és bűvőhelynek alkalmas élő fák kijelölése és folyamatos fenntartásának biztosítása.	
E27	A természetes erdőtársulás/közösségi jelentőségű élőhely megfelelő állományszerkezetének kialakítása érdekében a nevelővágások során az alsó lombkorona- és a cserjeszint kialakítása, a kialakult szintek megfelelő záródásának fenntartása.	
E26	Az előhasználatok során az elegyfa fajok alsó és felső lombkorona szintben hagyása, fenntartása, lehetőség szerint a természetes erdőtársulásra/közösségi jelentőségű élőhelyre jellemző összetételben, mennyiségben és többé-kevésbé egyenletes eloszlásban.	
E28	Őshonos fafajokkal jellemezhető faállományokban a nevelővágások során az idegenhonos fa- és cserjefajok egyedszámának minimális szintre szorítása, illetve lehetőség szerinti teljes eltávolítása.	
E29	A vegyes összetételű faállományokban a nevelővágások során az idegenhonos fafajok eltávolítása.	
E31	A nevelővágások során az intenzíven terjedő fafajok teljes mértékű eltávolítása.	
E35	Fahasználatok során a kitermelt faanyag vonszolásos közelítésének mellőzése.	
E36	Az adott erdőrészletben véghasználat esetén szálalóvágás alkalmazása.	
E39	A mikroélőhelyek fenntartása.	
E49	Az eredeti talajállapot fenntartása érdekében a talaj-előkészítés és a tuskózás elhagyása.	
E51	Felújítás táj- és termőhelyhonos fafajokkal, illetve faállomány típussal.	
E52	Őshonos fafajú faállomány táj- és termőhelyhonos fa- és cserjefajokkal történő felújítása.	

E55	Természetes, természetszerű és származék erdőkkel határos erdőterületek felújítása táj- és termőhelyhonos fajokkal, illetve faállománytípussal	
E57	Az erdőfelújításban, pótlásban, állománykiegészítésben kizárólag tájhonos fajok alkalmazása.	
E65	Intenzíven terjedő idegenhonos faj felújításokban történő alkalmazásának teljes körű mellőzése.	
E68	Totális gyomirtó szerek használata csak szelektív módon és csak intenzíven terjedő, inváziós lágú- és fásszárú fajok ellen alkalmazható a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal történt előzetes egyeztetést követően.	
E70	Az intenzíven terjedő növényfajok elleni vegyszer használata a következő előírások mellett: • Az ellenőrizhetőség biztosítása érdekében a vegyszerbe minden esetben színező anyag keverése. • Javasolt alkalmazási idő: lágyszárú: május-június, fásszárú: augusztus-szeptember. • Alkalmazás – a fásszárú fajok visszaszorítása érdekében – kéregre kenéssel, tuskóecseteléssel, fainjektálással, nem légi úton történő permetezéssel, ártéren a gyalogakác kivételével – fainjektálással. • Az alkalmazható szerek lehetőleg környezetbarát, gyorsan felszívódó hatóanyagúak, szelektív kijuttatásra alkalmasak legyenek, melyek levélen vagy kambiumon keresztül felszívódnak és a növény sarjadásmentes irtását biztosítják. • Csak erdészeti felhasználásra is engedélyezett készítmények alkalmazása (az engedélyokiratban foglalt módon, az egyéb vonatkozó jogszabályi előírások betartásával, a kijuttatáshoz szükséges hatósági engedélyek birtokában). • Megfelelő vastagságú egyedek esetében injektálás, kéreghántás vagy levágás után a vágásfelület pontpermetezése, illetve kenése útján alkalmazható vegyszer. • Vékonyabb egyedek, illetve korábbi kezelés után kihajtó sarjak esetében levélen felszívódó gyomirtó alkalmazása, csöppenésmentes kijuttatással.	
E71	A tűzpásztákon, nyiladékokon gondoskodni kell az idegenhonos, agresszíven terjeszkedő növényfajok visszaszorításáról.	
E72	Lehetőség szerint mechanikai módszerek (pl. kézi cserjeirtás, szárazítás, kaszálás) alkalmazandók agresszíven terjedő fajok visszaszorítására.	
E81	Faanyag közelítése csak fagyott vagy száraz talajon.	
E87	Faanyagtermelést nem szolgáló üzemmód fenntartása.	
kód	Vadgazdálkodásra vonatkozó előírás-javaslatok	Magyarázat
VA01	Szóró, szózó vagy etetőhely a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki.	

(e) Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztési javaslatok:

Az állományok hosszú távú fenntartása elsősorban a kapcsolódó területek védőfunkciójának biztosításával lehetséges, így ezeken a szomszédos területeken olyan típusú élőhelyfejlesztési lépések (pl. szántó-gyep konverzió, gyomos területek rendszeres kaszálása) javasolhatók, melyek a láperdők és láposodó égeresek táji szintű ökológiai hálózatba illesztését, illetve a gazdálkodási környezet melletti fenntartását egyaránt megoldják.

A fás növényzet nélküli folyó- és patakszakaszokon – összhangban a mederfenntartási elképzelésekkel – őshonos, a területen is jellemző fajokból álló fasorok, illetve keskeny erdősávok telepítését is meg lehet fontolni. Megfelelő méretű területsáv rendelkezésre állása esetén (főként gyomos gyepek és szántók rovására) szóba jöhet vízfolyások menti állományok kiszélesítése is. A fásítási/erdősítési munka lehetséges célfafajai: fehér nyár, fehér fűz, törékeny fűz, mézgás éger.

Önkéntesen vállalható előírások

(a) Kezelési egység kódja: KE-7

(b) Kezelési egység meghatározása: Honos fafajú keményfás erdők, jellegtelen származékerdők és ezek fiatalosai (cseres-tölgyesek, gyertyános-tölgyesek, vegyeslombú honos erdők)

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

Érintett Natura 2000 élőhelyek Pannon cseres-tölgyesek 91M0, Pannon gyertyános-tölgyesek Quercus petraea-val és Carpinus betulus-szal 91G0

Érintett ÁNÉR élőhelyek: L2a: cseres-kocsánytalan tölgyesek; K2: gyertyános-kocsánytalan tölgyesek; RA: őshonos fafajú facsoportok, fasorok, erdősávok; RC: őshonos fafajú keményfás jellegtelen erdők

(d) Kezelési javaslatok indoklása

A véderdő-jellegű állományok faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódba sorolása és gazdálkodás alóli mentesítése (pl. Jóna-hegy) javasolt. A gazdálkodással érinthető állományokban az elegyesség, állományszerkezeti változatosság (szintezettség, mozaikosság) és mikroélőhelyek megtartása a nevelővágások során fontos feladat. Az álló és fekvő holtfa (elsősorban a vastagabb, 15 cm törzsátmérő feletti holtfa) 5m³/ha mennyiségben való visszahagyása az egészségügyi fakitermelések során a jelölő idős, holtfához kötődő rovarfajok miatt. Az állománykornál idősebb, méretes törzsek (különösen a korábbi fáslegelők visszaerdősülése után megmaradt öreg böhöncök, hagyásfák) kímélete és megsegítése a nevelővágások és véghasználatok végzése közben. A felújítógáz-végvágások során 5 %-os hagyásfa-csoport visszahagyása szükséges a madárfauna fészkelése és a természetes erdőfelújulás elősegítése érdekében. A felújítási célállomány-típus élőhelytípusnak megfelelő megválasztása és a megfelelő fafajösszetételű, idegenhonos fafajoktól mentes fiatal erdősisítés létrehozása.

A kíméletes fakitermelési technológiák alkalmazása, a törzs-, talaj-, újulati és gyepszint-károk kiküszöbölése, illetve minimalizálása erdei aljnövényzet kímélete miatt elengedhetetlen.

Kód	Erdőterületekre vonatkozó előírás-javaslatok	Magyarázat
E01	A Natura 2000 elsődleges rendeltetés átvezetése a jelölő fajok és élőhelyek szempontjából kiemelkedő jelentőséggel bíró területek esetében.	
E02	A jelölő fajok és élőhelyek szempontjából kiemelkedő jelentőséggel bíró (2009. évi XVIII. tv. szerinti) szabad rendelkezésű erdők és fásítások részletes állapotleírása és a változások vezetése.	
E3	A körzeti erdőtervezés során – a közösségi jelentőségű élőhelyek vagy fajok megőrzése érdekében – az erdőterület erre alkalmas erdőrészeiben a folyamatos erdőborítást biztosító átalakító, szálaló vagy faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódra való áttérés.	
E05	Erdészeti szempontból tájidegen fafajok erdőtelepítésben való alkalmazásának mellőzése.	
E06	Idegenhonos fafajok telepítésének mellőzése.	
E07	Intenzíven terjedő idegenhonos fafajok erdőtelepítésben való alkalmazásának mellőzése.	
E10	Meghatározott erdőrészekben az élőhelyek és fajok védelme érdekében teljes érintetlenség biztosítása az inváziós növényfajok eltávolítására vonatkozó tevékenység kivételével.	
E12	A tisztások fátlan állapotban tartása, tisztásként való további nyilvántartása.	
E13	Állománynevelés során a nyiladékok és állományszélek felé legalább 5 m széles erdőszegély létrehozásának elősegítése vagy a meglévők fenntartása. Az elő- és véghasználatok során a tájidegen növények eltávolítása (az	

	őshonos növényekre nézve kíméletes módszerekkel).	
E16	A gyérítések és véghasználatok során legalább 5 m ³ /ha álló és/vagy fekvő holtfa jelenlétének biztosítása.	
E18	A ritka fajhoz tartozó, vagy odvas, vagy böhöncös, vagy idős vagy más okból értékes faegyedek kijelölése és megőrzése az elő- és véghasználatok során.	
E20	Fokozottan védett jelölő madárfaj fészkeinek (madárfajtól függően meghatározott) körzetében fészkelési időszakban az erdőgazdálkodási tevékenység korlátozása.	<u>Területi korlátozás:</u> Az alsó szintben lévő idegenhonos fafajok területi korlát nélkül kitermelhetőek, - a felső szintben lévő inváziós fafajok max. 25%-os mértékig 50 méteren belül, - a felső szintben lévő inváziós fafajok max. 50%-ig a fészektől számított 50-100 méter között, - a felső szintben lévő idegenhonos, de nem inváziós fajok max. 15%-os mértékig 50 méteren belül - a felső szintben lévő idegenhonos, de nem inváziós fajok max. 30%-os mértékig a fészektől számított 50-100 méter között kitermelhetőek. Egyéb munkálatok tekintetében a fészkelési időszakok figyelembe vételével közösségi jelentőségű ragadozómadárfaj és fekete gólya esetében a fészkek körül 100m sugarú körben, időbeni korláttal (fészkelés, fiókanevelés) 300m sugarú körben az erdőgazdálkodási tevékenység korlátozott.
E22	Az erdőrészletben megjelölt mikroélőhelyen legalább 10 m ³ /ha, kifejezetten vastag (többségében 30 cm mellmagassági átmérő feletti) odvas, böhönc, fészkelő- és búvóhelynek alkalmas élő fák kijelölése és folyamatos fenntartásának biztosítása.	
E25	Erdészeti termékek szállításának, faanyag közelítésének korlátozása gyepterületen, tisztáson (a közösségi jelentőségű élőhelyek és fajok védelme érdekében).	
E26	Az előhasználatok során az elegyfa fajok alsó és felső lombkorona szintben hagyása, fenntartása, lehetőség szerint a természetes erdőtársulásra/közösségi jelentőségű élőhelyre jellemző összetételben, mennyiségben és többé-kevésbé egyenletes eloszlásban.	
E27	A természetes erdőtársulás/közösségi jelentőségű élőhely megfelelő állományszerkezetének kialakítása érdekében a nevelővágások során az alsó	

	lombkorona- és a cserjeszint kialakítása, a kialakult szintek megfelelő záródásának fenntartása.	
E28	Őshonos fafajokkal jellemezhető faállományokban a nevelővágások során az idegenhonos fa- és cserjefajok egyedszámának minimális szintre szorítása, illetve lehetőség szerinti teljes eltávolítása.	
E29	A vegyes összetételű faállományokban a nevelővágásokat minden esetben az őshonos fafajok javára kell elvégezni.	
E33	Természetes, természetszerű és származék erdőkben a tarvágás mellőzése.	
E35	Fahasználatok során a kitermelt faanyag vonszolások közelítésének mellőzése.	
E38	Őshonos fafajú állományok véghasználatá során átlagosan 5-20% területi lefedettséget biztosító mikroélőhelyek visszahagyása, lehetőleg az idős állomány összetételét jellemző formában.	
E51	Felújítás táj- és termőhelyhonos fafajokkal, illetve faállomány típussal.	
E55	Természetes, természetszerű és származék erdőkkel határos erdőterületek felújítása táj- és termőhelyhonos fafajokkal, illetve faállománytípussal	
E64	Az idegenhonos és tájidegen fafajú erdők véghasználatá során a táj- és termőhelyhonos fafajok minden egyedének meghagyása (az alsó- és lehetőség szerint a cserjeszintben is).	
E65	Intenzíven terjedő idegenhonos fafaj felújításokban történő alkalmazásának teljes körű mellőzése.	
E69	A környező gyepterületek védelme érdekében az erdészeti tájidegen fafajok alkotta állományok terjeszkedésének megakadályozása.	
E70	Az intenzíven terjedő növényfajok elleni vegyszer használata a következő előírások mellett: • Az ellenőrizhetőség biztosítása érdekében a vegyszerbe minden esetben színező anyag keverése. • Javasolt alkalmazási idő: lágyszárú: május-június, faszárú: augusztus-szeptember. • Alkalmazás – a faszárú fajok visszaszorítása érdekében – kéregre kenéssel, tuskóecseteléssel, fainjektálással, nem légi úton történő permetezéssel, ártéren – a gyalogakác kivételével – fainjektálással. • Az alkalmazható szerek lehetőleg környezetbarát, gyorsan felszívódó hatóanyagúak, szelektív kijuttatásra alkalmasak legyenek, melyek levélen vagy kambiumon keresztül felszívódnak és a növény sarjadásmentes irtását biztosítják. • Erdészeti felhasználásra engedélyezett készítmények alkalmazása (az engedélyokiratban foglalt módon, az egyéb vonatkozó jogszabályi előírások betartásával, a kijuttatáshoz szükséges hatósági engedélyek birtokában). • Megfelelő vastagságú egyedek esetében injektálás, kéreghántás vagy levágás után a vágásfelület pontpermetezése, illetve kenése útján alkalmazható vegyszer. • Vékonyabb egyedek, illetve korábbi kezelés után kihajtó sarjak esetében levélen felszívódó gyomirtó alkalmazása, csöppenésmentes kijuttatással.	
E68	Totális gyomirtó szerek használata csak szelektív módon és csak intenzíven terjedő, inváziós lágyszárú és faszárú fajok ellen alkalmazható a működési terület	

	szerinti nemzeti park igazgatósággal történt előzetes egyeztetést követően.	
E71	A tűzpásztákon, nyiladékokon az idegenhonos, agresszíven terjeszkedő növényfajok visszaszorítása.	
E72	Lehetőség szerint mechanikai módszerek (pl. kézi cserjeirtás, szárzúzás, kaszálás) alkalmazandók agresszívan terjedő fajok visszaszorítására.	
E81	Faanyag közelítése csak fagyott vagy száraz talajon.	
E83	Az erdőszegélyekben található intenzíven terjedő lágy és fásszárú fajok továbbterjedésének mechanikus módszerekkel (pl. kézi cserjeirtás, szárzúzás) történő megakadályozása.	
E84	Fakitermelés tervezése során az érintett erdőrészeket korosztály-eloszlásának javítása.	
E74	Kórokozók és kártevők elleni vegyszeres védekezés kizárólag indokolt esetben (pl. lakott terület közelében, közegészségügyi okokból, esetleg felújítás alatt álló erdőterületeken, magtermő állományokban) történő elvégzése.	
E75	Kártevők elleni védekezésnél a szelektív szerek vagy biológiai módszerek alkalmazását kell előnyben részesíteni. Nem használhatók olyan hatóanyag tartalmú készítmények, amelyek közösségi jelentőségű, illetve védett fajok egyedeit is elpusztítják.	

kód	Vadgazdálkodásra vonatkozó előírás-javaslatok	Magyarázat
VA01	Szóró, szózó vagy etetőhely a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki.	

(e) Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A gazdálkodással érinthető állományokban jelentős élőhely-fejlesztésként értékelhető a vágásos üzem módú erdők átalakító üzem módba való átsorolása, tényleges erdőszerkezet-átalakítása (a szálaló erdőszerkezetnek megfelelő mozaikos erdőkép közelítése) és az állományok folyamatos erdőborítás melletti fenntartása.

Az erdőterületeken belül a természetes/természetszerű erdőborítás arányának növelése, illetve vegyes korosztályszerkezet kialakítása.

Önkéntesen vállalható előírások

(a) Kezelési egység kódja: KE-8

(b) Kezelési egység meghatározása: Idegenhonos fafajú ültetvények, idegenhonos fafajokkal elegyes erdők

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

Érintett Natura 2000 élőhelyek:-

Érintett ÁNÉR élőhelyek: RDa Öshonos lombos fafajokkal elegyes fenyves származékerdők; RDb Öshonos lombos fafajokkal elegyes idegenhonos lombos és vegyes erdők; S1: akácültetvények; S2: nemesnyárasok; S3: egyéb ültetett tájidegen lomboserdők; S4: ültetett erdei és feketefenyvesek; S5: egyéb ültetett tájidegen fenyvesek; S6: nem őshonos fafajok spontán állományai

(d) Kezelési javaslatok indoklása

A honos fafajú erdők helyén kialakított vagy spontán kialakult ültetvények, idegenhonos erdők szerkezete rontott, egyhangú, cserje és gyepszintje szegény, gyomfajokkal terhelt. Az ilyen jellegű erdők faunája is szegény. Az idegenhonos fajok kiszorítása és a spontán terjedés a természetes élőhelyeket is degradálja, veszélyezteti.

Kód	Erdőterületekre vonatkozó előírás-javaslatok	Magyarázat
E05	Erdészeti szempontból tájidegen fafajok erdőtelepítésben való alkalmazásának mellőzése.	
E06	Idegenhonos fafajok telepítésének mellőzése.	
E07	Intenzíven terjedő idegenhonos fafajok erdőtelepítésben való alkalmazásának mellőzése.	
E20	Fokozottan védett jelölő madárfaj fészkeinek (madárfajtól függően meghatározott) körzetében fészkelési időszakban az erdőgazdálkodási tevékenység korlátozása.	Területi korlátozás: Az alsó szintben lévő idegenhonos fafajok területi korlát nélkül kitermelhetőek, - a felső szintben lévő inváziós fafajok max. 25%-os mértékig 50 méteren belül, - a felső szintben lévő inváziós fafajok max.50%-ig a fészektől számított 50-100 méter között, - a felső szintben lévő idegenhonos, de nem inváziós fajok max. 15%-os mértékig 50 méteren belül - a felső szintben lévő idegenhonos, de nem inváziós fajok max. 30%-os mértékig a fészektől számított 50-100 méter

		között kitermelhetők. Egyéb munkálatok tekintetében a fészkelési időszakok figyelembe vételével közösségi jelentőségű ragadozómadárfaj és fekete gólya esetében a fészek körül 100m sugarú körben, időbeni korláttal (fészkelés, fiókanevelés) 300m sugarú körben az erdőgazdálkodási tevékenység korlátozott.
E25	Erdészeti termékek szállításának, faanyag közelítésének korlátozása gyepterületen, tisztáson (a közösségi jelentőségű élőhelyek és fajok védelme érdekében).	
E28	Őshonos fafajokkal jellemezhető faállományokban a nevelővágások során az idegenhonos fa- és cserjefajok egyedszámának minimális szintre szorítása, illetve lehetőség szerinti teljes eltávolítása.	
E29	A vegyes összetételű faállományokban a nevelővágások során az idegenhonos fafajok eltávolítása.	
E30	Az idegenhonos vagy tájidegen fafajokkal jellemezhető faállományokban a nevelővágások során az őshonos fafajok egyedeinek megőrzése az alsó- és a cserjeszintben is.	
E35	Fahasználatok során a kitermelt faanyag vonszolásos közelítésének mellőzése.	
E51	Felújítás táj- és termőhelyhonos fafajokkal, illetve faállomány típussal.	
E64	Az idegenhonos és tájidegen fafajú erdők véghasználata során a táj- és termőhelyhonos fafajok egyedeinek meghagyása (az alsó- és lehetőség szerint a cserjeszintben is).	
E65	Intenzíven terjedő idegenhonos fafaj felújításokban történő alkalmazásának teljes körű mellőzése.	
E69	A környező gyepterületek védelme érdekében az erdészeti tájidegen fafajok alkotta állományok terjeszkedésének megakadályozása.	

E70	Az intenzíven terjedő növényfajok elleni vegyszer használata a következő előírások mellett • Az ellenőrizhetőség biztosítása érdekében a vegyszerbe minden esetben színező anyag keverése. • Javasolt alkalmazási idő: lágyszárú: május-június, faszárú: augusztus-szeptember. • Alkalmazás – a faszárú fajok visszaszorítása érdekében – kéregre kenéssel, tuskóecseteléssel, fainjektálással, nem légi úton történő permetezéssel, ártéren – a gyalogakác kivételével – fainjektálással. • Az alkalmazható szerek lehetőleg környezetbarát, gyorsan felszívódó hatóanyagúak, szelektív kijuttatásra alkalmasak legyenek, melyek levélen vagy kambiumon keresztül felszívódnak és a növény sarjadásmentes irtását biztosítják. • Erdészeti felhasználásra engedélyezett készítmények alkalmazása (az engedélyokiratban foglalt módon, az egyéb vonatkozó jogszabályi előírások betartásával, a kijuttatáshoz szükséges hatósági engedélyek birtokában). • Megfelelő vastagságú egyedek esetében injektálás, kéreghántás vagy levágás után a vágásfelület pontpermetezése, illetve kenése útján alkalmazható vegyszer. • Vékonyabb egyed	
E71	A tűzpásztákon, nyiladékokon az idegenhonos, agresszíven terjeszkedő növényfajok visszaszorítása.	
E72	Lehetőség szerint mechanikai módszerek (pl. kézi cserjeirtás, szárzúzás, kaszálás) alkalmazandók agresszíven terjedő fajok visszaszorítására.	
E68	Totális gyomirtó szerek használata csak szelektív módon és csak intenzíven terjedő, inváziós lágyszárú és faszárú fajok ellen alkalmazható a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal történt előzetes egyeztetést követően.	
E78	A természetvédelmi szempontból értékes gyepterületekkel érintkező állományok esetében a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett szélességben erdőszegély kialakítása.	
E81	Faanyag közelítése csak fagyott vagy száraz talajon.	
kód	Vadgazdálkodásra vonatkozó előírás-javaslatok	Magyarázat
VA01	Szóró, szózó vagy etetőhely a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki.	

(e) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

Véghasználatot követően fafajcserés átalakítás végzése javasolható, melyhez jelenleg is elérhető támogatás áll rendelkezésre.

A levágott területeken a termőhelyi viszonyok ismeretében részleges (padkás) talajelőkészítést követően elegyes gyertyános-kocsánytalan tölgyes, cseres-tölgyes fiatalosok kialakítása javasolható. Alkalmazható elegyfa-fajok: mezei juhar, vadvadkörte, barkóca berkenye (cseres-tölgyesek), vagy mezei juhar, kislevelű hár, madárcseresznye (gyertyános-tölgyesek).

A tarvágásos véghasználat során az előforduló őshonos lombos fafajok egy része hagyásfaként vagy hagyásfa-csoportként visszahagyandó.

Az akáctuskók és sarjak vegyszeres kezelésére gondot kell fordítani, az őshonos lombos fafajok csemetéit intenzív ápolással kell az akácsarjak és a vágásnövényzet fölé segíteni.

3.2.1.5. EGYÉB ÉLŐHELYEK

Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A gyepterületek felhagyása nyomán, spontán szukcesszióval kialakult cserjés élőhelyek között fajgazdag és degradált állományok is vannak. A cserjések esetében elsődleges cél a gyepterület cserjés megfelelő arányának, mozaikosságának megőrzése a kijelölés céljait figyelembe véve és biztosítva. A védett cserjefajok kíméletével a cserjések visszaszorítása a sztyepprétről, ugyanakkor fontos a cserjésekben fészkelő madárfajok életfeltételeinek is a biztosítása, ezért a természetes erdőszegélyek meghagyása.

A vadgazdálkodási létesítmények (sózó, szóró, vadetető) cserjésben történő elhelyezését a gyomosító, a vadak koncentrált túrása, taposása okozta károsító hatása miatt el kell kerülni.

Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás javaslatok

Kötelezően betartandó előírások

Mivel a cserjések jelenleg is gyepterületi ágú területeken vannak a NATURA 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18.) Korm. rendelet, az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X.8.) Korm. rendelet előírásai kötelező érvényűek. Ezen előírásokat külön nem jelezzük a részletes javaslatok között.

Az egységes területalapú támogatások és egyes vidékfejlesztési támogatások igényléséhez teljesítendő „Helyes Mezőgazdasági és Környezeti Állapot” fenntartásához szükséges feltételrendszer megállapításáról szóló 50/2008. (IV. 24.) FVM rendelet szerinti előírásokat a Natura 2000 gyepterületeken történő gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs kifizetéseknél is alkalmazni kell.

A támogatás igénybevétele esetén kötelezően alkalmazandó a „Helyes Mezőgazdasági és Környezeti Állapot” feltételrendszere.

A termőföldek hasznosítására és a földvédelemre vonatkozó rendelkezéseket a termőföld védelméről szóló 2007. évi CXXIX. törvény is megállapít, melyeket be kell tartani.

(a) Kezelési egység kódja: KE-9

(b) Kezelési egység meghatározása: nedves és száraz területen kialakult cserjések

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

Érintett Natura 2000 élőhelyek: -

Érintett ÁNÉR élőhelyek: P2a;: Üde és nedves cserjések; P2b galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések

(d) Kezelési javaslatok indoklása

A bokorfüzesek és kőkenyes-galagonyás-borókás cserjések egyre nagyobb teret hódítanak el a gyepes élőhelyekből visszaszorításuk alapvető feladat. Az időbeni korlátozásra a cserjéseket előnyben részesítő énekesmadarak (töviszúró gébics, karvalyposzáta) fészkelési időszakára tekintettel van szükség. Ugyanakkor a zempléni futrinka, a sárga gyapjasszövő és számos madárfaj a bokros szegélyeket előnyben részesíti, úgyhogy erdővel érintkező szegélyzónát hagyni kell.

Kód	Gyepterületekre vonatkozó előírás-javaslatok	Magyarázat
GY28	A gyepek cserjésedését meg kell akadályozni, azonban a szórta jelentkező őshonos cserjék megőrzésére törekedni kell.	
GY29	Cserjeirtás csak szeptember 1. és február 28. közötti időszakban lehetséges.	
GY31	A cserjeirtás megkezdésének időpontját legalább 5 nappal korábban írásban a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságnak be kell jelenteni, valamint a meghagyásra szánt cserjéket cserjefoltokat a működési terület szerint érintett NPI-gal egyeztetni kell.	
GY118	Élőhelyrekonstrukció.	A NPI által meghatározott területeken gyepké alakítás.
GY32	A működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság általi kijelölésüket követően a fajgazdag, vagy védett fajokat tartalmazó cserjés foltokat nem szabad eltávolítani.	
Kód	Erdőgazdálkodásra vonatkozó előírás-javaslatok	Magyarázat
E78	A természetvédelmi szempontból értékes gyepterületekkel érintkező állományok esetében a nemzeti park igazgatósággal egyeztetett szélességben erdőszegély kialakítása.	Amennyiben a cserjésedés olyan mértékű, hogy már fásításnak számít.
Kód	Vadgazdálkodásra vonatkozó előírás-javaslatok	Magyarázat
VA03	A területen szóró, vadetető, sózó nem létesíthető.	

(e) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

Az értékes előrehaladott szukcesszionális állapotú, erősen cserjésedett gyepeken a cserjeirtás elvégzése után, folyamatos kaszálással a cserjéseket gyepké kell alakítani a nyílt élőhelyek területi arányának megtartás érdekében.

(a) Kezelési egység kódja: KE-10

(b) Kezelési egység meghatározása: utak

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

Érintett Natura 2000 élőhelyek: -

Érintett ÁNÉR élőhelyek: U11: Út és vasúthálózat

(d) Kezelési javaslatok indoklása

A területen található földutak és aszfaltozott utak mentén kaszálni lehetséges, az inváziós és gyomfajok visszaszorítása miatt, valamint vegetációs időszakon kívül a cserjeirtás az átjárhatóság és a beláthatóság biztosítása érdekében. A vegyszeres gyomirtás azonban nem támogatható.

3.2.2. Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztés

Az egyes élőhelyrekonstrukciós javaslatok a kezelési egységeknél szerepelnek.

3.2.3. Fajvédelmi intézkedések

- Minden jelentősebb épületlakó denevérről esetében szükséges a szálláshelyek zavartalanságának biztosítása és a kedvező adottságok (pl. megfelelő méretű berepülőnyílások, héjazat) fenntartása. Szaporodási időszakban minden jelentősebb épületlakó denevérről esetében az épületek díszkivilágítását mellőzni szükséges.
- A potenciális denevér-szálláshelyek (pl. épületpadlások, pincék stb.) felmérése.
- A felderített szülőkolóniák búvóhelyeinek és táplálkozóterületeinek (pl. fás szegélyek, zárt, elsősorban keményfás ligeterdők) védelme.
- Erdőkben a denevérek számára alkalmas idős, odvas fákat meghagyása.
- Fokozottan védett denevérfaj szaporodási helyének 100-300 m-es sugarú körzetében szaporodási időszakban az erdőgazdálkodási tevékenység korlátozása.
- A nyugati piszedenevér (*Barbastella barbastellus*) esetében a természetes, vagy természetközeli állapotú (álló és fekvő holtfat megfelelő arányban tartalmazó), faodvakban gazdag, vegyes korösszetételű és az adott élőhelyre jellemző természetes elegyarányú erdők fenntartása, illetve kialakítása.
- A Petényi márna állományok fennmaradása érdekében a Rakaca-patakon természetközeli állapotú, gyorsabb folyású szakaszok fenntartása szükséges, amelyeken a hosszirányú átjárhatóság biztosított. A patak menti kísérő fás vegetáció fennmaradása, a kisvízi meder szélén is szükséges.
- A Petényi márna (*Barbus meridionalis*) állományának növekedése érdekében haltelepítés csak erősen indokolt esetben – pl. tömeges pusztulás, havaria esemény stb - és kizárólag őshonos, a víztérre jellemző halfajokkal lehetséges.
- Díszes légivadász (*Coenagrion ornatum*):

A makrovegetáció jelenléte a mederben nélkülözhetetlen a metafitikus életformájú díszes légivadász lárvák számára. A makrovegetáció regenerálódásáig a fenntartási vagy mederrendezési munkálatokkal érintett mederszakasz nem alkalmas a faj megtelepedésére.

Az időszakosan, ill. rendszeresen ismétlődő vízkárelhárítási, és vízrendezési fenntartási munkák kivitelezését megelőzően, természetvédelmi-ökológiai szempontokat figyelembe vevő, aktuális vízkárelhárítási és vízrendezési terv készítését és egyeztetését javasoljuk a működési terület szerint illetékes Aggteleki Nemzeti Park Igazgatósággal. Amennyiben vízkárelhárítási célból, a túlburjánzott vízi növényzet eltávolítása, a mederüledék eltávolítás elkerülhetetlen, úgy

javasoljuk, hogy legyen egy kivitelezési oldal, mely később fenntartási oldalként funkcionálhat, ill. legyen egy ökológiai oldal, melynek fő szerepe az ökológiai folyosó funkció biztosítása, ill. élőhely biztosítása a vízfolyás és a vízfolyást kísérő növényzet, valamint a hozzá kapcsolódó életközösség számára. A kezelési egység területén part menti pufferzóna kialakítását és fenntartását javasoljuk.

A vízfolyásba felülről érkező tisztított szennyvíz és kommunális települési szennyezés mennyiségének minimalizása és hosszabb távon megszüntetése javasolt.

- A zempléni futrinka állományainak fennmaradása érdekében a szegélyzónák (bokros erdőszegélyek, magaskórósok) megőrzése szükséges.
- A vérfű hangyaboglárka (*Maculinea teleius*) állományok fennmaradása érdekében az élőhelykezelési előírásoknál tett javaslatok elegendőek.
- A magyar nőszirm (*Iris aphylla subsp. hungarica*) állományának megőrzése érdekében a termőhely zavartalansága biztosítandó, szükség esetén szelektív cserjeirtás végzendő.
- Magyar nőszirm (*Iris aphylla subsp. hungarica*) esetében a faj kék nőszirm (*Iris x germanica*-val) képzett hibridjeinek folyamatos eltávolítása szükséges.
- Gallyfészket hordozó fák és közvetlen környezetük kímélete a fakitermelések során: a ragadozómadarak fészkelési lehetőségeinek biztosítása.
- - A cserjeszint kímélete, a cserjeborítás csak legszükségesebb mértékű alakítása a nevelővágások során: a cserjeszinhez kötődő énekesmadár-fajok fészkelő- és táplálkozó-területeinek kímélete.
- - Az erdei vízfolyások és kisvízállások kímélete a fakitermelések, közelítési és faanyag-szállítási tevékeny során: kételtűek és egyéb vízi szervezetek élőhelyének megóvása.
- Az ürge (*Spermophilus citellus*) esetében meg kell vizsgálni a visszatelepítés lehetőségét, fel kell mérni a potenciális telepítési területeket (lehetőleg folyamatosan legeltetett területen) ahol mesterségesen a populáció újra létrehozható. Tovább kell vizsgálni a potenciális élőhelyeket az esetleges spontán megtelepedés nyomkövetésére.
- A jelölő fajok esetében szükséges az állományok változásának monitorozása.

3.2.4. Kutatás, monitorozás

A területen 8 Natura 2000 monitoring mintapont található, melynek felmérése folyamatban van központi adatlapok (gyepes/erdős/vizes) alapján. A Nemzeti Biodiverzitás monitorozó Rendszer (továbbiakban NBmR) keretében felmérésre kerül az összes jelölő növényfaj és a denevérfajok rendszeres monitorozása történik az NBmR a protokoll szerint. Ezek felvételezésének gyakorisága a jelenlegi protokoll szerint megfelelő.

A Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó rendszer vízi makroszkópikus gerinctelen együttesek monitorozására kidolgozott programjának keretében javasoljuk az érintett vízfolyások rendszeresen ismétlődő monitorozását 6-6 mintavételi egységben, oly módon, hogy évente legalább két-két mintavételi szelvény kerüljön monitorozásra a tompa folyamkagyló (*Unio crassus*) és a díszes légivadász (*Coenagrion ornatum*) állományaira vonatkozóan.

Egyéb kutatási módszerek, javaslatok

Nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*)

Tekintettel a nagy tűzlepke tényleges, illetve potenciális élőhelyeinek jelentős kiterjedésére a térségben, indokolt egyrészt az elmúlt években végzett kutatások alapján ismertté vált állományok további kutatása, mind a populációk egyedszámát, mind azok területi eloszlását illetően, valamint a többi olyan, potenciális élőhely felmérése, amelyekről a faj eddig még nem került elő. Javasoljuk, hogy a kutatás minimálisan 3, optimálisan pedig 5 éves időintervallumot öleljen fel. A kutatásokat mind az első, mind pedig a második nemzedéken javasolt elvégezni.

A populációbecslés – időjárástól, rendelkezésre álló időtől és erőforrásoktól függően – történhet:

1.) Az ún. „triple catch” módszerrel (napi háromszori számlálás), melynek az a lényege, hogy a vizsgált területen a felmérés minden napján háromszor – délelőtt, délben, illetve délután – be kell járni egy előre meghatározott mintavételi utat, és a megfigyelt imágók száma mindhárom alkalommal rögzítésre kerül. A populáció mérete, valamint átlagos egyedszáma ezekből az adatokból, egy e célra kifejlesztett matematikai képlettel számolható ki.

2.) Transzekt menti számlálással, akár a teljes terület bejárása alapján (véleményem szerint ez a legcélravezetőbb, és egyben legpontosabb megoldás), vagy pedig az adott élőhely méretétől függően legalább 50 - 150 méter hosszú, a faj számára legoptimálisabb növényzetű gyepeket célzó útvonalon. A transzekt menti számlálás esetén indokolt rögzíteni a lepkék előfordulási adatainak GPS-koordinátáit (néhány esetet kivéve, például tömeges rajzás esetén, amikor az összes imágó pontos helyzetének meghatározása nyilvánvalóan lehetetlen), továbbá a transzekt kezdő-, és végpontjának (vagy akár a megtett út összes pontjának) koordinátáit is.

3.) Jelölés-visszafogás módszerével (alkalmas élőhely, továbbá jó időjárási körülmények esetén ez a módszer eredményezi a legpontosabb adatokat, különösen akkor, ha erre valamennyi mintavételi ponton, és a rajzási idő minden napján sor kerül).

4.) Hernyók számlálásával az élőhelyen előre kijelölt mintavételi kvadrátokban.

Vérfű hangyaboglárka (*Maculinea teleius*)

Indokolt az elmúlt években végzett kutatások alapján ismertté vált állományok további vizsgálata, mind a populációk egyedszámát, mind azok területi eloszlását illetően. Javasoljuk, hogy a lepkék kutatása minimálisan 3, optimálisan pedig 5 éves időintervallumot öleljen fel.

A populációbecslés – időjárástól, rendelkezésre álló időtől és erőforrásoktól függően – történhet:

1.) Az ún. „triple catch” módszerrel (napi háromszori számlálás), melynek az a lényege, hogy a vizsgált területen a felmérés minden napján háromszor – délelőtt, délben, illetve délután – be kell járni egy előre meghatározott mintavételi utat, és a megfigyelt imágók száma mindhárom alkalommal rögzítésre kerül. A populáció mérete, valamint átlagos egyedszáma ezekből az adatokból, egy e célra kifejlesztett matematikai képlettel számolható ki.

2.) Transzekt menti számlálással, akár a teljes terület bejárása alapján (véleményem szerint ez a legcélravezetőbb, és egyben legpontosabb megoldás), vagy pedig az adott élőhely méretétől függően legalább 50 - 150 méter hosszú, a faj számára legoptimálisabb növényzetű, őszi vérfű (*Sanguisorba officinalis*) állományokat magukban foglaló gyepeket célzó útvonalon. A transzekt menti számlálás esetén indokolt rögzíteni a lepkék előfordulási adatainak GPS-koordinátáit (néhány esetet kivéve, például tömeges rajzás esetén, amikor az összes imágó pontos helyzetének meghatározása nyilvánvalóan lehetetlen), továbbá a transzekt kezdő-, és végpontjának (vagy akár a megtett út összes pontjának) koordinátáit is.

3.) Jelölés-visszafogás alapján. Alkalmas élőhely, továbbá jó időjárási körülmények esetén ez a módszer eredményezi a legpontosabb adatokat, különösen akkor, ha erre valamilyen mintavételi ponton, és a rajzási időszak minden napján sor kerül.

4.) Hernyók számlálásával az élőhelyen előre kijelölt mintavételi kvadrátokban. E módszer alkalmazása főként a kezdeti hernyóstádium során javasolt, amikor a lárvák még az őszi vérfű (*Sanguisorba officinalis*) virágzatában táplálkoznak. A hernyófészkek megbontása viszont már súlyos természeti károkkal járna, így ez a megoldás nem támogatható.

Sárga gyapjasszövő (*Eriogaster catax*)

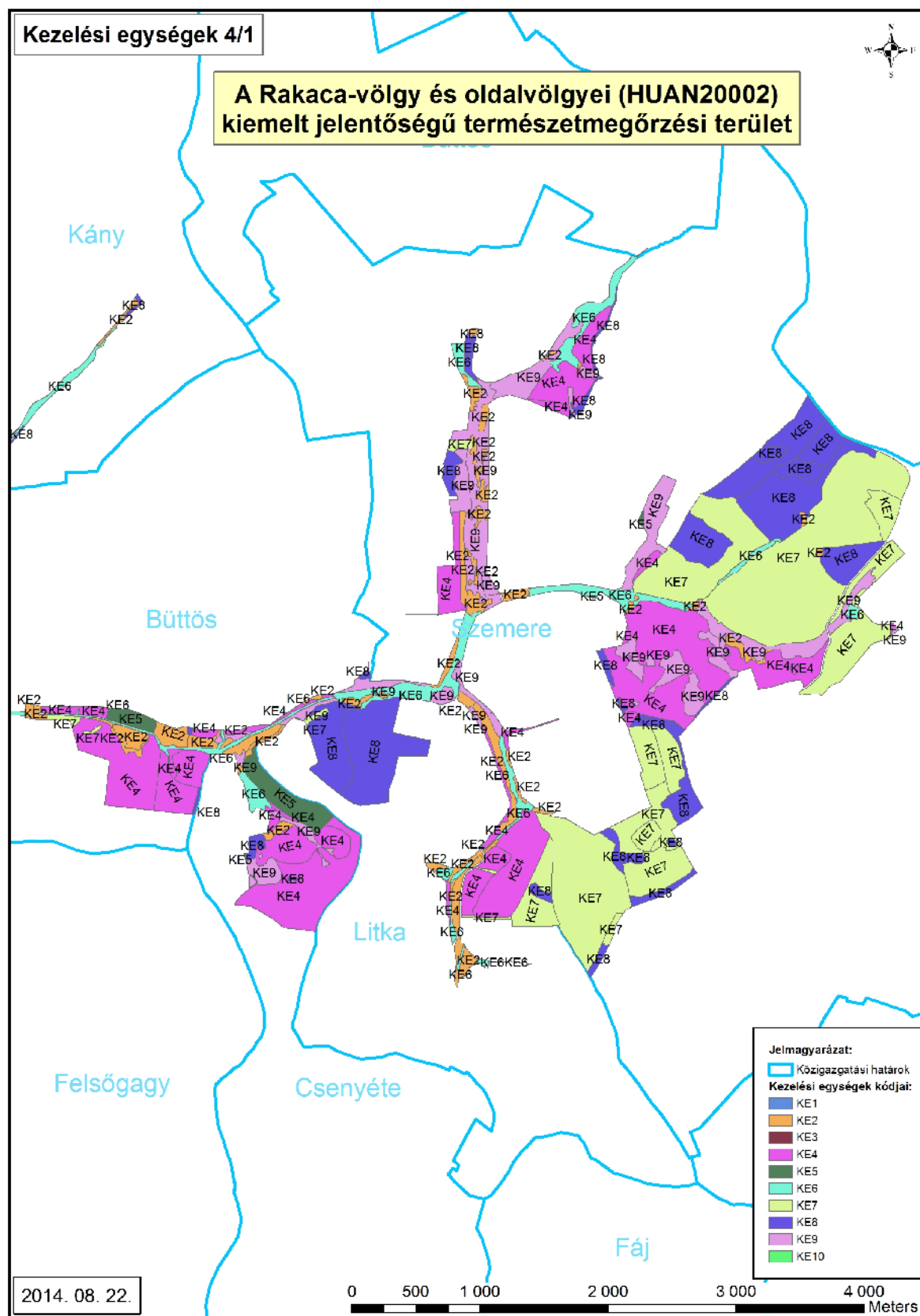
Pontos elterjedése és állomány nagysága vizsgálendő, kutatandó.

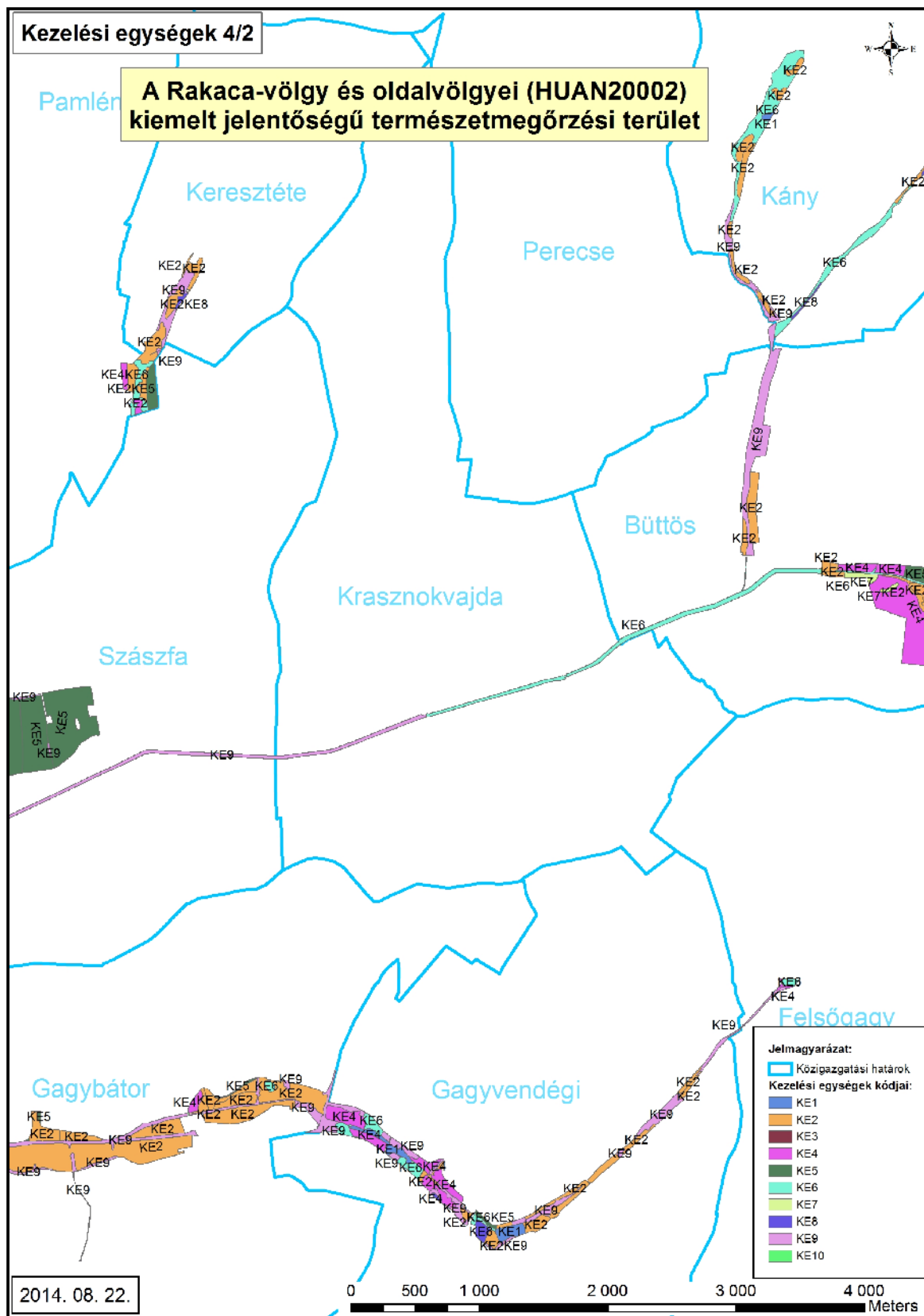
A hernyófészkek keresése a leghatékonyabb módszer a faj elterjedésének megállapítására.

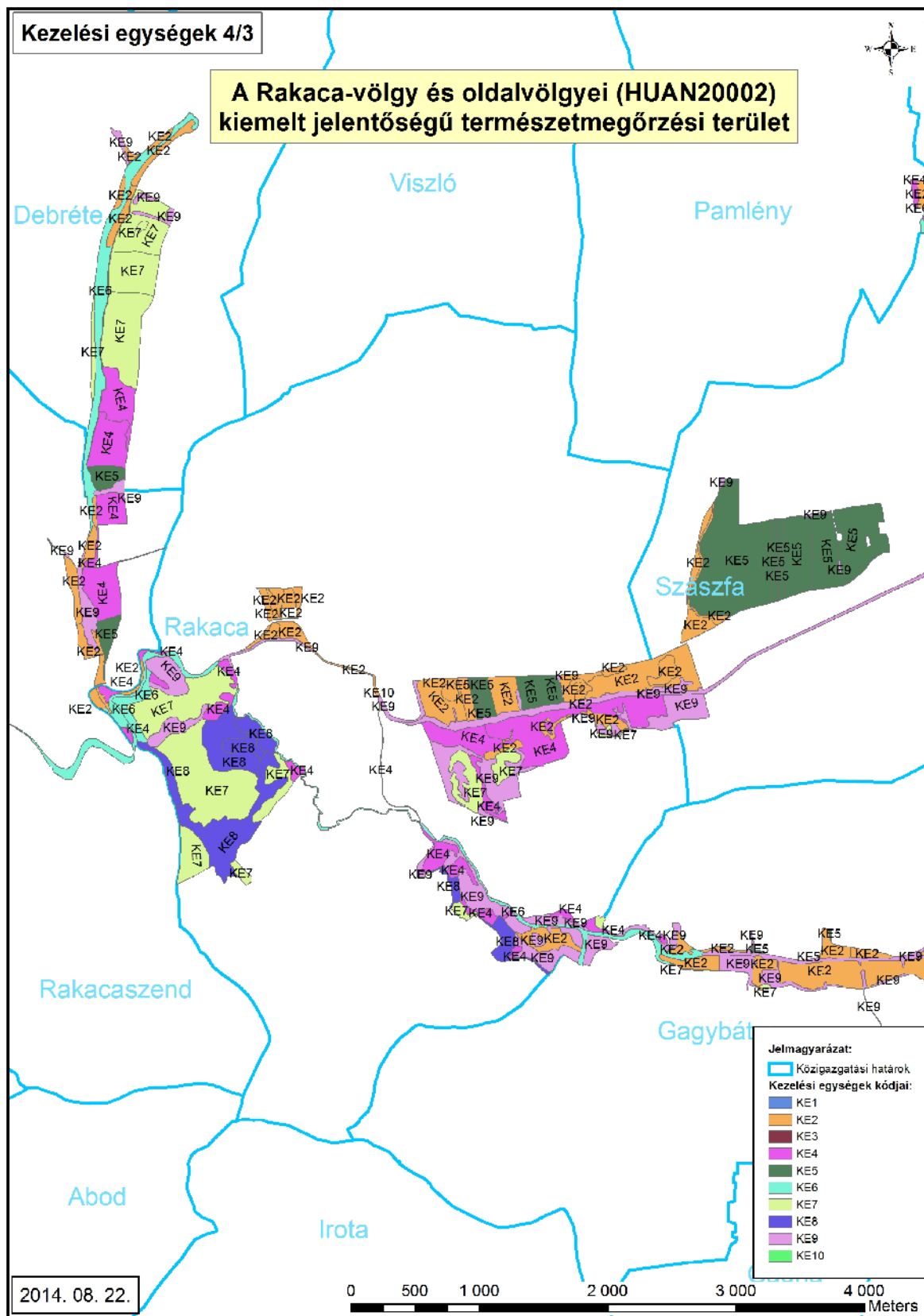
Jelölő denevér-fajok esetében / nyugati piszedenevér (*Barbastella barbastellus*), csonkafülű denevér (*Myotis emarginatus*), kis patkósdenevér (*Rhinolophus hipposideros*)/

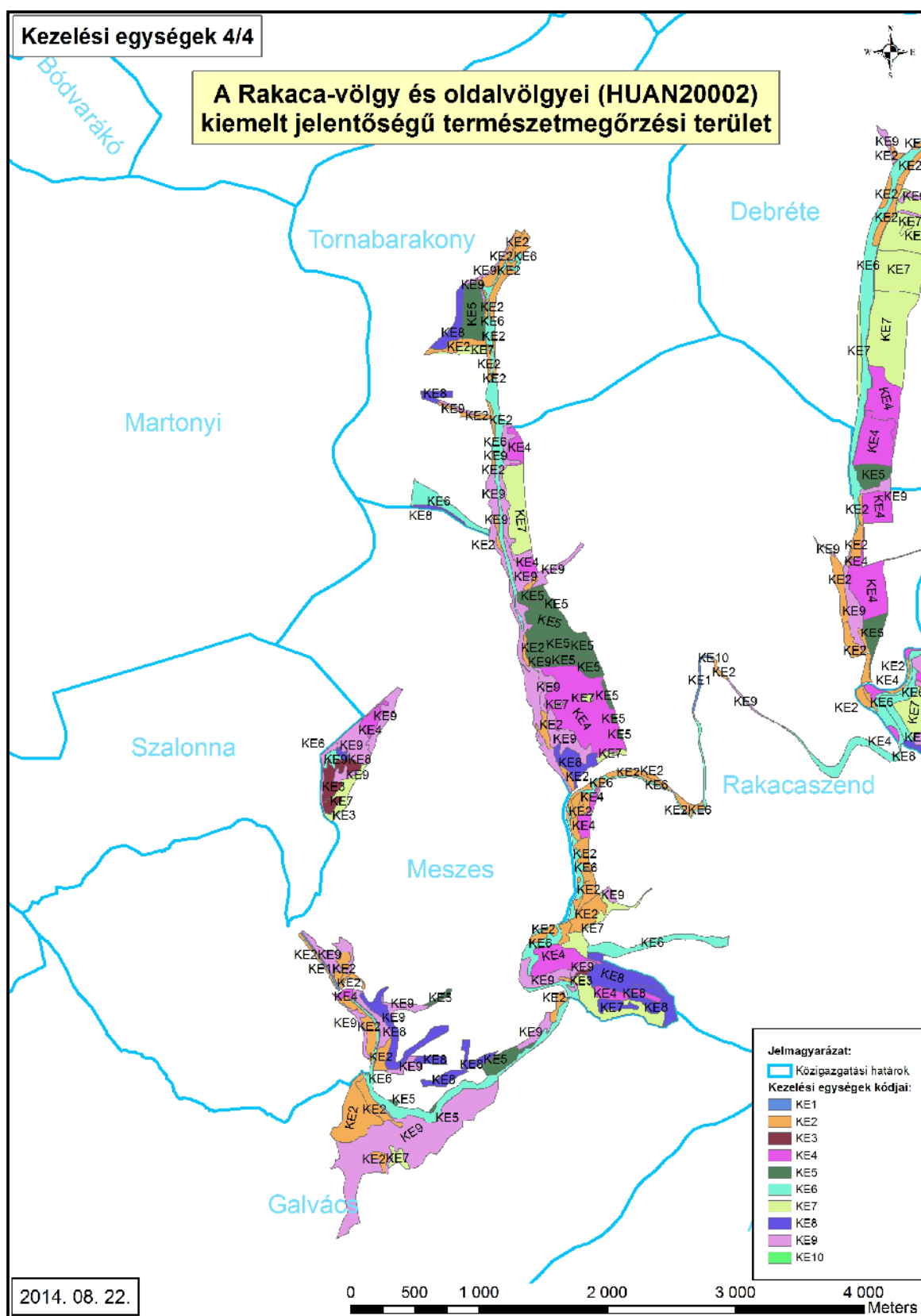
Rendszeres állományfelmérés (a denevérállományok változásának monitorozása) mellett, esetleg élőhelypreferencia és mikrobiális patogének kutatása javasolt.

3.2.5. Mellékletek

3.3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogi háttér és a tulajdonviszonyok függvényében

A tervezési terület egésze a Rakaca-völgy és oldalvölgyei (HUAN20002) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területekbe tartozik, tehát a tervezési területre alapvetően a 275/2004 (X.8.) Kormányrendelet az irányadó.

A fent hivatkozott Natura 2000 területeken belül országos jelentőségű védett természeti területek 12 db exlege védett lápterület található, melyekre a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény vonatkozik.

Továbbá a terület teljes egészében része az országos ökológiai hálózatnak is egyben (ld. 1.6. fejezet).

A kezelési javaslatok megvalósítása esetén a fentebb összefoglalt körülményeket kell figyelembe venni.

3.3.1. Agrártámogatások

3.3.1.1. Jelenleg működő agrártámogatási rendszer

A területet jelenleg 69 MEPAR-blokk érinti. ÉTT besorolása Észak-Cserehát MTÉT besorolása A, B és C zóna. Kedvezőtlen adottságú (KAT19 és 20) 545,26 ha terület.

Natura 2000 kifizetések a 269/2007 (X.18.) Korm. rendelet által meghatározott feltételek betartása mellett kérhetők, ez kizárólag gyeppel hasznosított területek esetében van hatályban. A gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs támogatást a 128/2007. (X.31) FVM rendelet szabályozza. Az ebben foglalt a feltételeknek a betartása nem csak a Natura 2000 területekre, hanem a SAPS támogatásokra is vonatkozik. A Natura 2000 gyepterületek esetében viszont ezen, valamint a 269/2007. (X.18.) és a 275/2004. (X.8.) Korm. rendeletben megfogalmazott földhasználati szabályokat abban az esetben is be kell tartani, ha a földhasználó nem igényel a területén támogatást.

A SAPS (Single Area Payment Scheme), azaz egységes területalapú támogatás hazánkban azokra a gyeppel és szántó területekre igényelhető, melyek a MEPAR rendszerben támogatható területként vannak nyilvántartva. A gazdálkodónak az összes bejelentett területét a helyes mezőgazdasági gyakorlatnak megfelelően kell művelnie és megfelelő környezeti állapotban kell tartania. Ezeknek a feltételeknek a teljesítését a Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal (MVH), külön megállapodás alapján az illetékes szakhatóságok bevonásával térinformatikai módszerekkel, helyszíni bejárással ellenőrzi.

A területen az A zónában a gyepgazdálkodás élőhelyfejlesztési előírásokkal és a természetvédelmi gyeptelepítés, B és C zónában ezt kiegészíti a szántóföldi növénytermesztés madár- és apróvad élőhelyfejlesztési előírásokkal támogathatók zonális célprogramban. Horizontális célprogramban extenzív gyepgazdálkodás célprogramra lehet, valamint ökológiai növénytermesztés és gyepgazdálkodás célprogramra, utóbbira csak akkor lehet pályázni, ha bejelentett biogazdálkodó.

Horizontális ültetvényes célprogramban a gyümölcsösök esetében ökológiai gyümölcs és valamint hagyományos és integrált gyümölcsstermesztésre van lehetőség pályázni. Ökológiaira csak bejelentett biogazdálkodóként lehet pályázatot benyújtani.

Erdőkre (szektortól függetlenül) igénybe vehető támogatások:

A) 32/2008. (III. 27.) FVM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból az erdészeti potenciál helyreállítására nyújtandó támogatások igénybevételének részletes szabályairól – A jogszabály alapján normatív, vissza nem térítendő támogatás igényelhető a természeti katasztrófa (pl. vízkár, szélkár, tűzkár) által sújtott területeken az erdészeti potenciál helyreállítására, valamint a másodlagos erdőkárok megelőzésére:

- alaptámogatás: (a) erdőfelújítást megelőző terület-előkészítés, a károsodott faállomány letermelése, (b) első kivitelű erdősítés vagy pótlás, (3) töre vágás vagy sarjztatás
- kiegészítő támogatás: (a) bakhátak létesítése, (b) 10 fokot meghaladó lejtésű területen padka létesítése, (c) 15 fokot meghaladó lejtésű területen rőzsefonat vagy talajfogó gát létesítése

B) 139/2009. (X. 22.) FVM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból az erdőszerkezet átalakításához nyújtandó támogatások részletes feltételeiről – A jogszabály alapján normatív, területalapú, vissza nem térítendő támogatás igényelhető az alábbi fafajcserés szerkezet-átalakítási beavatkozások finanszírozására:

- erdőállomány alatti erdősítéssel történő szerkezetátalakítás
- tarvágást követő szerkezetátalakítás: (a) fafajcserével, (b) fafajcserével, tuskózással, gyökérfésüléssel, (3) fafajcserével, fajnjektálással vagy tuskókenéssel
- állománykiegészítéssel történő szerkezetátalakítás

Erdőkre (a többségi állami tulajdonú területek kivételével) igénybe vehető támogatások:

C) 124/2009. (IX. 24.) FVM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból az erdő-környezetvédelmi intézkedésekhez nyújtandó támogatások részletes feltételeiről – A jogszabály alapján normatív terület-, illetve térfogatalapú, vissza nem térítendő támogatás igényelhető az alábbi (természetvédelmi célokat is magába foglaló) célprogramokra:

- agresszíven terjedő, idegenhonos fa- és cserjefajok visszaszorítása
- szálaló erdőgazdálkodás bevezetése
- erdőállományok kézimunka-igényes ápolása
- őshonos erdőállományok tarvágásos felújításának visszaszorítása
- speciális erdei élőhelyek és természetes erdőfelújítás lehetőségének biztosítása: (a) mikroélőhelyek kialakítása, fenntartása, (b) facsoportok visszahagyása a véghasználat során, (c) az erdőfelújítás sikerességét biztosító cserjeszabályozás
- véghasználat elhalasztása talaj- és élőhelyvédelem céljából
- közjóléti célú erdők fenntartása
- erdei tisztások kialakítása és fenntartása
- természetkímélő anyagmozgatási módszerek alkalmazása

Erdőkre (az önkormányzati és többségi állami tulajdonú területek kivételével) igénybe vehető támogatások:

D) 41/2012. (IV. 27.) VM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs támogatás részletes szabályairól – A jogszabály alapján vissza nem térítendő kompenzációs támogatás vehető igénybe a Natura 2000 irányelveket érvényre juttató jogszabályok végrehajtásával érintett, az Országos Erdőállomány Adattárban nyilvántartott erdőrészlet területén felmerülő költségek és jövedelem kiesés ellentételezése céljából.

Erdőkre (magán- és önkormányzati tulajdonú területekre) igénybe vehető támogatások:

E) 25/2012. (III. 20.) VM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a fiatal erdők állományneveléséhez nyújtandó támogatások részletes feltételeiről – A jogszabály alapján vissza nem térítendő támogatás vehető igénybe a fiatal erdők gazdasági értékét növelő állománynevelési jellegű tevékenységek (befejezett erdősítés ápolás, tisztítás és törzsnyesés) végzésére.

Konkrétan a területen a magántulajdonú erdők esetében a 124/2009. (IX. 24.) FVM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból az erdő-környezetvédelmi intézkedésekhez nyújtandó támogatások részletes feltételeiről szóló jogszabály alapján normatív terület-, illetve térfogatalapú, vissza nem térítendő támogatás, a 25/2012. (III. 20.) VM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a fiatal erdők állományneveléséhez nyújtandó támogatások részletes feltételeiről szóló jogszabály alapján vissza nem térítendő támogatás, továbbá a 41/2012. (IV. 27.) VM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs támogatás részletes szabályairól szóló jogszabály alapján vissza nem térítendő kompenzációs támogatás vehető igénybe a Natura 2000 irányelveket érvényre juttató jogszabályok végrehajtásával érintett, az Országos Erdőállomány Adattárban nyilvántartott erdőrészlet területén felmerülő költségek és jövedelem kiesés ellentételezésére.

3.3.1.2. Javasolt agrártámogatási rendszer

A vizsgálati terület erdein belül mutatkozó magas állami tulajdoni hányad miatt valamilyen módon szükségesnek tartanánk a fenti erdőgazdálkodási szempontok/jogcímek állami szektorra való kiterjesztését is. Mivel az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból (EMVA) közvetlenül nem támogathatók az állami tulajdonú területek, itt szóba jöhetnek esetleg az állami erdőgazdálkodás rendszerén belül elkészítendő belső szabályozások és utasítások (hozzájuk rendeltén pedig belső pénzeszköz-elkülönítések), illetve a plusz források bevonását jelentő, az ismertetett (vagy azokhoz hasonló) jogcímek szerinti, természetvédelmi célokat is szolgáló tevékenységek megvalósítását segítő pályázatok. A nem állami tulajdonú területek esetében elemzésnek szükséges továbbá alávetni a jelenlegi támogatás-igénylések és támogatottság mértékét, a futó programok megfelelőségét, hogy a működő támogatási programok hatékonyságáról reális helyzetképet kapjunk.

Gyepgazdálkodás élőhelyfejlesztési előírásokkal zonális célprogramban javasoljuk a cserjésedés visszaszorítására, a területhelyreállításra, valamint az inváziós lágy szárúak visszaszorítására vonatkozó támogatás bevezetését.

Javasoljuk az osztatlan közös tulajdonú földek, megosztásának rendezését, mivel a földhasználóként való bejelentkezés, - mint támogatások igénylésének alapja - adminisztratíván nehezített amióta az összes tulajdonos hozzájárulása szükséges, így sok terület kezeletlenül marad.

Javasoljuk orvosolni a Natura 2000 támogatások helyrajzi számhoz és nem MEPAR-blokkhoz való kötését. Jelenleg a MEPAR-blokk egy hrsz-nél nagyobb mesterségesen megállapított egység, melyen belül, ha 1 hrsz is Natura 2000 területen fekszik az egész blokkra felvehető a Natura 2000 támogatás (akkor is, ha nem minden hrsz kihirdetett Natura 2000 terület!!). A jogszabályok előírásai viszont csak a Natura 2000 területekre érvényesek, így az ellenőrzés is csak arra terjedhet ki.

Javasoljuk a Natura 2000 jogszabályokban a gyep fogalmának konkretizálását és következetes alkalmazását.

A kijelölés szempontjai csak úgy érvényesíthetők maradéktalanul, ha természetben gyepterületeket nem szántanak be engedély nélkül és az át nem minősített szántó művelési ágú, de természetben gyepterületek beszántását Natura 2000 területen a földhivatal (természetvédelmileg indokolt esetben!) nem szankcionálja. Ezen probléma jogszabályi rendezése mindenképp megoldásra vár.

3.3.2. Pályázatok

Jelenleg megvalósítás alatt álló, részben a területet is érintő projekt: **Természetvédelmi területkezelés a védett természeti értékű gyepek megőrzése érdekében (azonosító KEOP-320/11-2012-0027)**. Az igazgatóság saját vagyonkezelésű területein természetvédelmi célú gyepterületekhez (kaszálás/területhelyreállítás) szükséges gépparkjának fejlesztése.

A projekt megvalósításának kezdete: 2013. 02. 12. (a Támogatási Szerződés hatályába lépésének napja)

A projekt fizikai megvalósításának vége: 2014. 02. 08.

A projekt költsége (100 %-os támogatási intenzitás): 249.992.328 Ft

A berszerzésre kerülő gépparkkal a nemzeti park saját vagyonkezelésű gyepein tud természetvédelmi célú területkezelés végezni, mely a 6440 folyóvölgyek *Cnidion dubii*hoz tartozó mocsárrétjeinek és a 6510 sík- és dombvidéki kaszálóréteknek (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*) érintett Natura 2000 területen lévő állományainak egy részét is magában foglalja.

A Sajó vizes élőhelyeinek és mellékvízfolyásainak természetvédelmi célú felmérése: HUSK/1101/221/0063

A projekt elsődleges motivációja a Natura 2000 élőhelyhálózat, a Víz Keretirányelv, valamint a Kárpátok védelméről és fenntartható fejlesztéséről szóló keretegyezmény céljainak segítése. A projekt eredményeinek kiterjesztését egyrészt a kutatási adatokat hasznosító, később elkészülő természetvédelmi alapidokumentumok, másrészt a lakosság szemléletformálása jelenti. A projekt számos, a vízgyűjtőgazdálkodási tervezés peremfeltételeit és kimenetét meghatározó információt állít elő a projektterület víztestjeinek állapotáról, a terhelések helyéről, jellegéről, hatásáról. Az információk közvetlenül felhasználásra kerülhetnek a vízgyűjtőgazdálkodási tervek megvalósítása során annak érdekében, hogy a VGT-ben meghatározott intézkedések ténylegesen költséghatékonyan javítsák a felszíni víztestek ökológiai állapotát, miközben elősegítik a vízkészlettel történő fenntartható gazdálkodást. A projekt a Rakacát, mint vízgyűjtő-területet/mellékvízfolyás érinti. Hozzájárul Magyarország, az Európai Közösség természeti értékeinek megőrzése érdekében vállalt, az élőhelyvédelmi és madárvédelmi irányelvek jelentéstételi kötelezettségeinek szakmailag megalapozott teljesítéséhez.

A projekt megvalósításának kezdete: 2012. 09. 01.

A projekt megvalósításának vége: 2014. 08. 31.

A támogatás összege: A Projekt várható teljes költsége 605 102 €, amiből 509 441 € a Partner (ANPI) által elvégzendő feladat várható költsége.

3.4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja

3.4.1. Felhasznált kommunikációs eszközök

2013 februárjában összegyűjtöttük a területen érintett célcsoportok többségének elérhetőségeit, mely a tervezési folyamat során még újabb érintettekkel bővült.

2013 márciusától megkezdtuk a fontosabb célcsoportok, kulcsérintettek megkeresését. E-mailen vagy postai úton tájékoztató levelet küldtünk ki 39 érintett számára, melyben tájékoztattuk őket a fenntartási tervek tervezési folyamatáról, céljáról, kommunikációjáról, a tervezett fórumokról, információs anyagokról. Tájékoztattuk őket arról is, hogy milyen módon nyílik lehetőségük észrevételeket és javaslatokat tenni (önkormányzati kifüggesztés, fórumok, levélben vagy e-mailen megküldött észrevételek), kértük együttműködésüket az egyeztetési folyamatban. A tájékoztató levéllel együtt egy kérdőívet is eljuttattunk hozzájuk, melyben – célcsoportonként eltérő tartalommal – a Natura 2000 hálózattal és az adott területtel kapcsolatos tájékozottságukról, ahhoz való viszonyulásukról, problémáikról, elvárásaikról, javaslataikról kérdeztük őket. Az időközben felmerülő újabb kulcsérintettek számára ugyancsak megküldtük a tájékoztató levelet és kérdőívet, így az előzetes tájékoztatás és kérdőívezés folyamata 2013 júliusáig zajlott. A megkeresett 39 érintett közül 9 válaszolt (levélben, e-mailen vagy telefonon) a kérdőívben feltett kérdésekre.

2013. május-június hónapban telefonon kapcsolatba léptünk mind a 19 érintett önkormányzattal, ily módon is tájékoztatva őket a fenntartási tervek készítésének kommunikációs folyamatáról. Együttműködésüket, illetve a fórumok szervezésével és a helyben alkalmazható tájékoztatással kapcsolatban segítségüket is kértük.

2013. május-június hónapban telefonon is megkerestük az encsi, edelényi falugazdász irodát és interjút készítettünk velük. Emellett együttműködésüket kértük, illetve tájékoztattuk őket a fenntartási tervek készítésének folyamatáról, kommunikációjáról.

Az Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság honlapján (<http://anp.nemzetipark.gov.hu>) 2013. február 5-én hírt tettünk közzé arról, hogy 14 másik Natura 2000 területtel együtt elkezdődött a terület fenntartási terveinek elkészítése. Tájékoztatást adtunk arról is, hogy a felmérési és kommunikációs folyamat hogyan zajlik, valamint az egyes területeken milyen jelölő értékek találhatók (http://anp.nemzetipark.gov.hu/index.php?pg=news_7_1954). 2013. május 21-én a honlap „Egyéb védelmi kategóriák” menüpontjában kialakított „Natura 2000” menüpont alá (<http://anp.nemzetipark.gov.hu/natura2000>) felkerült a Natura 2000 hálózatról egy rövid, általános tájékoztató, az Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság működési területén belüli Natura 2000 hálózatot bemutató térkép, az érintett helyrajzi számokat tartalmazó rendelet, a kapcsolódó jogszabályok és a gazdálkodók számára további hasznos információk (kaszálással kapcsolatos ügyintézés rendje, bejelentőlap).

2013 júniusában elkészült a tájékoztató leporelló, mely tartalmazza a területen várható korlátozásokat és azok szakmai indokait, valamint a természetvédelmi kezelő elérhetőségét.

2014 júniusában felkerült a honlapra a fenntartási terv tervezete, a tájékoztató leporelló, valamint a falu-, gazdafórumok és terepbejárások meghívója (<http://anp.nemzetipark.gov.hu/huan20002-rakaca-volgy-es-oldalvolgyei-2>).

2014. július 17-én Meszesen és Büttösön a megalapozó dokumentáción alapuló egyeztetési anyag elkészülése után egyeztető fórumokat és terepbejárásokat szerveztünk, melyre meghívtuk az érintett célcsoportokat. A fórumok időpontját 30 nappal a megrendezést megelőzően a legfőbb érintettek számára postai vagy elektronikus úton

megküldtük. Ehhez mellékeljük a terv egyeztetési változatát. Ugyanekkor megkértük az érintett település önkormányzatát a tervezet megtekintésére és véleményezésére vonatkozó hirdetmény kifüggesztésére. A kifüggesztés időtartamát az önkormányzat pecsétjével igazolta.

A fórumokon elhangzottakat folyamatosan dokumentáltuk és a javaslatokat a terv végleges változatába beépítettük.

A területre vonatkozó intézkedéseket és korlátozásokat, illetve elérhetőségeket tartalmazó leporellót a helyi lakosság, iskolák, civil szervezetek, gazdálkodók körében terjesztjük, de pdf. formátumban a projekt honlapján is letölthető.

Alkalmazott kommunikációs eszköz	Szám	Időpont
érintettek levélben vagy e-mailben történő megkeresése és tájékoztatása	39 érintett 44 érintett	2013. március–július 2014. június
honlap	3 megjelenés	2013.02.05. 2013.05.21. 2014. június
nyomtatott ismertető	1 féle	2013. június
önkormányzati közzététel	19	2014. június–július
terepbejárás	2 alkalom 20 fő	2014. július 17.
falufórum	2 alkalom 20 fő	2014. július 17.
gazdafórum	2 alkalom 20 fő	2014. július 17.

3.4.2. A kommunikáció címzettjei

Előzetes kommunikáció során levélben vagy e-mailen megkeresett érintettek

- 9 földtulajdonos
- Északerdő Zrt. Hernádvölgyi Erdészeti Igazgatóság
- Négy Évszak Vadásztársaság
- Hunor Diana Egyesült Vadásztársaság
- Bástyá Termelőszövetkezet
- Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület Gömör-Tornai Helyi Csoport
- Karszt Természet- és Környezetvédelmi Egyesület
- Büttös Önkormányzata
- Csenyéte Önkormányzata
- Debréte Önkormányzata
- Felsőgagy Önkormányzata
- Gagybátor Önkormányzata
- Gagyvendégi Önkormányzata
- Galvács Önkormányzata
- Kány Önkormányzata
- Keresztéte Önkormányzata
- Krasznokvajda Önkormányzata
- Litka Önkormányzata
- Meszes Önkormányzata
- Pamlény Önkormányzata
- Perecse Önkormányzata
- Rakaca Önkormányzata

- Rakacaszend Önkormányzata
- Szászfa Önkormányzata
- Szemere Önkormányzata
- Tornabarakony Önkormányzata
- Miskolci Bányakapitányság
- Bódvavölgyi Vízgazdálkodási Társulat
- Encsi Területi Falugazdász Iroda
- Edelényi Területi Falugazdász Iroda
- Agrárium Kht.

A területen érintett összes célcsoport

a) gazdálkodók

Északerdő Zrt. Hernádvölgyi Erdészeti Igazgatóság
 9 magán erdőgazdálkodó
 Tornaideke Vadásztársaság
 Négy Évszak Vadásztársaság
 Hunor Diana Egyesült Vadásztársaság
 Abaúji Aranyzarvas Vadásztársaság
 Hunyadi János Vadásztársaság
 656310 sz. Földtulajdonosi Vadászati Közösség
 Bástyá Termelőszövetkezet

b) a Natura 2000 területtel érintett földrészek tulajdonosai és vagyonkezelői

Földtulajdoni lapok alapján tulajdonosok

c) helyi érintettségű környezetvédelmi társadalmi szervezet

Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület Gömör-Tornai Helyi Csoport
 Karszt Természet- és Környezetvédelmi Egyesület
 A Cserehátért Alapítvány
 „Gagybátor Községért” Közalapítvány
 „Gagyvendégi Községért” Közalapítvány
 Barakonyi Patak völgy Egyesület
 Baráti Kör Tornabarakonyért Alapítvány
 "GALVÁCS ÖRÖKSÉGE" Kulturális Egyesület

d) Natura 2000 területen illetékességi vagy működési területtel rendelkező területi államigazgatási szervei és települési önkormányzatok

Büttös Önkormányzata
 Csenyete Önkormányzata
 Debréte Önkormányzata
 Felsőgagy Önkormányzata
 Gagybátor Önkormányzata
 Gagyvendégi Önkormányzata
 Galvács Önkormányzata
 Kány Önkormányzata
 Keresztéte Önkormányzata
 Krasznokvajda Önkormányzata
 Litka Önkormányzata
 Meszes Önkormányzata
 Pamlény Önkormányzata

Perecse Önkormányzata
 Rakaca Önkormányzata
 Rakacaszend Önkormányzata
 Szászfa Önkormányzata
 Szemere Önkormányzata
 Tornabarakony Önkormányzata
 B.-A.-Z. Megyei Kormányhivatal Erdészeti Igazgatóság
 B.-A.-Z. Megyei Kormányhivatal Földművelésügyi Igazgatóság Vadászati és Halászati Osztály
 B.-A.-Z. Megyei Kormányhivatal Növény- és Talajvédelmi Igazgatóság
 Észak-magyarországi Környezetvédelmi és Természetvédelmi Felügyelőség
 Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal
 Nemzeti Média és Hírközlési Hatóság Miskolci Igazgatóság
 B.-A.-Z. Megyei Rendőr-főkapitányság
 B.-A.-Z. Megyei Kormányhivatal Népegészségügyi Szakigazgatási Szerve
 B.-A.-Z. Megyei Kormányhivatal Közlekedési Felügyelőség
 B.-A.-Z. Megyei Kormányhivatal Földhivatala
 B.-A.-Z. Megyei Kormányhivatal Földhivatala Edelényi Járási Hivatal Edelényi Járási Földhivatal
 B.-A.-Z. Megyei Kormányhivatal Földhivatala Encsi Járási Hivatal Encsi Járási Földhivatal
 Szendrői Hivatásos Tűzoltó-parancsnokság
 Encsi Hivatásos Tűzoltó Parancsnokság
 B.-A.-Z. Megyei Kormányhivatal Építésügyi és Örökségvédelmi Hivatal Állami Főépítész
 Nemzeti Környezetügyi Intézet Észak-magyarországi Kirendeltsége
 Észak-magyarországi Vízügyi Igazgatóság
 B.-A.-Z. Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság
 B.-A.-Z. Megyei Kormányhivatal Miskolc Járási Hivatal Járási Építésügyi és Örökségvédelmi Hivatala
 Miskolci Bányakapitányság

e) bányászati jogosultságok jogosítottjaival, valamint ezek gazdasági érdek-képviselői szervek.

Miskolci Bányakapitányság
 Szendrő Város Önkormányzata Gazdasági Műszaki Ellátó és Szolgáltató Szervezete
 Szuha 2000 Mérnöki, Ipari, Kereskedelmi és Szolgáltató Kft.
 Várhegy-Mészkö Bányászati, Kereskedelmi és Szolgáltató Kft.

f) egyéb területhasználók

Bódvavölgyi Vízgazdálkodási Társulat
 Rakaca-tó – Meszes Üdülési és Fejlesztési Egyesület

g) gazdálkodói szakmai szövetségek

Csereháti Településszövetség
 B.-A.-Z. Megyei Kereskedelmi és Iparkamara

h) agrár szaktanácsadók

8 agrár szaktanácsadó

i) falugazdászok

Encsi Területi Falugazdász Iroda
 Edelényi Területi Falugazdász Iroda

j) agrár szakmai és érdekképviselői szervezet

Cigány Gazdák Szervezete

Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Mezőgazdasági Érdekvédelmi Szövetség

Agrárium Kht.

3.4.3. Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel

Az előzetes kommunikáció folyamán felvettük a kapcsolatot több hatósággal, a fenntartási tervek készítéséhez szükséges adatok megkérése ügyében.

2013 áprilisában megkerestük a B.-A.-Z. Megyei Kormányhivatal Földművelésügyi Igazgatóságának Vadászati Osztályát, és kikértük a fenntartási tervek készítéséhez szükséges vadászati adatokat.

Ugyancsak 2013 áprilisában a B.-A.-Z. Megyei Kormányhivatal Erdészeti Igazgatóságától megkértük a területen érintett erdőgazdálkodók elérhetőségét.

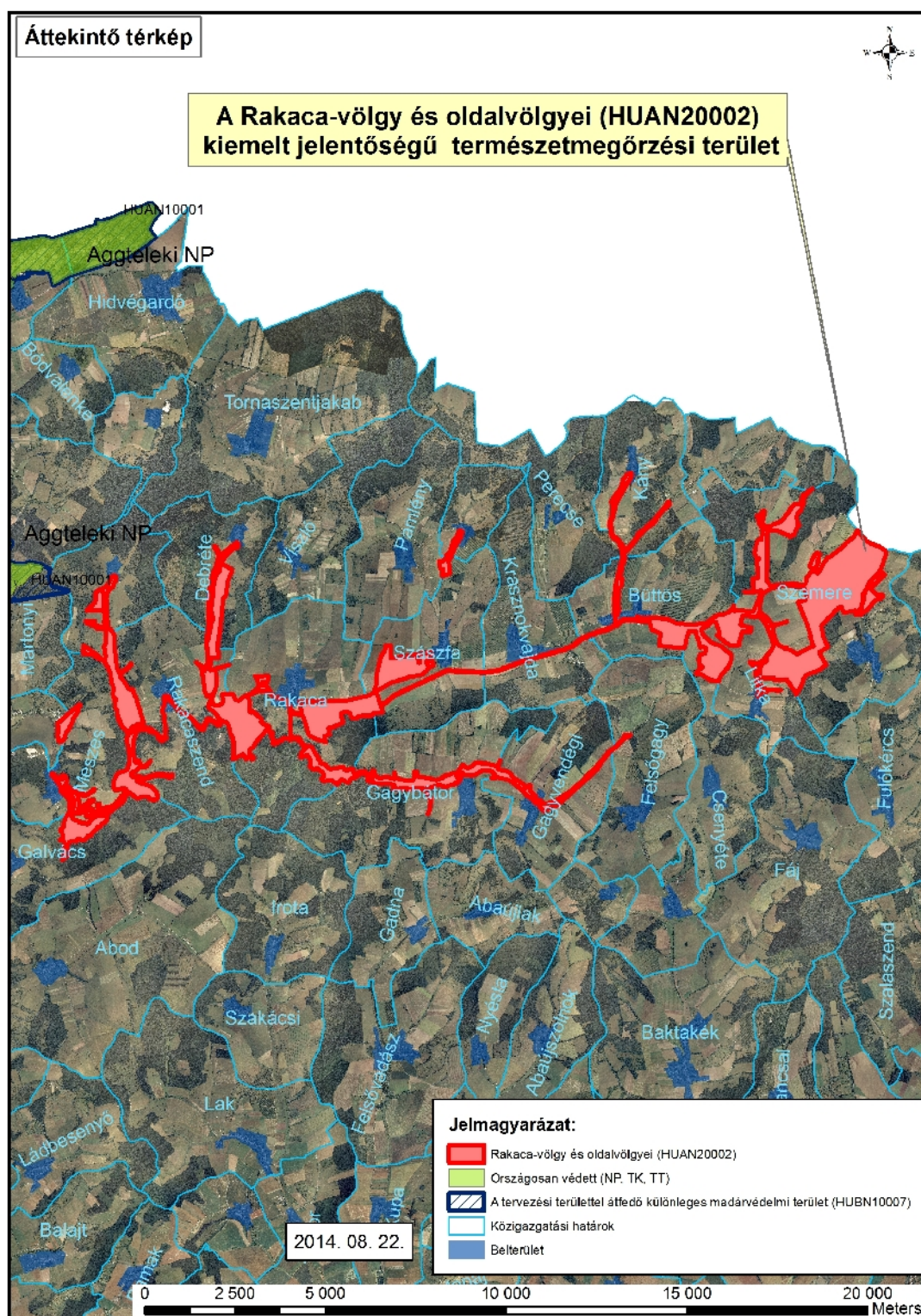
2014 júniusában meghívtuk az érintett hatóságokat a fórumokra és a terepbejárásokra, valamint elküldtük részükre a terv tervezetét, és kértük, hogy véleményezzék azt. A megkeresett 20 hatóság közül 11 jelzett vissza.

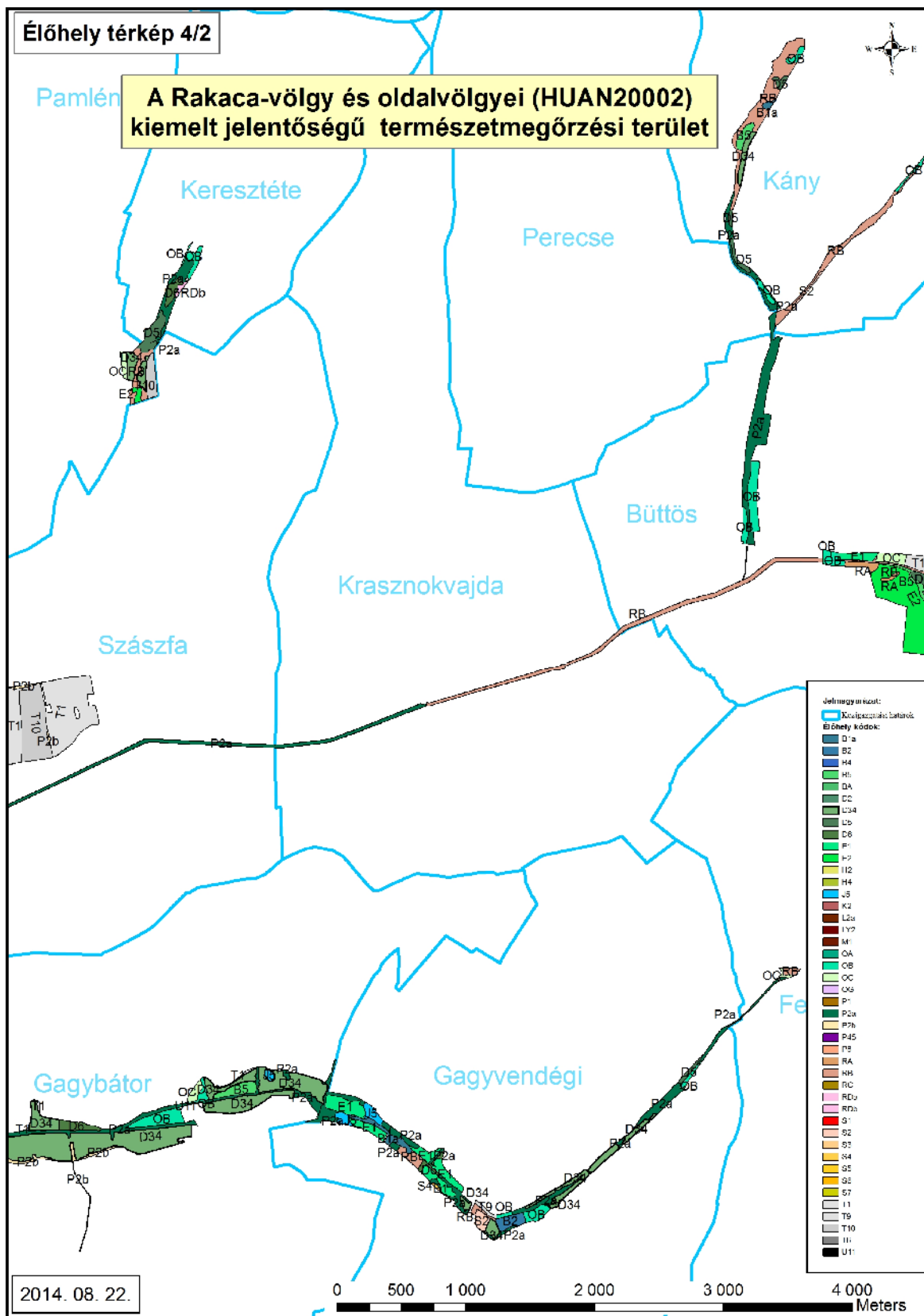
Beépítésre kerültek az B.-A.-Z. Megyei Kormányhivatal Erdészeti Igazgatóság kezelési egységekre tett javítási javaslatok és észrevételei a 3.2. fejezetbe, és B.-A.-Z. Megyei Kormányhivatal Földhivatala termőföldre vonatkozó javaslata a 3.2. fejezetbe, B.-A.-Z. Megyei Kormányhivatal Építésügyi és Örökségvédelmi Hivatal Állami Főépítész településrendezési eszközökre és épített környezetre vonatkozó észrevételei az 1.1.6. és a 3.2, valamint a II. 1.3. fejezetbe, Észak-magyarországi Vízügyi Igazgatóság jogszabályi hivatkozásai és árvízvédelmi észrevételei a 3.2. és a II. 1.3. fejezetekbe, B.-A.-Z. Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság észrevételei a 3.2. fejezetbe, Miskolci Bányakapitányság bányatelkekre vonatkozó információi az II. 1.3. fejezetbe. Mivel az Északerdő Zrt. nem adott részletes javaslat-listát azt beépíteni nem tudtuk.

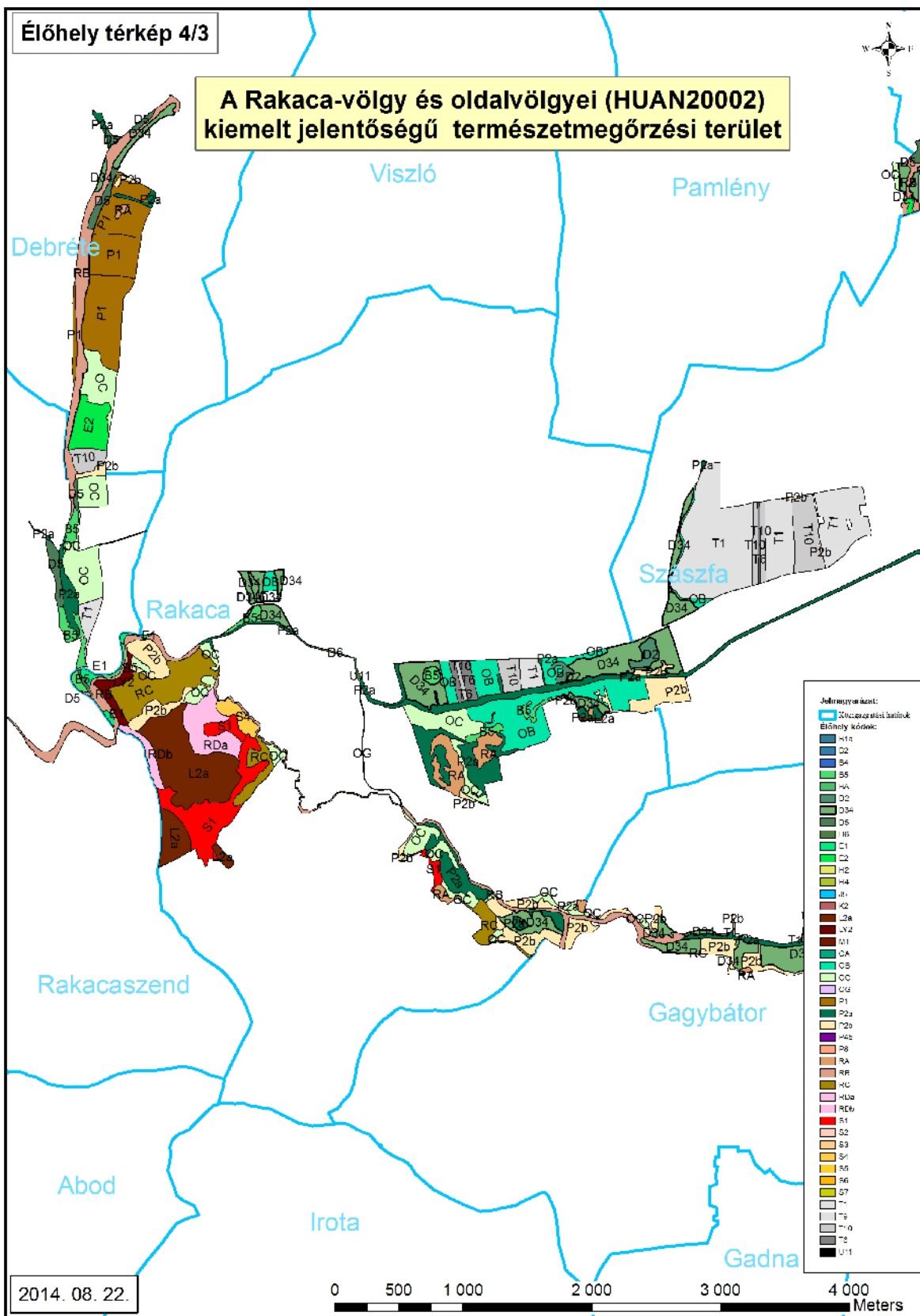
Nem tett kifogást a tervezetben foglaltakkal kapcsolatban az Észak-magyarországi Környezetvédelmi és Természetvédelmi Felügyelőség, B.-A.-Z. Megyei Kormányhivatal Népegészségügyi Szakigazgatási Szerve, Nemzeti Környezetügyi Intézet Észak-magyarországi Kirendeltsége.

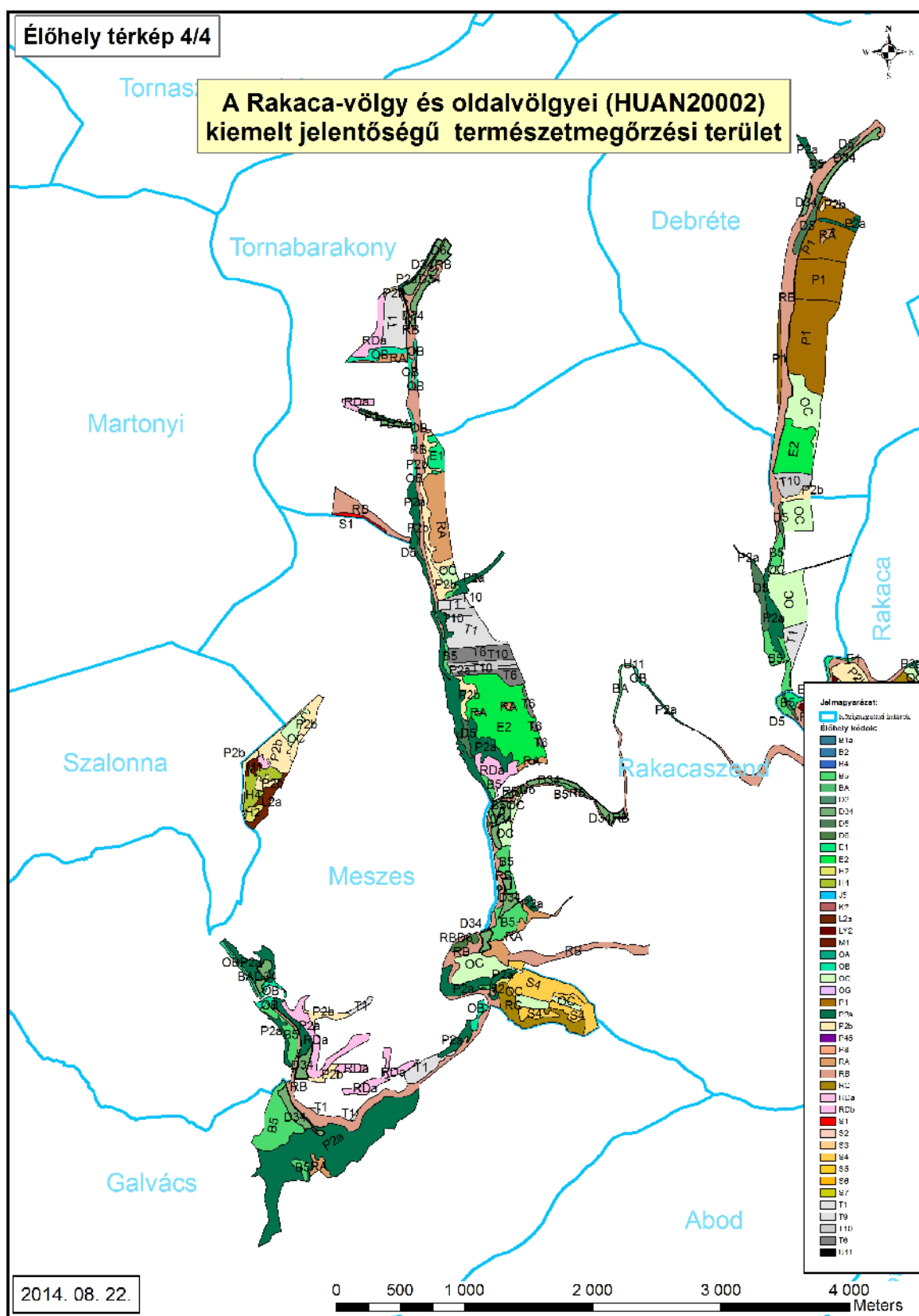
Illetékesség hiányában nem tett észrevételt a Nemzeti Média és Hírközlési Hatóság Miskolci Igazgatóság.

4. Térképek

Á-nér kódjegyzék

Ac – Álló- és lassan áramló vizek hínárnövényzete - Euhydrophyte vegetation of naturally eutrophic and mesotrophic still waters
B1a – Nem tőzegképző nádasok, gyékényesek és tavikákások - Eu- and mesotrophic reed and Typha beds
B2 – Harmatkásás, békabuzogányos, pántlikafüves mocsári-vízparti növényzet - Glyceria, Sparganium and Schoenoplectus beds
B3 – Vízparti virágkákás, csetkákás, vízi hídörös, mételykórós mocsarak - Water-fringing helophyte beds with Butomus, Eleocharis or Alisma
B4 – Lápi zsombékosok, zsombék-semlyék komplexek - Tussock sedge communities
B5 – Nem zsombékoló magassásrétek - Non-tussock tall-sedge beds
BA – Fragmentális mocsári- és/vagy hínárnövényzet mozaikok álló és folyóvizek partjánál - Fine scale mosaic or zonation of marsh communities
C23 – Tőzegmohás átmeneti lápok és tőzegmohalápok - Transition mires and raised bogs
D2 – Kékperjés rétek Molinia meadows
D34 – Mocsárrétek - Mesotrophic wet meadows
D5 – Patakparti és lápi magaskórósok - Tall-herb vegetation of stream banks and fens
D6 – Ártéri és mocsári magaskórósok, árnyas-nyirkos szegélynövényzet - Tall-herb vegetation of floodplains, marshes and mesic shadowed forest fringes
E1 – Franciaperjés rétek - Arrhenatherum hay meadows
E2 – Veres csenkeszes rétek - Festuca rubra hay meadows and pastures
E34 – Hegy-dombvidéki sovány gyepek és szőrfűgyepek - Nardus swards and other acidofrequent grasslands on shallow soils
G2 – Mészkedvelő nyílt sziklagyepek - Calcareous open rocky grasslands
H2 – Felnyíló, mészkedvelő lejtő- és törmelékgyepek - Calcareous rocky steppes
H3a – Köves talajú lejtősztyepek - Slope steppes on stony soils
H4 – Erdőssztyeprétek, félszáraz irtásrétek, száraz magaskórósok - Semi-dry grasslands, forest-steppe meadows
H5a – Löszgyepek, kötött talajú sztyeprétek - Closed steppes on loess
I1 – Nedves felszínek természetes pionír növényzete - Natural pioneer vegetation of wet substrates
J1a – Fűzlápok - Willow carrs
J3 – Folyómenti bokorfűzesek - Riverine willow scrub
M8 – Száraz-félszáraz erdő- és cserjés szegélyek Thermophilous forest fringe vegetation
P2a – Üde és nedves cserjések - Wet and mesic pioneer scrub
P2b – Galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések - Dry and semi-dry pioneer scrub
P2c – Idegenhonos cserje vagy japánkeserűfű fajok uralta állományok (csak definíció) - Stands of non-native shrubs or Reynoutria species
J1b – Nyírlápok, nyíres tőzegmohalápok - Birch mire forests
J2 – Láp- és mocsárerdők - Swamp woodlands
J4 – Fűz-nyár ártéri erdők Riverine willow-poplar woodlands
J5 – Égerligetek - Riverine ash-alder woodlands
J6 – Keményfás ártéri erdők - Riverine oak-elm-ash woodlands
K1a – Gyertyános-kocsányos tölgyesek - Lowland oak-hornbeam woodlands
K2 – Gyertyános-kocsánytalan tölgyesek - Sessile oak-hornbeam woodlands
L2a – Cseres-kocsánytalan tölgyesek - Pannonian-Balcanic Quercus cerris-Quercus petraea woodlands
L2b – Cseres-kocsányos tölgyesek - Quercus cerris-Quercus robur woodlands
L5 – Alföldi zárt kocsányos tölgyesek - Closed lowland steppic oak woodlands
M1 – Molyhos tölgyes bokorerdők - Quercus pubescens scrub
LY1 – Szurdokerdők - Forests of ravines
LY2 – Törmelékletjtő-erdők - Mixed forests of slopes and screes
OA – Jellegtelen fátlan vizes élőhelyek Uncharacteristic wetlands
OB – Jellegtelen üde gyepek - Uncharacteristic mesic grasslands
OC – Jellegtelen száraz-félszáraz gyepek - Uncharacteristic dry and semi-dry grasslands
OD – Lágyszárú évelő özönfajok állományai (csak definíció) - Stands of invasive forbs
OF – Magaskórós ruderalis gyomnövényzet (csak definíció) - Ruderal tall-herb vegetation
OG – Taposott gyomnövényzet és ruderalis iszapnövényzet (csak definíció) - Trampled and ruderal vegetation
P1 – Őshonos fafajú fiatalosok (csak definíció) - Saplings of native tree species
P3 – Újonnan létrehozott, őshonos vagy idegenhonos fafajú fiatal erdősfítés (csak definíció) - New afforestations
P45 – Fás legelők, fás kaszálók, legelőerdők, gesztenyeligetek - Wood pastures and Castanea sativa woods
P8 – Vágásterületek (csak definíció) - Cutting areas

RA – Őshonos fajú facsoportok, fasorok, erdősávok - Scattered native trees or narrow tree lines
 RB – Őshonos fajú puhafás jellegtelen vagy pionír erdők - Uncharacteristic or pioneer softwood forests
 RC – Őshonos fajú keményfás jellegtelen erdők - Uncharacteristic hardwood forests and plantations
 RDa – Őshonos lombos fafajokkal elegyes fenyves származékerdők - Coniferous forests and plantations mixed with native deciduous tree species
 RDb – Őshonos lombos fafajokkal elegyes idegenhonos lombos és vegyes erdők - Non-native deciduous forests and plantations mixed with native tree species
 S1 – Ültetett akácok (csak definíció) - Robinia pseudoacacia plantations
 S2 – Nemesnyárasok (csak definíció) - Populus x euramericana plantations
 S3 – Egyéb tájidegen lombos erdők (csak definíció) - Plantations of other non-native deciduous tree species
 S4 – Erdei- és feketefenyvesek (csak definíció) - Scots and black pine plantations
 S5 – Egyéb tájidegen fenyvesek (csak definíció) - Plantations of other conifers
 S6 – Nem őshonos fafajok spontán állományai (csak definíció) - Spontaneous stands of non-native tree species
 S7 – Nem őshonos fajú facsoportok, erdősávok és fasorok (csak definíció) - Scattered trees or narrow tree lines of non-natives tree species
 T1 – Egyéves, intenzív szántóföldi kultúrák (csak definíció) - Annual intensive arable fields
 T2 – Évelő, intenzív szántóföldi kultúrák (csak definíció) - Perennial intensive arable fields
 T3 – Zöldség- és dísznövénykultúrák, melegházak (csak definíció) - Vegetable and flower plantations, greenhouses
 T4 – Rizskultúrák (csak definíció) - Rice fields
 T5 – Vetett gyepek, füves sportpályák (csak definíció) - Sowed or fertilized grasslands, sports-grounds
 T6 – Extenzív szántók (csak definíció) - Extensive arable fields
 T7 – Intenzív szőlők, gyümölcsösök és bogyós ültetvények (csak definíció) - Intensive vineyards and orchards
 T8 – Extenzív szőlők és gyümölcsösök (csak definíció) - Extensive vineyards and orchards
 T9 – Kiskertek (csak definíció) - Gardens
 T10 – Fialat parlag és ugar (csak definíció) - New abandonments of arable lands
 T11 – Csemetekertek, faiskolák, kosárkötő fűz ültetvények (csak definíció) - Nurseries, Salix viminalis plantations
 U1 – Belvárosok, beépített faluközpontok, lakótelepek (csak definíció) - Cities, areas with blocks of flats
 U10 – Tanyák, családi gazdaságok (csak definíció) - Farms
 U11 – Út- és vasúthálózat (csak definíció) - Roads and railroads
 U2 – Kertvárosok, szabadidős létesítmények (csak definíció) - Suburbs and recreation areas
 U3 – Falvak, falu jellegű külvárosok (csak definíció) - Villages
 U4 – Telephelyek, roncssterületek és hulladéklerakók (csak definíció) - Yards, wastelands, dumping grounds
 U5 – Meddőhányók, földdel már befedett hulladéklerakók (csak definíció) - Mine dumps, dumping grounds covered by ground
 U6 – Nyitott bányafelületek (csak definíció) - Open mines
 U7 – Homok-, agyag-, tőzeg- és kavicsbányák, digó- és kubikgödrök, mesterséges löszfalak (csak definíció) - Sand, gravel, clay and peat mines, loess walls
 U8 – Folyóvizek (csak definíció) - Water streams
 U9 – Állóvizek (csak definíció) - Standing waters